

Møte torsdag den 4. mars kl. 10

President: L o d v e S o l h o l m

D a g s o r d e n (nr. 60):

1. Innstilling fra kommunalkomiteen om boligetablering for unge og vanskeligstilte (Innst. S. nr. 100 (1998-99), jf. St.meld. nr. 49 (1997-98))
2. Innstilling fra kommunalkomiteen om virksomheten til Den Norske Stats Husbank 1996 – 97 (Innst. S. nr. 98 (1998-99), jf. St.meld. nr. 14 (1998-99))
3. Interpellasjon fra representanten Karita Bekkemellem Orheim til helseministeren:

«Sosial- og helsedepartementet har åpnet opp for at de mest ytterliggående antiabortorganisasjonene her i landet får statsstøtte til prosjekter. Tall viser at dagens abortlov fungerer etter hensikten, og at det forebyggende arbeidet i sammenheng med selvbestemmelse fører til at aborttallene går nedover. Etter behandlinga av abortmeldinga står retten til selvbestemmelse fast, det forebyggende arbeidet ble styrket, og kvinner ble ikke tvunget til obligatorisk rådgivning. Flertallet i komiteen hadde heller ikke ønske om å endre abortloven, verken med hensyn til selvbestemt abort eller ved å stramme inn enkelte paragrafer. Hvordan vil statsråden sikre at dagens abortlov blir forvaltet etter intensjonen, og at den informasjonen som blir gitt, er objektiv og sannferdig?»
4. Forslag fra stortingsrepresentant Vidar Bjørnstad på vegne av Arbeiderpartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. februar 1999: (Jf. Innst. O. nr. 30)

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som gir den som er gitt innsyn etter innsynsloven mulighet til å kreve makulering/sletting av uriktige eller ulovlig innhentede opplysninger.»
5. Forslag fra stortingsrepresentant Ågot Valle på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 18. februar 1999: (Jf. Innst. O. nr. 30)

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som gir den som er gitt innsyn etter innsynsloven rett til å kreve makulering/sletting av uriktige eller ulovlig innhentede opplysninger. Den som er gitt innsyn, der det er innhentet uriktige eller ulovlige opplysninger, kan på visse vilkår gi tillatelse til at materiale blir arkivert av historiske årsaker.»
6. Forslag fra stortingsrepresentant Jørn L. Stang på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. februar 1999: (Jf. Innst. O. nr. 36)

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endringer i forvaltningslovens regler om avvisning av klage, slik at avvisningsgrunnene presiseres og klargjøres for å unngå at klager avvises på mangelfullt grunnlag.»
7. Forslag fra stortingsrepresentant Terje Knudsen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 23. februar 1999:

(Jf. Innst. O. nr. 38)

«Stortinget ber Regjeringen utrede konsekvensene av å fjerne aktivitetskravet (§ 6) i deltagerloven. Stortinget ber Regjeringen legge fram en slik konsekvensvurdering for Stortinget på en egnet måte.»

8. Forslag fra stortingsrepresentant Terje Knudsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 23. februar 1999: (Jf. Innst. O. nr. 38)

«Stortinget ber Regjeringen legge fram en egen sak for Stortinget med sikte på å avvikle deltagerloven.»

9. Interpellasjon fra representanten Ansgar Gabrielsen til landbruksministeren:

«I Aftenposten 11. februar 1999 går det frem at Regjeringen ikke vil fremme forslag til endringer av konsesjonsgrensen, som i dag er 5 dekar. Det kan ifølge oppslaget ta flere år før Regjeringen vil ta konkrete initiativ. Regjeringen vil heller ikke endre konsesjonslovens bestemmelser om statens rett til å tilsidesette frivillige private avtaler om kjøp og salg av landbrukseiendommer, og vil dermed beholde statens forkjøpsrett. Det har i den senere tid kommet helt konkrete innspill fra partier som utgjør et flertall i Stortinget som støtter Høyres forslag om å heve konsesjonsgrensen. Det kan også synes som om det i regjeringspartiene er en endret holdning til statens forkjøpsrett for landbrukseiendommer.

Vil Regjeringen inntil en endring av loven finner sted, praktisere en mer liberal tolking og som er mer i tråd med hva flertallet nå mener?»

10.Referat

Presidenten: Det ligg føre ei rekkje permisjonssøknader:

Frå den oppnemnde stortingsdelegasjonen til Sri Lanka ligg det føre ein søknad om permisjon, undertekna av delegasjonens leiar, Stortingets president, Kirsti Kolle Grøndahl. Søknaden gjeld permisjon i dagane 10. og 11. mars for Stortingets president Kirsti Kolle Grøndahl og representantane Olav Gunnar Ballo, Fridtjof Fank Gundersen, Synnøve Konglevoll, Petter Løvik og Elsa Skarbøvik.

Frå Venstres stortingsgruppe ligg det føre søknad om sjukepermisjon for representanten Helene Falch Fladmark frå og med torsdag 4. mars og inntil vidare.

Frå representanten Grethe G. Fossum ligg det føre søknad om permisjon i dagane 10. og 11. mars for å delta i ein konferanse ved Wilton Park i Steyning i England.

Etter forslag frå presidenten vart samrøystes vedteke:

1. Søknadene blir handsama straks og innvilga.
2. Følgjande vararepresentantar blir innkalla for å møte i permisjonstida:
 - For Akershus fylke: André Kvakkestad.
 - For Buskerud fylke: Frank Willy Larsen.
 - For Finnmark fylke: Kirsti Saxi.
 - For Hedmark fylke: Erling Brandsnes.
 - For Møre og Romsdal fylke: Dagfinn Ripnes.
 - For Oslo: Berit Kvæven.

For Troms fylke: Arne *Bergland*.

For Vestfold fylke: Harald *Solberg*.

Frank Willy Larsen, Dagfinn Ripnes og Harald Solberg blir innvalde i Lagtinget for den tida dei møter for representantane Kirsti Kolle Grøndahl, Petter Løvik og Elsa Skarbøvik.

Presidenten: Berit Kvæven er til stades og vil ta sete.

Val av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det blir valt ein settepresident for møtet i dag – og ser det som vedteke.

Presidenten ber om framlegg til settepresident.

John I. Alvheim (Frp): Jeg foreslår Per Ove Width.

Presidenten: Det er gjort framlegg om Per Ove Width som settepresident. Det ligg ikkje føre andre forslag, og Per Ove Width er samrøystes vald som settepresident for dagens møte.

Presidenten: Etter ønske frå kommunalkomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 1 og 2 blir handsama under eitt. Det blir sett som vedteke.

S a k n r . 1

Innstilling fra kommunalkomiteen om boligetablering for unge og vanskeligstilte (Innst. S. nr. 100 (1998-99), jf. St.meld. nr. 49 (1997-98))

S a k n r . 2

Innstilling fra kommunalkomiteen om virksomheten til Den Norske Stats Husbank 1996 – 97 (Innst. S. nr. 98 (1998-99), jf. St.meld. nr. 14 (1998-99))

Presidenten: Etter ønske frå kommunalkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir avgrensa til 1 time og 35 minutt, og at taletida blir fordelt slik på gruppene:

Arbeidarpartiet 35 minutt, Framstegspartiet 10 minutt, Kristeleg Folkeparti 10 minutt, Høgre 10 minutt, Senterpartiet 10 minutt, Sosialistisk Folkeparti 10 minutt, Venstre 5 minutt og Tverrpolitisk Folkevalde 5 minutt.

Vidare vil presidenten foreslå at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil tre replikkar med svar etter innlegg frå hovudtalarane for kvar partigruppe og inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa.

Vidare blir det foreslått at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det blir sett som vedteke.

Aud Gaundal (A) (ordfører for sakene): La meg først rette opp to skrivefeil i Innst. S. nr. 100. På side 6, siste linje i første spalte, vises det til et brev av 12. januar 1995. Det riktige årstallet skal være 1999. På side 15 i

innstillingen første linje i annen spalte skal det stå: Mobilitet i boligmarkedet.

St.meld. nr. 49 for 1997-98, Om boligetablering for unge og vanskeligstilte, og komiteens innstilling, Innst. S. nr. 100, gir etter min mening et håp om at det i framtida skal bli lettere å være boligsøker, selv om en er ung og kanskje blakk, eller en blir definert som vanskeligstilt på boligmarkedet.

Min påstand er at det er innstillinga som gir grunn til å tro på en mer positiv utvikling, ikke selve stortingsmeldinga. Og for de boligsøkendes vedkommende er det bra at Arbeiderpartiet, regjeringspartiene og Sosialistisk Venstreparti i de fleste tilfeller utgjør flertallet i innstillinga.

Det er riktig, slik flertallet i komiteen viser til, at stortingsmeldinga representerer en dokumentasjon av situasjonen for de unge og vanskeligstilte på boligmarkedet. Men den inneholder ingen konkrete tiltak, med unntak av at meldinga påpeker at kommunene må ha handlingsplaner.

En enstemmig komite viser til at det er et økende prispress i deler av boligmarkedet, og at grupper med dårlig økonomi får til dels alvorlige etableringsproblemer. Dette gjelder særlig enslige forsørgere, funksjonshemmede, innvandrere og flyktninger, men også rusmisbrukere og personer med psykiske og sosiale problem.

Komiteen viser også til at siden Regjeringa la fram sin melding i juni 1998, har det skjedd en fordobling av boligrentene, noe som klart forverrer situasjonen også for denne gruppen. Komiteen viser til at både unge og vanskeligstilte har hatt problemer på boligmarkedet over tid, og at dette bl.a. skyldes at utleiemarkedet er for lite. Det er rett og slett for få boliger som leies ut.

Flertallet i komiteen mener at det er nødvendig med en konkret opptrapping fra år 2000, og at boligene bør være fordelt på utleieboliger, lavinnskuddsboliger, bokollektiv, studentboliger og små, nøkterne eierleiligheter.

Flertallet i komiteen, bestående av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener det må bygges 1000 flere nøkterne og rimelige boliger i år 2000 enn det som bygges i dag. Vi går inn for en konkret opptrappingsplan, hvor det skal bygges 4 000-5 000 flere boliger pr. år i de kommende år. Dette er et svært positivt signal til dem som av ulike årsaker har problemer med å komme seg inn på boligmarkedet.

I meldinga skriver departementet:

«Regjeringen ønsker imidlertid ikke spesielt å fremme noen bred utbygging av utleieboliger i egne enheter i offentlig eie.

Departementet vil ikke gi noe anslag på hvor mange utleieboliger det er behov for – verken nasjonalt, regionalt eller lokalt.»

Da er det bra at regjeringspartiene her på Stortinget er mer konkrete og forpliktende. Imidlertid virker det noe underlig at sentrumspartiene samtidig henviser til Boforholdsundersøkelsen 1995 fra NBI, og viser til at departementets foreløpige vurdering er at det trengs 2 000 – 5 000 boliger i året i en femårsperiode. Dette er mildt

sagt dobbelt bokholderi og kan umulig tolkes annerledes enn at regjeringspartiene har dårlig samvittighet for tidlige urealistiske lovnader.

Arbeiderpartiet mener at det bør være realistisk, både økonomisk og praktisk, for Regjeringa å realisere flertallets merknad om 1 000 flere boliger neste år samt en opptrappingsplan. Her er både Husbanken, boligsamvirket, kommunene, lokale og private aktører viktige medspillere. Det er riktig å sikre at de boligene som oppføres med betydelig statlig tilskudd, blir beholdt som et tilbud til dem som trenger det mest. Klausulering er en måte å sikre det på.

I og med at tomtekostnadene er store i pressområdene, er det meget skuffende at det kun er Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti som mener at Regjeringa må legge fram en oversikt over statens tomtearealer som kan brukes eller omreguleres til boligformål. Jeg undres over hva sentrumspartiene hadde ment hvis de ikke hadde vært i regjering.

Hvis Regjeringa mener at kommunene må lage handlingsplaner, hvorfor kan da ikke staten legge fram en oversikt over arealer staten kan avstå til boligformål? Sosial boligbygging er avhengig av fornuftige tomtepriser, og her kunne staten ha bidratt.

For spesielt utsatte grupper viser komiteen til at det fra Byggforsk er fremkommet tall om at det i Norge i dag er over 6 000 bostedsløse. Det er behov for større kunnskap om denne gruppen, men det bør ikke forhindre at tiltak settes i verk. Her ser vi imidlertid at Regjeringa skyver problemene foran seg ved at de viser til at tiltak for å skaffe bolig til denne gruppen skal komme når stortingsmeldinga om forskjellene i samfunnet legges fram, den såkalte utjevningmeldinga.

Det er mildt sagt oppsiktsvekkende at Regjeringa legger fram en boligmelding som omhandler vanskeligstilte, uten å komme med tiltak for de bostedsløse. Noen av disse lever i dag på gata og trenger ly, ikke bare for natta, men for vinteren. Arbeiderpartiet og SV foreslår derfor at det bl.a. etableres en straksboordning for bostedsløse. Vi mener at ett eller flere av tiltakene skal reserveres for kvinner. I Trondheim har de etablert et tiltak for kvinner som mangler et sted å være om nettene, og så langt har vi fått opplyst at de 17 plassene er for få. Det bør derfor være mulig å etablere slike tilbud, da behovet helt sikkert er til stede også i andre store byer.

Hvorfor støtter ikke sentrum en slik straksordning? I denne sammenheng mener en samlet komitee det er bekymringsfullt at hospits brukes i så stor grad. Det er en dyr og svært dårlig løsning, og bruken av hospits må ned.

Komiteen viser også til at det blant de vanskeligstilte er mennesker som har liten boevne. Spesielle tiltak, enten det er bokollektiv med oppfølging fra sosialetaten eller andre typer lavterskeltilbud, må utvikles. Her må vi imidlertid trø varsomt. Det er mange som med god grunn er utrygge for naboer som bl.a. har rusproblem. Det må være kommunens ansvar å gi skikkelig oppfølging, slik at problemene blir mindre og ikke større for naboene.

Enkelte kommuner har også utfordringer fordi tilflyttinga av flyktninger og asylsøkere er stor, mens andre

kommuner har fraflytting av den samme gruppe. Her ønsker flertallet, bestående av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, at samarbeidsutvalget mellom staten og Kommunenes Sentralforbund nøye går gjennom denne problemstillinga. Det er særlig Oslo som har de største utfordringene, og flertallet mener det bør vurderes om ikke kommunen bør få økte ressurser til å takle boligbehovet.

Komiteen legger vekt på at kommunene bør lage sine sosiale boligprogram og mener dette er et viktig instrument, særlig for de store kommunene. Det er imidlertid store forskjeller kommunene imellom, og det er klart at de største problemene finnes i de store byene, spesielt i Oslo.

Oslo er kommet godt i gang og har bl.a. Sosialt boligprogram 2 ute til høring. Det er derfor ingen grunn til å vente med boligbygging i påvente av planer. Vi må heller ikke glemme, slik en samlet komitee understreker, at mange kommuner har boligprogram av ulik type, men at det ofte er mangel på integrering i forhold til de øvrige tjenestetilbudene.

Husbanken spiller og skal også i framtida ha en viktig rolle. Det er nødvendig at husbankmidlene kanaliseres til pressområdene. Jeg er derfor glad for at Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og SV er enige om å be Regjeringa gjennomgå Husbankens ordninger for å sikre at Husbankens virkemidler kan benyttes effektivt også i pressområdene.

For mange er etableringslånet et viktig bidrag for å komme seg inn på boligmarkedet. Det er derfor uforståelig for meg at det bare er Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti som støtter forslaget om å sikre en mer lik praksis enn tilfellet er i dag. Husbankens representanter har uttalt at mange har det tøffere på boligmarkedet enn det som strengt tatt er nødvendig, fordi kommunene ikke orienterer om muligheten for etableringslån. Det burde i seg selv være grunn god nok til å se på muligheten for en mer lik praktisering av ordninga.

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ber Regjeringa vurdere å yte startkapital til et risikofond for visse typer utleieboliger, og da etter modell av det risikofondet som er bygd opp i regi av boligsamvirket, for borettslagsboliger. Dette flertallet mener dette bidrar til en større medvirkning fra aktører som vi er helt avhengige av for å få bygd flere utleieboliger. Regjeringa bes derfor om å melde tilbake på en egnet måte hvordan en slik ordning kan etableres.

Komiteen fremmer forslag om en opptrappingsplan for bygging av flere studentboliger, og mener at denne planen bl.a. også bør være en gjennomgang av den offentlige tomtepolitikken.

Det er imidlertid et flertall her på Stortinget som mener at forvaltninga av tilskuddet til studentboliger fortsatt skal ligge under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, og ikke slik Regjeringa foreslår, å legge dette til Kommunal- og regionaldepartementet. Det er ikke slik en får inntrykk av ved å lese merknadene fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, at det automatisk blir flere studentboliger ved at Kommunal- og regionaldepartementet tar over forvaltninga.

En samlet komite går imot at det Rådgivende organ for studentboligbygging – ROS – nedlegges, og fremmer forslag i tråd med det. En samlet komite ber også om at Regjeringa nedsetter et offentlig utvalg for å utrede hele bredden i boligpolitikken. Mye har forandret seg siden meldinga Boligpolitikk for 90-åra ble behandlet i 1989.

Mandatet for utvalget bør utarbeides av departementet, men komiteen har satt opp en del problemstillinger som bør tas med i dette arbeidet. Etter Arbeiderpartiets mening har vi i innstillinga nevnt viktige sider ved utviklinga på boligmarkedet som utvalget bør ta med i sitt arbeid. Komiteen mener utvalget bør ha to år på seg, og at Regjeringa deretter legger fram en boligmelding for de neste ti åra.

Så over til St.meld. nr. 14, Om verksemda til Den Norske Stats Husbank 1996-97. En samlet komite mener meldinga godt illustrerer bankens funksjon når det gjelder å være statens viktigste virkemiddel i boligpolitikken.

Husbankens rolle i forbindelse med gjennomføringa av handlingsplanen for eldreomsorgen har også ifølgje meldinga gått etter planen. Det er også betryggende at samarbeidet med kommunene er bra, og at framdriften i programperioden er god.

Det er derfor ikke noe i denne stortingsmeldinga som tilsier at det var nødvendig å la eldrereformen gå utover programperioden på 4 år, slik et flertall har bestemt her på Stortinget.

Et flertall, bestående av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at den sosiale profilen på bankens virksomhet kan utvikles enda bedre. Det gjelder særlig bostøtteordningene og etableringstilskuddet.

Komiteen viser til at meldinga gir særskilt vurdering av problemene i Oslo, og peker på at problemene på boligmarkedet i Oslo må gis langt større oppmerksomhet i forhold til Husbankens rolle. Komiteen påpeker at det er behov for større ressurser i storbyene for å oppnå samme standard i boligmassen som i andre landsdeler eller kommuner.

Til slutt president: Det er et klart flertall, med Arbeiderpartiet, regjeringspartiene og Sosialistisk Venstreparti, i disse to sakene. Skulle jeg ha et ønske, måtte det være at de samme partiene dannet flertall i boligpolitikken når budsjettet for år 2000 behandles til høsten.

Jeg vil ta opp de forslagene som Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har i Innst. S. nr. 100.

Presidenten: Forslaga vil bli behandla etter reglementet.

Det blir replikkordskifte.

Torbjørn Andersen (Frp): Jeg vil først rose representanten Gaundal for hennes engasjement i dette viktige tema, og mye av det hun sa, har jeg ingen problemer med å være enig i selv om vi på en del områder reserverer oss noe.

Jeg har merket meg at Arbeiderpartiet har fremmet forslag om at de vil ha flere allmennyttige utleieboliger,

og grunnen til at jeg tok en replikk, var at jeg gjerne vil ha en presisering av hva dette går ut på. Er det slik at Arbeiderpartiet ønsker en storstilt utbygging av allmenne utleieboliger i offentlig regi for andre enn de grupper vi snakker om, nemlig unge og vanskeligstilte? Hvis jeg kunne få en avklaring på dette, ville det være greit.

Aud Gaundal (A): Som jeg sa i mitt innlegg, er det et allsidig boligmarked med forskjellige typer boliger vi ønsker oss. Og vi ønsker også forskjellige typer aktører inn i arbeidet med disse problemene, det vil si at det ikke skal være noe i veien for at både kommune, stat, bolig-samvirket eller andre aktører skal kunne være med og hjelpe oss med denne problemstillingen. Hovedsaken er at vi får et resultat som gjør at det blir lettere for de unge og vanskeligstilte å komme inn på boligmarkedet, og at de som flytter inn i boligene, kan sikres, slik at det i framtiden ikke vil bli åpne markedspriser på disse boligene.

Olaf Gjødrem (Krf): Eg vil fyrst få seia meg nøgd med at Arbeidarpartiet i mange av dei viktigaste sakene i denne meldinga står saman med regjeringspartia. Det ser me veldig positivt på, og det kan bere bud om ei positiv framtidsutvikling når det gjeld dei viktigaste av dei sakene vi handsamar i dag. Det er veldig viktig, og det vil eg gjerne gje Arbeidarpartiet æra for.

Eg har eit spørsmål i og med at Regjeringa foreslo eit grep med overføring til Husbanken når det gjeld planlegging av studentbustader. Det var eit grep som eg personleg hadde mykje sans for, og eg er litt skuffa over at Arbeidarpartiet ikkje kan fylgja det opp. Her gjer ein eit forsøk på å samordna og nytta Husbanken sin bustadkompetanse, og ein får ei prioritering mellom studentbustader og andre utleigebustader – for før eller seinare må dei forskjellige bustadtypane inn i ei prioritering og gjennom ein realiseringsfase. Det er jo klart den positive måten når det gjeld omsorgsbustader, då desse er lagde til den institusjonen. Og i og med at Kyrkje-, undervisnings- og forskingsdepartementet òg støttar dette, må jo det òg vera uttrykk for at fagdepartementet ser dette som den mest tenlege måten å realisera studentbustadprosjekt på, som me vel alle er einige om treng ei tilleggssatsing. Derfor vil eg høyra om Arbeidarpartiet kan tenkja seg å vurdere, evaluera, den ordninga me har, framover, med tanke på ei slik omorganisering for å få ein mest mogleg effektiv bustadproduksjon for ei gruppe som treng det.

Aud Gaundal (A): Når det gjelder studentboligene, ser vi både bolig og studieplasser som en helhet i forhold til studentenes velferd. Det ligger, som jeg sa i mitt innlegg, ingen automatikk i at det ved å flytte dette fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet over til Kommunal- og regionaldepartementet dermed vil bli en øking i utbygginga av studentboliger. Men vi understreker også i våre merknader at det er viktig at bygging av studentboliger blir en del av kommunenes boligpolitikk. Men det betyr ikke at det er noen andre enn Studentsamskipnaden som står for utbyggingen. Og i mange kom-

(Gaundal)

muner foregår det jo i dag et utstrakt samarbeid med kommunene når det gjelder studentboliger, så vi mener at det heller kan videreutvikles og har ikke umiddelbart noen vurdering om å endre det.

Sverre J. Hoddevik (H): Eg registrerer at Arbeidarpartiet uttrykker glede over at sentrumspartia i Stortinget er presise og forpliktende i motsetning til Regjeringa. Slik hørdest det ut for meg iallfall. Kanskje er det også slik at det i meldesamheng er lettare å svinge seg på ambisjonsnivå, og vanskelegare i budsjettssamheng og i konkrete forslag å følge det opp.

Mitt spørsmål til saksordføraren her er om Arbeidarpartiet, trass i at dei ber om planar frå Regjeringa, føler at dei har eit tilstrekkeleg verktøy til å nå det målet som vi les om i pressa, eit tju tusentals bustader i dei nærmaste fire åra, og om dei har tankar om økonomisk oppfølging i budsjettssamheng, då det her er snakk om store statlege tilskot. Eg har registrert at SV har snakka om eit milliardbeløp, og at Arbeidarpartiet, i dei signala vi har fått hittil, ligg mykje lågare, så spørsmålet er om vi kan få det litt meir presist når det gjeld tankane om verktøy og løyingsvilje i nære budsjettprosessar.

Aud Gaundal (A): For å være ærlig så syns jeg for Arbeiderpartiets vedkommende at det å signalisere tusen flere boliger enn det som bygges pr. i dag, i budsjettet for år 2000, for så vidt er nøkternt og realistisk. Kostnadene – vi har jo sett brev fra departementet hvor de signaliserer at med dagens støtteordning kan det koste 130 mill. kr, og vi har nok ment at vi kanskje bør klare å få til 200 mill. kr neste år for å snu trenden på utleiemarkedet. Jeg er helt enig med representanten Hoddevik i at det at Sosialistisk Venstreparti signaliserer én milliard ved budsjettrevisjonen, er et overbud, og vi i Arbeiderpartiet kan ikke være med på det. Det vil jo si det samme som at markedet skal ta unna én milliard på et halvt år, og det går ikke. Derfor mener vi at våre forslag som vi står sammen med mellompartiene og Sosialistisk Venstreparti om, er et realistisk nivå vi bør samarbeide om når budsjettet skal legges fram og behandles før jul.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Torbjørn Andersen (Frp): Komiteen har egentlig ingen store avvikende syn i denne sammenhengen, selv om Fremskrittspartiet har visse forbehold på enkelte områder. Jeg viser for øvrig til Fremskrittspartiets merknader i innstillingen.

Det hersker bred tverrpolitisk enighet om at hovedmålsetningen for norsk boligpolitikk skal være at alle skal få mulighet til å disponere en god bolig i et godt bostedsmiljø. Hovedpilaren i den norske boligpolitikken etter krigen har vært å tilrettelegge for at flest mulig skal kunne eie sin egen bolig. Denne politikken har vært vellykket, og Norge er i dag et av de landene i Europa hvor den største andelen av befolkningen eier sin egen, private bolig. Det har i Norge alltid vært oppfattet som helt naturlig

at det først og fremst er et privat og personlig ansvar å skaffe seg sin egen bolig. Slik vil hovedregelen fortsatt være. Men det er samtidig klart at det finnes et visst antall mennesker som har så store problemer av enten sosial, helsemessig eller økonomisk art, at de har et klart behov for hjelp fra det offentlige for å klare å skaffe seg et høvelig botilbud. Syke, eldre, funksjonshemmede, rusbelastede og andre personer er alle eksempler på mennesker som må defineres som å være innenfor begrepet vanskeligstilte på boligmarkedet, og som må anses som berettiget til hjelp fra det offentlige for å skaffe seg et botilbud. Retten til å kunne disponere et bosted er da også nedfelt i lovverket, og kommunene har her et betydelig ansvar å ivareta.

I et konkurransepreget boligmarked som kjennetegnes av for lav byggeaktivitet og et til dels høyt rente- og prisnivå, er det innlysende at ikke alle vil ha de samme muligheter til selv å skaffe seg sin egen bolig, og en del mennesker møter nærmest uoverstigelige problemer med å skaffe seg et botilbud. Og jeg innrømmer gjerne at dette er en vanskelig sak å finne fullgode løsninger på.

Det er ingen tvil om at prinsippene for å skaffe boliger nok, også til de vanskeligstilte, bør baseres på flere ulike strategier. For det første er jeg skeptisk til at det offentlige gjennom stat eller kommune skal sette i gang med en storstilt bygging og oppkjøp av boliger til disse formål. Det offentlige bør ikke besitte et stort antall boliger, uansett, etter mitt syn. Dette er et syn som også deles av Regjeringen, som påpeker at man ikke vil gå inn for å gi omfattende støtte til storstilt utbygging av allmenne utleieboliger i offentlig regi. Her er vi altså enige med Regjeringen. Løsningene må heller ligge i at det stimuleres til private utleieløsninger og privat utbygging av boligheter som er tilpasset de grupper det her er snakk om, og at det offentliges ansvar er begrenset til finansiering og økonomisk bistand for å gjennomføre slike prosjekter. I så måte kunne den husleieloven vi skal behandle i Odelstinget senere i dag, hatt en noe bedre innretning på enkelte områder.

Hovedutfordringen for boligpolitikken er å tilstrebe en jevnere utvikling i boligbyggetakten fra år til år, uten de store svingningene. En jevnere takt i byggeaktivitetene, som ikke gir prispress og stigende boligpriser, vil være gunstig for at flest mulig skal kunne bli økonomisk i stand til å skaffe seg og eie sin egen bolig. En økning i takten på boligbyggingen vil også påvirke hele boligmarkedet og kunne bidra til å skape en økt bokapasitet som ville være bedre i stand til å absorbere flere av de menneskene som i dag har problemer. For økt boligbygging vil i seg selv kunne komme alle grupper i folket til gode, også de som er innenfor begrepet vanskeligstilte.

Men selv om vi skulle nå det punkt at det ble bygd nok boliger, ville det fortsatt være mennesker som ikke var i stand til å skaffe seg sin egen bolig. Disse må, som tidligere nevnt, storsamfunnet ta et ansvar for, og flere av de forslagene som er skissert i meldingen, bør derfor følges opp som aktuelle virkemidler for å bedre forholdene for dem som har størst problemer med å skaffe seg enten egen bolig eller et eget botilbud.

Unge førstegangsetablerere og studenter er også to viktige grupper på boligmarkedet som bør få bedre bo- og etableringsvilkår. I tillegg til å skulle skaffe seg bolig har mange av disse unge også studielån, billån og en rekke andre utgifter som folk flest ellers har. Flere unge som nylig har bygd eller kjøpt seg hus, har som regel en lånegjeld på rundt 1 mill. kr. For deres del er det høye rentenivået en tyngende utfordring, som sammen med nedbetalingen av den betydelige lånegjelden på boligen kan skape en vanskelig økonomisk situasjon for dem det her er snakk om.

Det er derfor en betydelig utfordring å innrette lønns-, finans- og valutapolitikken på en måte som bidrar til at vi snart får et lavere og stabilt rentenivå. Dagens rentenivå er og blir en tung utfordring for unge som skal eller som nettopp har etablert seg, og synker ikke renten, nytter det lite med velment snakk om å tilrettelegge for en aktiv og god boligpolitikk for alle i Norge. Renten er og blir en nøkkelfaktor for hele boligpolitikken. De økonomiske betingelsene for førstegangsetablerere på boligmarkedet avgjøres i stor grad av hvordan samfunnet rundt fungerer. Både konjunkturer, ledighetsnivå, kronekurs, oljepris, skatte- og avgiftspolitik, lønnspolitikk og rentenivå har en betydelig innvirkning på byggeaktivitetene og boligsituasjonen for alle grupper i Norge.

Jeg vil videre få påpeke at det kan virke underlig at det ikke har vært bygd flere studentboliger de senere årene. Det bør nå, slik alle partier synes å være enige om, satses på å øke antall studentboliger vesentlig, da dette vil være en meget gunstig måte å forbedre forholdene i bolig- og utleiemarkedet på. Bygger vi flere studentboliger, vil det kunne medføre en betydelig demping av presset i bolig- og utleiemarkedet, spesielt i de store byene. Jeg vil derfor understreke at bygging av studentboliger er en meget gunstig boligpolitisk strategi som det bør satses tyngre på.

Jeg vil også benytte anledningen til å nevne at etter mitt syn er det viktig at ikke boligen blir et skatte- og avgiftsobjekt, noe vi jo har sett tendenser til i den senere tid. Vi vet at på en ny bolig er det en pris på ca. 1 mill. kr, og av dette utgjør de direkte offentlige avgiftene rundt en tredjedel. Det er et tankekors at det offentlige og politikerne selv bidrar til å gjøre boligen svært kostbar gjennom både krav og regler og gjennom til dels høye skatter og avgifter som pålegges boligen, både når den bygges, og gjennom ulike typer boligskatte på de boligene som står der.

En boligpolitikk som stimulerer til nybygging, utleievirksomhet, kjøp og salg av boliger, byfornyelser og rehabilitering, salg av tomtegrunn, en boligpolitikk uten for mange unødvendige restriksjoner på arealbruk og med et minimum av tungvinte hindringer i form av et – skal man si – ufornuftig plan- og bygningslovverk, er alt sammen avgjørende for å nå de boligpolitiske hovedmålsettingene vi er så enige om i Norge. Og jeg tror selvsagt at alle partiene her på Stortinget vil gjøre hva de kan for å bidra positivt i denne prosessen. For poenget er at skal vi ta et krafttak for de grupper som er nevnt i St.meld. nr. 49, er hovedutfordringen å få til et vel fungerende bolig-

marked og en god og effektiv boligbyggesektor, og at vi har politikere som bevisst følger med i problemene og utfordringene som til enhver tid oppstår i det norske boligmarkedet.

Politikerne, som legger rammebetingelsene for boligmarkedet, bør aktivt tilrettelegge for å løse de problemene vi ser finnes, og jeg mener at her har vi alle et spesielt ansvar når det gjelder de grupper det vises til i St.meld. nr. 49.

Jeg vil også få lov til å si noen ord om St.meld. nr. 14 om virksomheten til Den Norske Stats Husbank 1996-97. Den fremstiller på en rimelig oversiktlig og grei måte Husbankens virksomhet og de ulike låne- og tilskuddsordningene som banken forvalter som en del av en sosial boligpolitikk.

Jeg vil videre vise til Fremskrittspartiets egne merknader, der det fremgår at partiets generelle syn er at privatisering av statsbankene er en sentral målsetting, og at dette vil fremme konkurransen og sikre alle lånsøkere et likt tilbud og lik behandling.

Det er videre med tilfredshet man konstaterer at omleggingen av Husbankens rentepolitikk i 1996 i retning av en mer markedsstyrt rentepolitikk er foretatt, og det ser ut til å fungere bra.

Fremskrittspartiet har i sine merknader påpekt at det er uheldig at Husbanken har monopol på formidling av statlig støtte til boligformål så lenge Husbanken både forvalter og fordeler etableringslån og bostøtte.

Fremskrittspartiet mener ordningen med bostøtte har et passe omfang i Norge og konstaterer at Norge er det land i Norden som bruker minst penger på bostøtteordninger, og som minst subsidierer boligbyggingen totalt sett. Dette er gledelig, og det viser at det norske boligmarkedet fungerer godt, kanskje best i hele Norden. Det viser at vi tross alt har forhold på boligsektoren i Norge som vi skal være rimelig godt fornøyd med.

Jeg tar herved opp forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre, som er inntatt på side 16 i innstillingen.

Presidenten: Torbjørn Andersen har teke opp dei forslaga han viste til.

Det blir replikkordskifte.

Signe Øye (A): Fremskrittspartiet har stort sett lettvinde løsninger, og det gjelder også i denne saken. Fremskrittspartiet påstår i innstillingen at en mislykket innvandringspolitikk har store deler av skylden for et presset boligmarked, spesielt i Oslo. Fremskrittspartiet påstår at presset på boligprisene i Oslo ikke ville ha vært av et slikt omfang som vi ser i dag, dersom det hadde vært ført en langt strengere kontroll med innvandringen til landet de siste 25 årene. Så Fremskrittspartiets løsning når det gjelder å skaffe nok boliger, er å stenge grensen. Samtidig leste vi i Dagens Næringsliv mandag at Norge trenger mange flere innvandrere i årene som kommer, fordi vi trenger innvandrere i de ledige stillingene som vi ikke klarer å fylle med nordmenn.

Hvordan vil Fremskrittspartiet løse problemene med behov for arbeidskraft innenfor helse og omsorg og på

andre områder dersom vi skal gå inn for Fremskrittspartiets løsning, som går ut på å stenge alle grenser for å løse problemene på boligmarkedet?

Fremskrittspartiet skriver også i innstillingen at flyktninger som er utplassert i kommuner, bør nektes å flytte til byene så lenge de ikke er norske statsborgere. Hvorfor skal innvandrere som eneste gruppe nektes, når alle andre her i landet kan flytte fritt mellom kommunene?

Torbjørn Andersen (Frp): Til representanten Signe Øye: Det er merkelig, synes jeg, å blande sammen det hun blander sammen her. Det som står i de merknadene, er en ren faktabeskrivelse og ingen spesiell meningsytning i noen som helst retning. Det beskriver de faktiske forhold i Oslo, nemlig at en stor del av det problemet som finnes på boligmarkedet der, skyldes tilstrømming av et stort antall flyktninger, asylsøkere og innvandrere. En kan da ikke se bort fra dette, det er jo en sannhet. I den merknaden har vi kun vist til de faktiske forhold. Å angripe det finner jeg merkverdig.

Når det gjelder behovet for arbeidskraft, har jeg ikke noen forståelse for at det skal trekkes inn i denne debatten. Jeg trodde vi snakket om behovet for boliger og mangel på boliger til unge og vanskeligstilte. Her blandes begrepene på en måte som jeg synes er merkelig.

Når det gjelder representanten Signe Øye, har jeg merket meg at hun ivrer veldig når det gjelder innvandringspolitikk. Jeg hadde faktisk ikke ventet at det skulle bli noe tema her i dag. Men når hun først tar det opp, må det være lov å understreke at det som jeg viser til i den sammenhengen, er politikk vi har nedfelt i vårt politiske program, og som for så vidt er skrevet på en måte som er helt uangrikelig. Derfor finner jeg det underlig at jeg skulle få en replikk på akkurat den biten. (Presidenten klubbar.) – Ja, da er tiden ute.

Karin Andersen (SV): En viktig del av boligpolitikken må jo nettopp være å skaffe bolig til dem som skal besette arbeidsplassene i Norge, så her er det en klar sammenheng. Men Fremskrittspartiet, som er et parti som tror på markedet, kan kanskje, når de mener at boligproblemen i Oslo kommer av at det er så mange innvandrere her, forklare hvorfor det er størst prispress i de bydelene der det ikke bor innvandrere, mens prisene derimot er langt lavere i de byområdene der det bor flest innvandrere, og der det også er de dårligste boforholdene. Det stemmer overhodet ikke med teorien.

På slutten av sitt innlegg sier representanten for Fremskrittspartiet at man bruker lite penger i forbindelse med boligpolitikk i Norge, og det er de fornøyd med. Ja, men hvordan skal Fremskrittspartiet være med på å bygge flere studentboliger hvis de ikke skal bruke flere penger? Er det noen andre på dette boligmarkedet som skal miste penger? Det må vi få et svar på.

Fremskrittspartiet sier også at de ønsker å nedlegge Husbanken, at kundene skal over i det vanlige boligmarkedet, og så skal alle lånsøkere få et likt tilbud. Vet ikke Fremskrittspartiet at folk med dårlig råd aldri har fått et lånetilbud i det vanlige markedet hos de vanlige bankene

som det er mulig å betjene? Hvis de i det hele tatt får lån, får de jo de dyreste lånene med de dårligste vilkårene. Det er det det vanlige bankmarkedet kan tilby folk med dårlig råd. Og det må jo bety at staten må inn med enda større tilskudd til *det* markedet for at dette skal fungere.

Så til slutt: For å få billige boliger er tomter et viktig spørsmål – billige eller gratis tomter. Fremskrittspartiet har nylig vært med på og vært villig til å gi bort meget verdifulle tomtearealer til personer som slett ikke trenger det. Kan Fremskrittspartiet tenke seg å bidra til at stat og kommune gir billige tomter til dem som trenger det?

Torbjørn Andersen (Frp): Nok en gang kommer innvandrere og boligsituasjonen i Oslo på banen. Som jeg sa i mitt forrige svar, har jeg kun vist til den faktiske situasjonen i Oslo. At prisene er lavere øst i Oslo i forhold til på vestkanten, har vel en sammenheng med at boforholdene der er noe dårligere, det er mindre attraktivt å bo der. En har fått nettopp den gettotilstanden som Fremskrittspartiet tidligere har advart mot ville oppstå. Så det som har skjedd med lave boligpriser og dårlige boforhold på østkanten, har skjedd til tross for Fremskrittspartiets advarsler om dette.

Når det gjelder subsidiering, boligpolitikk og Husbanken, har vi ment at Husbanken bør privatiseres. Bostøtte og etableringslån, er ordninger som kan forvaltes gjennom det ordinære banksystemet, så en kan fortsatt opprettholde den biten av den sosiale boligstøttepolitikken uten at Husbanken nødvendigvis er en statsbank.

På det siste spørsmålet, om tomtearealer, kan jeg faktisk svare ja. Forslaget som er fremmet om dette, kan jeg gjerne stemme for. Jeg synes det er et godt forslag at en foretar en gjennomgang og ser på om det er mulig å bruke statens grunn f.eks. til studentboliger eller andre nyttige boligformål. Det er jeg faktisk enig i er et ganske godt forslag.

Morten Lund (Sp): Fremskrittspartiet er et parti som tror at markedskreftene skal greie å regulere det meste, og ønsker at det offentlige skal gripe inn i svært liten grad på de fleste områder.

Det som skjer på boligmarkedet i Oslo nå, er et resultat av at det bygges for lite. Til tross for at prisene har gått opp, virker ikke markedskreftene slik at det blir bygd nok. Det er vel fordi det finnes muligheter til å tjene bedre på andre områder.

Det flytter veldig mye folk til Oslo. Det kunne flyttet mindre folk til Oslo hvis det hadde vært satt inn mer offentlige midler for å motvirke sentraliseringen. Flyttingen til Oslo i dag er så sterk at det burde vært bygd tre-fire ganger mer pr. år enn det som blir bygd. Det er vanskelig å tro at byggingen kommer til å ta seg opp så mye, og det kan også se ut som det er vanskelig å bremse sentraliseringen. Fremskrittspartiets representanter har sagt fra Stortingets talerstol at sentraliseringen bl.a. skal bremses ved at boligprisene skal bli høye. Det går ut over en del førstegangsetablerere – ungdom – i Oslo som er nødt til å betale en pris de ikke har råd til, og det går ut

over andre som er i en vanskelig situasjon. Fremskrittspartiet har bidratt til å ta bort de mulighetene vi hadde til å regulere bygging av næringsbygg i spesielt pressede situasjoner, da det kunne blitt bygd flere boliger i stedet for næringsbygg. Akkurat nå er det slik at økning i bygging av næringsbygg gjør at det går ned med boligbyggingen i Oslo. Synes ikke Fremskrittspartiet det kan være grunn til å revurdere sin oppfatning når det gjelder mulighetene for at markedet skal løse de problemene vi nå snakker om?

Torbjørn Andersen (Frp): I mitt innlegg var jeg nettopp inne på at i Norge er boligsektoren lite regulert. Den er i hovedsak styrt av markedskreftene. Det har ført til at vi har fått et stort antall selveiere i Norge, større enn i andre nordiske land, og vi har en bolig- og boligbyggektor som har fungert rimelig godt i alle år, nettopp på grunn av at markedskreftene har fått råde.

At mange flytter til Oslo, er selvsagt et problem vi må ta på alvor. Det finnes egentlig ingen gode løsninger på det så langt jeg kan se, unntatt å bygge flere boliger. Det er arealmangel som kan være problemet i Oslo.

Representanten Lund ytrer stor bekymring for markedskreftene, selv når han vet at den norske boligsektoren i veldig liten grad er regulert. Det er en deregulert boligsektor vi snakker om, og tross alt fungerer den. Det blir bygd hus, det finnes et betydelig antall utleieboliger, og boligsituasjonen i Norge er god i forhold til i de fleste andre land. Så kommer representanten Lund og spør om vi vil revurdere synet på markedskreftenes innvirkning på boligmarkedet. Jeg får ikke dette til å rime på noen som helst måte.

Her har vi en grunnleggende uenighet. Vi har to prinsipielt vidt forskjellige måter å se dette på. På den ene siden er det troen på at markedskreftene er det mest positive elementet for å løse problemene, og på den andre siden troen på at offentlige reguleringer og subsidieringer er det beste elementet.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet over.

Olaf Gjødrem (KrF): Det overordna målet for denne debatten må vera at alle skal kunna disponera ein god bustad i eit godt bumiljø.

Eg vil fyrst understreka at det er positivt at Regjeringa har fremma denne meldinga, og at dei har sett viktige bustadspørsmål på rett plass på dagsordenen. Både meldinga og behandlinga i komiteen representerer eit godt grunnlag for ei framtidig bustadpolitisk satsing i Noreg. Komiteen har òg vore på synfaring i Sverige og Finland og konstatert at den norske bustadmarknaden i hovudsak fungerer godt, men at det er nødvendig med ein del tilpassingar for å nå ein del grupper som elles fell utanfor dette gode butilbodet, som eg trur det er relativt brei semje om at landet bør ha.

I Noreg finst det ikkje berre ein bustadmarknad, men mange. For å kunna setja i verk målretta tiltak er det derfor viktig med lokale handlingsplanar. Desse lokale handlingsplanane bør utarbeidast av kommunane i nært

samarbeid med Husbanken, bustadbyggelag, Student-samskipnaden og kompetente villige og lokale aktørar.

Det er viktig at kommunane tek denne utfordringa. Spesielt i dei kommunane som opplever pressproblem og tilflytting og som manglar butilbod, er det viktig at ein ser alvorleg på oppgåva med å få utarbeidd planar som både syner behovet for ulike bustader og samstundes har ei oversikt over nødvendige tomteareal der denne boligbygginga kan finna stad utan forseinking når midlane kjem. I inneverande års statsbudsjett er overføringa til Husbanken auka med ein milliard kr. Det skal gjera Husbanken i stand til i større grad å fylgja opp lokale bustadbehov. Regjeringa har som målsetting å fylgja opp dei lokale handlingsplanane med etableringslån, kjøpslån, oppføringslån og bustadtilskot.

Det er særleg i Oslo og dei andre større byane at presset i bustadmarknaden merkast best. Det er særleg her det bur mange med permanent låge inntekter. Kombinert med eit høgt prisnivå skapar dette ein vanskeleg situasjon som ikkje bør vara ved over tid. På denne bakgrunnen ber Stortinget Regjeringa om å laga ein opptrappingsplan for bygging av studentbustader. Inkludert i denne gjennomgangen er kravet til parkeringsareal, noko som ein ber om vert vurdert, og tomtepolitikk i tilknytning til studentbustadene. Omsynet til dei vanskelegstilte på bustadmarknaden må ein òg leggja vekt på, slik at Husbanken i ein periode vert gitt høve til å prioritera Oslo og andre byar sterkare enn i dag. Kommunane bør leggja vekt på at utleigebustader for alle grupper kan spreia i ordinære bustadområde. I denne samanhengen er det rett å syna til at Stortinget nyleg vedtok ein lovfesta adgang til kommunale kjøp av leilegheiter i burettslag, og eg føreset at kommunane fylgjer opp sitt ansvar for sine leigebuarar.

Det er òg rett i denne samanhengen å visa til utjamningsmeldinga, som me reknar med kjem i løpet av våren, der ein vil koma inn på utsette gruppers boligbehov på ein meir detaljert måte. Derfor vil ein få høve til å koma tilbake til desse spesielle problemstillingane seinare i år.

Kristeleg Folkeparti har i fleire år, saman med dei andre sentrumspartia, hatt ein høg profil og foreslått auka satsing på bustadbygging, utan å få fleirtal for det, i gode år for landet. Også i år foreslår Regjeringa, trass i innstramming i statsbudsjettet for å få ned renta, å satsa på auka bustadbygging. Samstundes som me presenterer eit noko offensivt program i denne meldinga, aksepterer me at desse spørsmåla må finna sine årlege løysingar i budsjettprosessane. Denne meldinga utfordrar dei forskjellige partnerane i byggjesektoren til å finna løysingar gjennom eit aktivt samarbeid.

Eg vil avslutta med å ynskja Regjeringa og departementet lukke til med å konkretisera og realisera eit offensivt bustadbyggjeprogram.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Aud Gaundal (A): Representanten fra Kristelig Folkeparti, Olaf Gjødrem, startet sitt innlegg med å si at alle

skal ha en bolig i et godt bomiljø. Og det tror jeg vi kan være enige om.

Men jeg vil gjerne høre hvorfor Kristelig Folkeparti og de øvrige sentrumpartiene går imot forslag nr. 2 fra Arbeiderpartiet og SV, som går ut på at vi ønsker et straksbo-tiltak for de bostedsløse. Under behandlingen har vi vært i Urtegata og fått både se og høre hva Frelsesarmeen jobber med. De forteller at over 250 personer daglig er innom for å få det tilbudet Frelsesarmeen gir dem. Hvorfor skyver da Kristelig Folkeparti og sentrumpartiene dette framfor seg ved å si at vi skal behandle dette når stortingsmeldinga om utjevning av forskjellene i Norge kommer til våren? Når vi nå behandler de vanskeligstilte, og det er boliger det er snakk om, skjønner jeg ikke at det er nødvendig å skyve det framfor seg. Det er mye vi kan ta opp i ei utjevningsmelding som går utover det med boliger, men det er nå vi behandler boligspørsmålet.

Olaf Gjedrem (KrF): Eg tykkjer for så vidt spørsmålet er relevant, eg har forståing for det, men me har i komiteehandlinga i sentrumpartia valt å visa til utjavningsmeldinga. Me har stor tru på den, for den representerer ein systematisk gjennomgang av desse vanskelegstilte sin livssituasjon, òg bustadsituasjonen. Me finn det rettast, i og med at det berre er snakk om ei veke før denne meldinga blir presentert, å ta stilling til slike konkrete forhold i den samanheng. I og med at dette nå er på trap-pene, finn me det litt uheldig å ta ut ein bit og prøva å finna ei løysing på det nå. Me vel heller å satsa på å finna ein heilskap gjennom denne meldinga, som Regjeringa legg stor vekt på, og som òg er ein viktig del av Voksenåserklæringa – at ein skal visa merksemd for desse utsette gruppene og ha ei planmessig politisk tilnærming for å heva desse vanskelegstilte sine livsvilkår og då òg sjølv-sagt bustadbehov. Me har tiltru til at Regjeringa og departementet vil koma tilbake med ei pakkeløysing for desse. Det verkar noko halvhjerta og delt å ta ut ein del av denne problemstillinga nå. Me vel heller å ha tiltru til at Regjeringa vil fylgja dette opp, òg med dei signala som har kome under komitehandsaminga, og for så vidt i debatten i Stortinget i dag.

Lars Arne Ryssdal (H): Jeg beklager til en viss grad at regjeringspartienes merknader i denne innstillingen vedrørende utleieboliger skaper en del forvirring. Når Kristelig Folkeparti og Senterpartiet i en merknad kvantifiserer et behov for 4 000-5 000 utleieboliger i årene fremover, er det da ment som et bindende pålegg fra regjeringspartiene til sin regjering, eller skal det oppfattes som et fromt ønske? Vil representanten Gjedrem slutte seg til den oppfatning som ble gjengitt i gårsdagens Aftenposten Aften, at Stortinget i dag nærmest vedtar et slikt utbyggingsnivå for årene fremover?

Olaf Gjedrem (KrF): På initiativ frå meg sende komiteen over eit spørsmål til Kommunal- og regionaldepartementet, der ein bad om å få oversikt over venta be-

hov, spesielt i pressområda, for bustadbygging for vanskelegstilte i åra framover.

I svaret til komiteen kom det relativt klart fram at det er eit stort udekt behov på bustadsatsing for ein del utsette grupper som elles ville ha problem i åra som kjem. På denne bakgrunnen fann Kristelig Folkeparti å kunna slutta seg til ei formulering i denne innstillinga som går på ei oppfordring til Regjeringa om å leggja til rette for at ei slik bustadbygging som er skissert, og med dei tala som vart nemnde, kan realiserast. I mitt innlegg streka eg likevel under at desse spørsmåla må sjåast i samanheng med det årlege budsjettet.

Eg føydde òg til at Regjeringa har som målsetjing å føra ein aktiv bustadpolitikk, og trass i innstramminga i årets statsbudsjett for å få renta ned, har ein likevel makta å setja av ein auke på 1 milliard kr til Husbanken. Det er eit uttrykk for ei aktiv, men eg trur òg ei realistisk målsetjing om ein politikk som Regjeringa vil fylgja i dei statsbudsjetta som blir fremma for Stortinget framover.

Karin Andersen (SV): «Aktiv» er ikke akkurat det ordet som rinner meg i hu når jeg nå hører Kristelig Folkepartis innlegg. Det er veldig vanskelig å få følelsen av at de brenner for dette, og det må jeg si at jeg er skuffet over. For, som Aud Gaundal var oppe og sa her i stad, dreier dette seg om veldig mange som faktisk ikke har tak over hodet. Og det har ikke skjedd i år. Det skjer hvert år. Det skjer hvert eneste år. Så regjeringer som har sittet før, har et stort ansvar for dette, men jeg syns faktisk at det Kristelig Folkeparti og Regjeringen her gjør, virker halvhjertet, når en ikke forsøker å foreslå tiltak nå som kunne gjort noe med dette.

Så viser man til utjavningsmeldingen. Man kunne si veldig mye om den, men den kommer altså vel sent, og jeg må innrømme at jeg er opprørt, jeg er sint, og jeg er fortvilet over at vi ikke klarer å løse dette på en annen måte. Jeg var veldig takknemlig da arbeids- og administrasjonsministeren på strak arm forsøkte i hvert fall å tilby noe statlig eiendom som kunne løse noe av dette. Jeg oppfattet det som et signal om at nå var man i gang med å ta tak i dette i forhold til dem som faktisk ikke har tak over hodet. Men signalene nå blir veldig annerledes.

Og når svaret, som representanten Gjedrem også gir Høyres representant, bare er en oppfordring til å bygge mer, betyr det at regjeringspartiene faktisk ikke har konkrete planer om å legge inn penger til disse formålene i statsbudsjettet. Jeg syns folk skal få beskjed om det nå og at man skal slutte å skrive alle de gode ønskene, for det fører folk bak lyset.

Olaf Gjedrem (KrF): Eg vil gjerne berre replisera med at eg har stor tillit til denne Regjeringa og til dei partia som står bak denne, og at det vil bli ei satsing på desse områda. Det har vore eit såpass tungt engasjement på dette området at ein statsråd leidde arbeidet med den meldinga som det nå blir vist til, som på ein systematisk måte kartlegg behovet og skisserer tiltak for desse vanskelegstilte.

Eg set pris på engasjementet og intensiteten i Karin Andersen sin replikk, men eg har altså tillit til at me skal klara å realisera dette. Som ei slags styrking av den trua, vil eg gjenta at ein trass i eit stramt budsjett har satsa på denne sektoren inneverande år.

Regjeringa har òg sagt i sitt grunnlagsdokument at dette er eit viktig område. Det hindrar at Forskjells-Noreg gjev ein slik uakseptabel standard for viktige grupper. Det må snarast mogleg bli historie. Eg har stor tillit til at Regjeringa vil fylgja dette opp på ein planmessig måte, og at den ikkje er innstilt på å hoppa på lettvinde straksløysingar som blir skisserte i ein prosess, men at ein vel å ta dette opp på ein systematisk måte, slik at resultatet kan bli godt og gjennomtenkt.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Lars Arne Ryssdal (H): De to innstillingene om boligpolitikken som Stortinget i dag behandler, viser en viss grad av tverrpolitisk enighet. Dersom vi ser noen år tilbake, er det i seg selv bemerkelsesverdig. Boligmarkedet i Norge er i praksis bare drøyt 15 år gammelt. Frem til begynnelsen av 1980-tallet var både boligmarked og kredittmarked gjennomregulert, slik at prisene på mange leiligheter var kunstig lave, og eiendomsmarkedet fungerte dårlig. Willoch-regjeringens deregulering var den gang omstridt, og det er derfor verdt å merke seg resultatene av denne dereguleringen: Regjeringen slår i St.meld. nr. 49 for 1997-98 fast at «boligsituasjonen for de aller fleste i Norge er god». Men et bredt flertall i komiteen står sammen om en satsing på vanskeligstilte i boligmarkedet for å avhjelp dem som ikke pr. i dag passer inn i denne beskrivelsen. Det gjelder til en viss grad unge og førstegangsetablerere, og det gjelder andre grupper med dårlige levekår over en periode på flere år.

Høyre skiller lag med flertallet i noen valg av virkemidler. Høyre ønsker å forbedre og målrette virkemidlene, med Husbanken i spissen, mot disse svake gruppene, mens flertallet vegrer seg mot å prioritere og velger Ole Brumms lovprisning av både melk og honning, både allmenntilrette tiltak og tiltak mot svakerestilte.

Høyre har sluttet seg til komiteeflertallets påpekning av at det er behov for en opptrapping av utbygging av boliger rettet mot ungdom og førstegangsetablerere. Men samtidig er det grunn til å undre seg over at både det foregående regjeringsparti, Arbeiderpartiet, og de nåværende har dristet seg til å tallfeste et ønske om å igangsette bygging av 4 000-5 000 flere utleieboliger pr. år i de kommende år. Overfor pressen er dette solgt stort inn, slik at Aftenpostens aftenutgave i går presenterte det som et vedtaksforslag i Stortinget.

Høyre konstaterer at det bare er SV som har lagt frem et konkret vedtaksforslag om en tallfestet satsing, og antar at dette fra de andre partiene nærmest kan betraktes som et valgkamputspill, som jeg håper blir lagt i skuffen dersom ikke SVs forslag i dag får støtte.

Høyre er skeptisk til den uklarheten flertallet skaper ved i merknadsform å omtale et nytt nasjonalt program for utleieboliger. Merknadene er uklare. Det er høyst

uklart om disse utleieboligene skal være rettet mot spesielt vanskeligstilte, eller mot ungdom med lave inntekter generelt.

Høyre tror en satsing på offentlig finansierte allmenntilrette boliger er en avsporing av behovet for å få et bedre utleiemarked. Vår løsning er en videre omlegging i retning av at de offentlige midlene og subsidiene skal følge person og vurderes ut fra den enkeltes behov, og ikke følge boligen.

For å få til målrettede boligsubsidier er det viktig å sikre at midler som brukes til subsidier av boliger, kun brukes til sosiale kriterier. Med dette mener Høyre utleieboliger som administreres av kommunene innenfor en kommunal handlingsplan, eller boliger som er knyttet til helt avgrensede livssituasjoner med begrenset inntekt. Det gjelder f.eks. studenter og studentboliger.

Høyre foreslår å kombinere slike målrettede boligsubsidier med bostøtteordninger mot grupper med lav betalingsevne og mot toppfinansieringsordninger og spareordninger for førstegangsetablerere med liten egenkapital.

Storstilte, diffuse programmer for bygging av «allmenne» utleieboliger er lite egnet til å oppfylle de behovene som finnes i boligmarkedet. Det samme er de generelle oppføringslånene for nye boliger.

Regjeringen viser i sitt forsvar for oppføringslånene i Husbanken i St. meld. nr. 14 til at disse lånene har effekt i distriktene, i kommuner med lite konsentrert bosetting. Det står i et visst relieff til en samlet komites bekymring for at problemene i boligmarkedet er størst i de store byene, med det største presset i Oslo. Høyre stiller derfor spørsmålet, som vi har gjort noen ganger tidligere: Hvorfor ikke avskaffe ordningen med oppføringslån gjennom Husbanken og dessuten legge om ordningen med etableringslån, slik at mottakergruppene kan betjenes av de ordinære bankene? Høyre og Fremskrittspartiet foreslår at det bør utredes hvordan dette kan oppnås ved at staten gir visse garantier for boligkjøpere med lav egenkapital i forhold til lånesummen.

Det er også et paradoks at Regjeringen i denne meldingen hevder at formålet med oppføringslånene «har ikkje vore å konkurrere med dei private bankane». Men effekten av økt konkurranse og ved at flere boliglån i Distrikts-Norge ble overlatt til private banker, ville være et lite bidrag for å hindre nedleggelse av bankfilialer ute.

Høyre er glad for at det er et flertall i komiteen som ber om en gjennomgang av effekten av at Husbanken bare finansierer boliger på mer enn 50 m². I Oslo har dette kravet ført til at etterspørselen etter overkommelige ett-roms leiligheter er rimelig standard ikke har blitt dekket. Få nye har blitt bygd, samtidig som ombygginger de senere årene har ført til at en rekke slike boliger har forsvunnet.

Endelig er det en samlet komite som går inn for å bygge flere studentboliger. Høyre er en del av det flertall som har avvist Regjeringens forslag om å overføre studentboligtilskuddet til Husbanken. Studentsamskipnaden har selv avvist forslaget og vist til at dagens forvaltning av tilskuddet fungerer bra. Etter Høyres syn er det

regelverket som må justeres, og jeg viser til de merknader flertallet kom med i Budsjett-innst. S. nr. 12 like før jul.

Høyre er opptatt av at balansen i boligmarkedet må bedres. En økning av dekningsgraden for studenthybler i de største byene vil eksempelvis være av betydning for andre boligsøkere med lave inntekter, fordi presset vil bli redusert på det øvrige utleiemarkedet av rimelige, mindre leiligheter.

Likeledes er det viktig at utleierne av hybler og leiligheter gis stabile og rimelige vilkår. De fleste av disse utleierne er «uprofesjonelle» i den betydning at det er boligeiere som leier ut deler av egen bolig. Høyre og Fremskrittspartiet har i forslag bedt om at Regjeringen ser på skattereglene for slik utleie med tanke på klargjøring, og har et visst håp om at flertallet kan slutte seg til dette forslaget.

Det er også bra at Odelstinget senere i dag tar et viktig skritt videre i retning av at et åpent leiemarked, ved å oppheve de siste husleiereguleringene i Trondheim og Oslo. Likeledes vil jeg påpeke at en forenkling av plan- og bygningsloven ville hindre både fordyring og forsinkelse av byggeprosjekter, slik vi ser tilløp til for tiden.

De partiene som utgjør stortingsflertallet, har vært gjennom en sunn modning i boligpolitikken de senere år, i retning av deregulering av virkemidler og liberalisering av boligmarkedet. Det er derfor viktig å huske at boligmarkedet og problemene for unge og vanskeligstilte påvirkes mer av de øvrige rammebetingelser Stortinget beslutter, enn av de fagre ord Stortinget måtte uttale i dag.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Aud Gaundal (A): Det er riktig, slik representanten fra Høyre sier, at på enkelte områder skiller de øvrige partiene lag med Høyre. Det er greit når vi er politisk uenige, eksempelvis i forhold til hva slags rolle Husbanken skal ha, og på hvilket grunnlag Husbanken skal operere i boligmarkedet. Der er vi politisk uenige. Men når det gjelder et punkt på side 11 i innstillinga, skjønner jeg ikke hvorfor vi skiller lag. Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer forslag om at

Regjeringa må

«gjennomgå ordningen med etableringslån for å sikre en mer lik praksis enn tilfellet er i dag».

I merknaden fra Høyre sies det at de

«er kritisk til den måten etableringslåneordningene fungerer på. Varierende inntektsgrense fra kommune til kommune gir ulik behandling».

Hva er da begrunnelsen fra Høyre for å gå imot forslaget fra Arbeiderpartiet og SV?

Lars Arne Ryssdal (H): Høyre har, slik representanten Gaundal påpeker, ikke støttet det forslaget. På den siden som går på Husbankens rolle i boligmarkedet overfor disse gruppene, har Høyre sammen med Fremskrittspartiet en helt separat merknad, hvor vi ber om en omlegging av Husbankens låneordning og etableringslån til førstegangsetablerere etter det prinsippet at lånene først

og fremst skal gå gjennom det ordinære bankmarkedet. Vi har sagt at vi subsidiært støtter en gjennomgang av Husbankens ordninger i pressområdene. Vi har ikke signalisert en tilsvarende subsidiær støtte til forslaget om å gjennomgå ordningen med etableringslån. Det går på at vi tror ikke problemene der først og fremst ligger i det som Arbeiderpartiet her påpeker, men at ordningen burde vært revidert mer fullstendig. Det er imidlertid ikke noen stor sak for oss, men vårt hovedanliggende er at ordningen bør reformeres mer grunnleggende enn det Aud Gaundal er ute etter. Det går på at også førstegangsetablerere kan få lån i vanlige banker. Det førstegangsetablerere mangler, er sikkerhet for egenkapital utover de 60 pst. eller 80 pst. som bankene tilbyr. Det bør staten kunne ordne, tilby garantier, på samme måte som man gjør det i dag med hensyn til å skaffe sikkerhet for studiefinansieringslån.

Morten Lund (Sp): Representanten Ryssdal er opptatt av uklarhet i andres merknader. Jeg vil prøve å få klarhet i hva Høyre mener når det gjelder spørsmål om statlig subsidiering skal knyttes til personer, eller om den skal kunne følge prosjekter som letter problemer for personer. I innstillingen sier Høyre at

«hovedprinsippet for boligpolitikk overfor unge og vanskeligstilte bør være at tiltakene er personrettet».

Høyre sier videre at erfaringene har vist at offentlige reguleringer

«har en tendens til å gi et sterkt subsidiert tilbud til noen få, mens mange i tilsvarende livssituasjon og ofte vanskeligere situasjon blir stående uten tilbud».

Det flertallet i komiteen mener, er at hvis en knytter et offentlig tilskudd til prosjekt, vil prosjektet kunne brukes av den ene etter den andre. Subsidieringen kommer da samtlige til gode. Men knytter en det til person, blir det den første personen som får hjelpen. Flertallet ønsker altså en klausulering som gjør at støtten følger prosjektet. Jeg skal nevne et eksempel fra Trondheim på hva slags utslag det får når det ikke skjer. Et frittstående borettslag fikk tilskudd til eldreboliger – 180 000 kr. Etter ett år døde den personen som bodde i den ene leiligheten, og salgstaksten gav de pårørende en gevinst på 400 000 kr – det var en sentral leilighet. Der var det ingen slik klausulering, og det var bare den første som fikk hjelpen. De pårørende hadde antakelig ikke behov for pengene i samme grad som den neste som flyttet inn i leiligheten, ville ha hatt. På grunn av at man manglet klausulering, kom altså ikke hjelpen flere til gode. Er det den linjen Høyre synes er mest effektiv når det gjelder å bruke offentlige penger for å løse boligproblemer?

Lars Arne Ryssdal (H): Representanten Lund påpekte at deler av innstillingen er vanskelig tilgjengelig. Jeg må nok si at når jeg ikke har fulgt arbeidet med innstillingen – bare vært med på å lese den nå i tre dager – er både boligpolitikken og en del av det som står her, litt vanskelig å trenge inn i. Men det er ingen tvil om at Høyre har et noe mer nyansert syn på hva som skal være personrettede tiltak, enn det du nevnte. Det er et par an-

dre forhold hvor vi også går inn for bl.a. lokale tiltak i kommunene.

Men til det eksemplet du nevnte med prosjektrettede tiltak versus personrettede: Erfaringene med prosjektrettede tiltak er bl.a. en av grunnene til at en nå opphever husleiereguleringen i Oslo. Det er nettopp den type tankegang som du viser til, som har ført til at en har hatt lave husleier i deler av byen, som dermed har ført til lite mobilitet med hensyn til leilighetene, stor grad av fremleie, og at det ofte er andre personer som bor der, enn de som det er tiltenkt. Det ville vel nettopp være effekten for en slik leilighet som du her nevner. I dette tilfellet døde personen, men i andre tilfeller ville en person latt være å flytte ut, og beholdt leiligheten i sitt eie i stedet for at den kom andre til gode. Benytter en bostøtteordning, og benytter en andre personrettede tiltak, går midlene nettopp til vedkommende person.

Presidenten: Presidenten vil nemne at talen i salen ikkje skal vere direkte, men gå via presidenten.

Karin Andersen (SV): Klausulerte boliger vil jo forhindre at man kan spekulere med statlige midler, og klausulerte boliger vil jo forhindre at man skal kunne framleie dem eller la dem gå videre til personer som ikke fyller de samme kriteriene for å få dem. Det er nettopp poenget med en slik allmenntilgjengelig sektor.

Høyre sier at de i hovedsak ønsker å bruke bostøtte som boligpolitisk virkemiddel. Jeg regner med at de mener det. I og med at de ser at det er flere som har problemer på boligmarkedet, må det bety at Høyre også har tenkt å øke bostøtten i noen grad. Ser ikke Høyre at økt bruk av bostøtte vil virke prisdrivende på leiemarkedet, og at man ved ensidig å bruke det ikke får bygd opp den sektoren i det norske boligmarkedet, som nesten er fraværende?

I Norge har vi 4 pst. sosiale boliger. Gjennomsnittet i EU er 18 pst. I Sverige har de 22 pst. Det betyr altså at boligmarkedet i Norge er vesentlig annerledes enn i nesten alle andre land vi kan sammenligne oss med. Ser ikke Høyre da at en slik ensidig satsing vil bety at man driver prisene på leiemarkedet opp, og at disse pengene kun går til de som eier?

Så til slutt: Høyre sier at de vil satse på studentboliger. Der har de også fremmet forslag før. Men hvis en satsing på studentboliger skal være et vesentlig virkemiddel i boligsatsingen framover – for at det skal kunne bety noe for mengden, og for at prisene skal kunne dempe seg – så må jo det faktisk bety et visst volum. Det nytter ikke med 200-300 eller noe slikt. Begynner vi ikke da å nærme oss det antallet som Høyre nå kaller valgkamplofter fra andre, og som vi faktisk mener at det er riktig å skaffe midler til?

Lars Arne Ryssdal (H): Jeg skal prøve å få presidenten til å føle at jeg snakker til ham. Det skal jeg satse på i denne svarreplikken.

Representanten Andersen forfulgte litt av problemstillingen som foregående replikant var inne på. Det er kort

og godt slik at Høyre går inn på flere ordninger for prosjektrettede tiltak. Det vi er skeptiske til i denne innstillingen, er nye, generelle, allmenne utleieboligprosjekter, som flertallet nevner. Det vi har sagt er positivt, er at det i kommunene settes i gang prosjekter rettet mot grupper som har vanskelig for å komme inn i boligmarkedet, eller som er vanskeligstilte på andre måter. Det gjelder eksempelvis ungdom, som først og fremst har det problemet at de har liten egenkapital, at de midlertidig har dårlig råd – noe som gjelder for de fleste. Da må målet være å sørge for at det blir flere mindre leiligheter tilgjengelig. Målet må være å sørge for at når det bygges studentboliger, blir flere av de øvrige mindre leilighetene tilgjengelige for andre – i det hele tatt sørge for at markedet fungerer bedre.

Høyre har også i de generelle merknader sagt at vi er med på at det trengs en opptrapping av nivået på antall boliger i pressede strøk. Det vi mener er valgkamp, er at en sørger for store oppslag i avisene om at en ønsker konkret tall på hvor mange boliger som skal bygges med det formål i tiden fremover, men ikke tør å driste seg til å fremme noe så konkret som et forslag i innstillingen. Det mener vi tyder på at dette først og fremst er forslag som har angrefrist til etter valget, og som er utløpt før budsjettet kommer.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Morten Lund (Sp): Det er en samlet komite som viser til at mange unge og andre økonomisk vanskeligstilte grupper har hatt problemer med boligetablering over lang tid. Allerede i 1996 var det en samlet kommunalkomite som slo fast at utbyggingen av ulike typer boliger for ungdom og førstegangsetablerere må økes betydelig.

Senterpartiet er glad for at Regjeringen og komiteen er enige om situasjonsbeskrivelsen, og at både komiteen og departementet mener at det må bygges mer for unge og andre vanskeligstilte de nærmeste år som ett tiltak. Departementet anfører i brev datert den 12. februar 1999, at den foreløpige vurdering tilsier en ekstrasatsing på 2 000-5 000 boliger for denne gruppen hvert år de nærmeste fem år. Komiteens flertall fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og SV har tilsvarende ambisjoner ifølge sine merknader. Både Regjeringen og komiteen mener at det er de mest vanskeligstilte som skal prioriteres, og at Husbanken derfor i en periode må bidra mer i Oslo og i andre byer.

Det er enighet mellom komiteen og Regjeringen om at det er lokale handlingsplaner fra den enkelte kommune som skal gi grunnlag for statlig støtte til den ekstra satsingen i boligsektoren som nå trengs. Det er også enighet om at det ikke skal etableres en ny husleieregulering for de ekstra utleieboligene som nå skal etableres.

Med så bred enighet både om situasjonsbeskrivelse og behov for tiltak, gis Regjeringen et godt grunnlag for å fortsette den forsterkede og mer målrettede satsingen innenfor boligpolitikken som er i gang. La meg minne om at lånevotens til Husbanken ble økt med 1 milliard kr siste høst, etter en jevn og sterk nedgang siden 1993. Bo-

ligtilskuddet har blitt økt etter regjeringsskiftet, etter betydelig nedgang de to foregående år. Bevilgningene til bostøtteordningen har aldri vært høyere enn for innværende år, og har blitt en svært målrettet ordning.

Det er åpenbart at vi har flere med store boligproblemer i Oslo enn noe annet sted i landet. Den sterke sentraliseringen som landet har vært plaget med i lang tid, er en viktig årsak. Samtidig har boligbyggingen i Oslo vært altfor lav i mange år. Tall fra analysefirmaet Prognose-senteret AS fra 1998 viser at man da hadde et under-skudd på 30 000 boliger. Nye prognoser tilsier at folketallet i hovedstaden vil øke med 70 000 personer i de nærmeste 15 år. Det vil være nok til å fylle 35 000 nye boliger. Samtidig bygges det mindre enn 2 000 boliger i året i Oslo. Det er oppsiktsvekkende at prisstigningen som følger av boligmangelen, ikke fører til økt bygging. Trolig svikter markedets styringsevne fordi aktørene i byggebransjen har tjent bedre de siste år på bygging av næringsbygg, og at myndighetene har gitt fra seg de reguleringsmulighetene de hadde, bl.a. gjennom etableringsloven. Det ser ut som om dette kommer til å fortsette. Antall påbegynte boliger i januar i år var 15 pst. lavere enn i samme måned i fjor, mens påbegynte areal i andre typer bygg økte med 9 pst. Det trengs både å bremse sentraliseringen og å hjelpe dem som må betale sentraliseringens pris i pressområdene.

Det er et solid flertall som ønsker at boliger som oppføres med betydelige statlige tilskudd blir beholdt som et tilbud til dem som trenger det mest, ved at støtten følger boligen og ikke personen. For å oppnå dette trengs en klausulering av boligen og en avtale med ikke-kommer-sielle utbyggere.

Senterpartiet mener at Høyres modell med betydelige statlige tilskudd direkte til f.eks. førstegangsetablerere vil gi svært lite hjelp for pengene. I lengden vil et slikt system bli meget kostbart for samfunnet.

Kommunene har en plikt til å legge til rette for boligbygging og til å medvirke til å skaffe bolig til personer som ikke selv kan ivareta sine interesser på boligmarkedet. Det å skaffe midlertidig husvære til dem som ikke klarer dette selv, og som er i en nødsituasjon, hører så absolutt til en kommunes primær oppgaver. Når en del kommuner ikke synes å takle denne primær oppgaven godt nok, har det flere årsaker. En viktig årsak kan være at kommuner som er tidlig ute med å gjøre jobben, jevnlig blir straffet økonomisk når staten gir ekstra tilskudd til de kommunene som henger etter, f.eks. slik som det ble gjort med eneromsreformen. I alle fall de to-tre siste år har signalene om sterkere statlig støtte til mange allmennyttige utleieboliger vært så sterke at det trolig har bidratt til å utsette prosjekter i noen kommuner. Ikke minst av et slikt hensyn er det viktig at Stortinget snarest klarlegger hvor mye staten vil bidra med de nærmeste år, og anledningen til å klarlegge det er gjennom budsjettbehandlingene.

Senterpartiet har i utgangspunktet ikke sett behovet for et nytt stort utvalg som skal arbeide i flere år for å utrede behovet på dette området, men vi ønsker selvfølgelig ikke å gå imot at det settes i gang et slikt utvalg. Men

det vi har sett for oss, er at de kommunale handlingsplanene nå endelig skulle klarlegge behovet for økt satsing, og så kunne vi sette i gang fort. Jeg håper at det at det nå oppnevnes et utvalg, ikke blir en årsak til at ting blir ut-satt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Odd Eriksen (A): Heller ikke jeg vil legge skjul på at stortingsmeldingen om ungdom og vanskeligstilte var skuffende lesning. Særlig at den mest utsatte gruppen av vanskeligstilte, dvs. de bostedsløse, er utelatt, gir grunn til bekymring. Nå unnskylder riktignok regjeringspartiene seg med at de bostedsløses situasjon på boligmarkedet vil bli behandlet senere i forbindelse med at Regjeringen legger fram en levekårs melding. Men ærlig talt – spørsmålet blir om representanten Lund kan forklare oss hvorfor de bostedsløses situasjon på boligmarkedet hører mer inn under en melding om levekårsutjevning. Ville det ikke vært mer naturlig og dermed mer riktig at denne gruppens boligsituasjon inngår som en integrert del av en tiltaksplan for boligetablering for vanskeligstilte?

Så til et annet spørsmål, som dreier seg om allmennyttige utleieboliger. Regjeringspartiene står sammen med Arbeiderpartiet og SV om en merknad på side 6 i innstillingen der man tar høyde for at det må bygges minst 1 000 flere nye, nøkterne og rimelige utleieboliger i år 2000, og så bør man sannsynligvis opp på et nivå på 4 000-5 000 flere pr. år de kommende år. Samtidig er de samme partiene med SV om en merknad der man tar høyde for mellom 2 000 og 5 000 ekstra boliger pr. år i en kommende femårsperiode, men man unnlater å være med på et forslag fra Sosialistisk Venstreparti der man tar høyde for 3 000 boliger. Da er mitt spørsmål til representanten Lund: Det at man liksom ikke selv vet hva man mener, er det et akutt anfall av god, gammel senterparti opposisjonspolitikk, eller er det et utslag av at man egentlig ikke vet hva man mener om denne situasjonen?

Morten Lund (Sp): Arbeiderpartiet er skuffet over det som Regjeringen kom med i sin melding. Jeg må si jeg er overrasket over Arbeiderpartiets merknader i innstillingen i forhold til de kommentarene som kom da meldingen kom. En skulle tro at Arbeiderpartiet hadde ganske store forslag, tilsvarende det som skjer når det legges fram budsjett, og Arbeiderpartiet går ut og sier at Arbeiderpartiet skal redde distriktene, Arbeiderpartiet skal redde kommuneøkonomien. Men når det kommer til stykket, blir det ikke noe ut av det.

Senterpartiet mener det som Senterpartiet har sagt, og vi er ikke uten ambisjoner. Jeg har nevnt det som har skjedd det siste året – som har vært så pass vanskelig på grunn av behovet for innstramminger – økningen innenfor Husbankens rammer, innenfor botilskuddet, innenfor bostøtteordningene, og vi kommer til å fortsette på boligsektoren. Vi tok initiativet til i opposisjon i 1996 gjennom en interpellasjonsdebatt å sette problemene for de unge og de vanskeligstilte på dagsorden. Vi hadde forslag til avstemning i salen om å kreve et program for ut-

bygging av slike boliger. Vi gjorde det om til et oversendelsesforslag, fordi Arbeiderpartiet og statsråden sa at dette er vi enige om, og vi ønsker ikke at det skal bli nedstemt.

På det følgende landsmøte i Arbeiderpartiet ble det slått stort opp at nå skulle det satses på nettopp boliger for unge og vanskeligstilte. Det kom ikke i revidert nasjonalbudsjett i 1997, før valget, og så ble det regjeringsskifte. Da langtidsplanen fra regjeringen Jagland ble lagt fram, stod det i en overskrift at det er ingen hus i Jaglands husplan. Det som tidligere var en hoveddel i Arbeiderpartiets politikk, har blitt til et lite underkapittel. Jeg tror det er det som har skjedd: Også innenfor Arbeiderpartiets politikk har mer og mer blitt overlatt til markedet. Og det er ikke noe som denne regjeringen ønsker å følge opp.

Karin Andersen (SV): Da Senterpartiet satt i opposisjon, hadde de planene klare. Jeg har Senterpartiets boligpolitiske program, seinest fra august 1997. De fremmet forslag da, og det virker veldig rart når de nå sitter i regjering, at de ikke klarer å komme med de forslagene som de sjøl hadde, og at de fortsetter igjen å skylde på andre for at dette ikke er mulig. Hvorfor skulle det bli en utsettelse på disse tingene igjen nå, sånn som Morten Lund antyder? Hvorfor i all verden skulle det det? Det er bare å signalisere at man vil være med på noen av de forslagene som har vært fremmet i komiteen, og som kommer til å bli fremmet i dag, så klarer vi å gi skikkelige signaler om at her kommer noe til å skje.

Senterpartiet mener det de har sagt, sier Morten Lund, men mener dere det dere har skrevet i dette boligpolitiske programmet som jeg har her, at Stortinget skal fastsette husbankrenten politisk, at Husbanken skal yte subsidierte lån, at det skal lages et program for bygging av 5 000 utleieboliger pr. år, og at disse utleieboligene skal være allmenntilgjengelige og ikke kommersielle?

Vi har hatt en debatt om dette begrepet «allmenntilgjengelig» i behandlingen av saken som har forundret meg vesentlig. Det har vist seg at Senterpartiet har problemer med dette begrepet, uten at jeg har klart å få tak i hva som er det problematiske med det. For det som dette begrepet «allmenntilgjengelig» betyr, er jo nettopp at vi kan sikre boliger til dem som har dårlig råd. Det er vel de som krever størst oppmerksomhet.

Så jeg har et konkret spørsmål til Morten Lund: Kan Senterpartiet nå ved behandlingen av denne stortingsmeldingen i dag komme med et konkret løfte om at de kan tenke seg å inngå et boligpolitisk forlik med SV og Arbeiderpartiet, slik at vi kan få de vanskeligstilte og dem med dårlig råd ut av den fattigdomsklemma som Høyre og Fremskrittspartiet nå setter dem i?

Presidenten: Presidenten har ikke noen imot engasjement, men må minne representanten Andersen om at direkte tale til representantene ikke er kutyme i denne salen.

Morten Lund (Sp): Senterpartiet greier ikke i opposisjon og ikke i posisjon å konkurrere med SV når det

gjelder å ha penger til alt mulig. Vi har ingen sareptakrukke, som SV har. Vi har ikke de milliardene som SV tar f.eks. fra forsvarsbudsjettet til å bruke til alle mulige formål. Vi har også en helt annen ambisjon når det gjelder å skattlegge folk for å få mulighet til å sette fram slike forslag. Ellers er vi relativt enige. Jeg synes det som nå er lagt fram i innstillingen, er et boligpolitisk forlik i Stortinget.

Det vi sier i denne innstillingen, mener vi selvfølgelig. Det står bl.a. i innstillingen en særmerknad fra Senterpartiet som handler om husbankrenten. Vi mener det var feil å gjøre husbankrenten markedsstyrt. Vi var imot det. Det tror jeg også SV var. Vi sier at hvis vi på nytt får en situasjon med høy rente, må vi på nytt vurdere å politisk fastsette renten i Husbanken. Det tror vi er viktig. Om vi får lov til det på grunn av EØS-avtalen, er en annen sak.

Så til spørsmålet om de allmenntilgjengelige utleieboligene. Det er et begrep som vi har brukt. Men når det i arbeidet med innstillingen fra SVs side blir gjort til et stort poeng, bl.a. ved spørsmål til departementet, på hvilken måte vi skal innføre husleieregulering for den typen allmenntilgjengelige utleieboliger, forlater vi det prinsippet, for å unngå å skape forvirring. Vi ønsker ikke en husleieregulering innført på nytt. Vi ønsker i stedet å klausulere på en slik måte at husleien likevel blir regulert, ved å skape små boligmarkeder innenfor de store boligmarkedene, ved å bestemme hvem som kan få lov til å bo i de boligene som det offentlige er med på å finansiere.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Karin Andersen (SV): Jeg vil først få lov å ta opp de forslagene som SV har fremmet i innstillingen.

Til det siste som ble sagt her, vil jeg bare bemerke at hvis man ikke har tenkt å gjøre noe ut av alle løftene sine, og hvis man ikke klarer å skaffe penger til noe av det man lover, synes jeg faktisk man skal la være å love. SV mener det vi har sagt. Det betyr at vi må omfordele noen penger. Det mener vi faktisk er riktig.

Det dreier seg om noe så grunnleggende som tak over hodet. Bolig er et nødvendig gode alle må ha, til en overkommelig pris. Derfor kommer SV til å fremme grunnlovsforslag om retten til bolig. Poenget med det er at bolig er utgangspunktet for alt. Skal man ha jobb, må man ha en bolig. Skal man gå på skole, må man ha en bolig. Skal man kunne motta helsetjenester, er man nødt til å ha en bolig. Det er ingenting i ens liv som fungerer hvis man ikke har en bolig.

Vi ønsker at den sosiale boligpolitikken skal gjenreises. Den har blitt meget sterkt kvestet gjennom de siste 10–15 år ved Høyres liberalistiske gjennomslag. Det var mye i den dereguleringen som kunne være bra. Men det som totalt manglet, var å ta ansvar for en sosial boligsektor i Norge, som kunne ha hjulpet dem som har dårlig råd eller er vanskeligstilt på andre måter. Den meldingen som har blitt lagt fram, er etter SVs syn så mangelfull at vi mente at den burde sendes tilbake, fordi beskrivelsen av både virkeligheten og virkemidlene var svært mangelfulle. Det gikk ikke.

Boligmarkedet i Norge er ikke spesielt greit hvis man ikke har mye penger. På boligmarkedet i Norge er det lov å være spekulant i andres bolignød. Markedet er nesten enerådende. Det skaffer ikke billige boliger til folk med dårlig råd. Vi har fått markedsstyrt rente både i Husbanken og i Lånekassen, og det slår jo dobbelt inn for nyetablerte folk med husbanklån og studielån. Det kan nesten bli en uoverstigelig hindring for dem som ennå ikke har etablert seg.

De bostedsløse er, som det har vært nevnt flere ganger, ikke engang nevnt i denne boligmeldingen. Situasjonen for de bostedsløse kjenner vi gjennom svært mange år. Ved besøk både hos Kirkens Bymisjon og hos Frelsesarmeen er vi blitt fortalt at folk dør rundt dem. De dør rundt dem fordi de ikke har tak over hodet. Og så skal vi fortsatt sitte og lage planer og vente og se før vi løser dette!

Norge har en ganske god boligpolitikk for dem som har kjøpt boligen sin for en del år siden, og som har nesten nedbetalte lån. Boligskatten er lav, og verdistigningen er stor. For nyetablerte og for dem som ikke har kommet seg inn på boligmarkedet og fått kjøpt en bolig ennå, eller som nettopp har kjøpt en bolig, har vi en svært dårlig politikk. Det er på tide å gjøre forandringer på dette. Norsk boligpolitikk er hard og hjerteløs mot utsatte grupper. Flere bor, som vi har sagt, på gata, og veldig mange ungdommer som man ikke vil regne som direkte bostedsløse, bor hos den ene kameraten den ene natta og hos den andre kameraten den andre natta, har det de eier i en plastpose, og har problemer med å etablere seg. Det er ikke vanskelig å skjønne at man kan komme i en enda vanskeligere livssituasjon etter hvert, når man har et slikt boforhold.

Jeg kan beskrive boligmarkedet i Norge slik at på den ene siden har vi folk som løper her i Stortinget og syter og klager over at de kanskje må betale 2 kr i skatt. Men de har så god råd at de kan betale 40 mill. kr for ei tomt, slik at de slipper å ha naboer. På den andre siden har vi mennesker som ikke har tak over hodet. Det er situasjonen, satt på spissen, i Norge. Det er altså ikke de bostedsløse som flyr og plager oss og flyr ned korridorene her i Stortinget, det er de som har mer enn nok fra før.

Vi har hatt en boligpolitikk som har dreid seg om og hatt fokusering på verdistigningen på boligen og på boligskatt for dem som har en god og verdifull bolig. Og de har fått gjennomslag. Men vi har fått nesten ingen gjennomslag – snarere tvert imot. De boligpolitiske virkemidlene overfor studenter og dem som har dårlig råd, og dem som ikke engang har et hus, har blitt svekket år for år. Nå er i hvert fall alle her enige om at vi skal satse på studentboliger. Jeg er litt spent på hvor mange det skal bli – hvis det faktisk skal spille noen rolle. Og jeg håper nå at det som andre her i dag har kalt valgkamplofter, faktisk blir noe av. For det som jeg oppfatter som valgkamplofter, er at man står her og sier at man skal satse. Men når vi kommer til budsjettene, er det umulig å klemme fram en eneste krone. Det er valgkamplofter som ikke er noe verdt. Derfor har SV nå utfordret Arbeiderpartiet og sentrumsregjeringen, fordi vi ser ikke at det

er mulig å løse dette sammen med Høyre og Fremskrittspartiet. De har helt andre tanker rundt dette. Men vi i SV, Arbeiderpartiet og sentrumspartiene burde nå kunne enes om et boligforlik. Og denne milliarder som SV har pekt på, er altså ikke ufattelig mye penger. Hvis vi får den ut i revidert nasjonalbudsjett, kan vi sette i gang et program som betyr 3 000 boliger på et år. Det betyr boliger med 50 pst. tilskudd – de blir ikke fullt så billige som studentboligene er nå, men de blir billige. Og det vil faktisk bety noe. Sjølsagt vil 1 000 boliger også bety noe. At byggemarkedet ikke kan absorbere dette – som det er påstått – er faktisk ikke sant. Vi står nå foran et krakk på boligmarkedet, noe som Arbeiderpartiet tar opp i Stortingets muntlige spørretime nesten hver eneste uke. Og så sier de i dag at selv om vi forsøker å bygge så mange boliger, går det ikke an å få gjort det, fordi byggenæringen ikke klarer det. Det henger altså ikke sammen.

Så til Husbanken. Vi opplever nå at Bankforeningen har et råkjør mot Husbanken i ESA. Den norske Bankforening har tapt den politiske kampen i Stortinget om å ødelegge den norske boligpolitikken og ødelegge Husbanken. Nå bruker de ESA for å forsøke å overkjøre oss med den formalistiske metoden. Jeg har i hvert fall ingen tro på, og jeg tror heller ikke noen skal innbille seg at det er boligkundernes interesser man forsøker å ivareta, det er egne snevre og grådige hensyn. Jeg ville tro at Bankforeningen hadde noe bedre å ta seg til. De kunne jo f.eks. forsøke å utvikle lånetilbud som var slik at vanlige folk med dårlig råd kunne ha råd til å betjene lånet. Nå er det jo slik at hvis du har god råd, kan du gå i banken og få et veldig godt lån. Du kan få lave renter også, for du har god sikkerhet. Men hvis du derimot har dårlig råd, får du de høyeste rentene og de dårligste lånevilkårene. Så de vanlige bankene har aldri vist ansvar for vanlige folk og deres behov på boligmarkedet.

Jeg ser ikke noe behov for at Husbanken skal ødelegges på den måten som Bankforeningen nå ønsker. Husbanken er annerledes, og den skal være det fordi det trengs. Den er et redskap som det går an å bruke. Det går altså an gjennom den bl.a. å finansiere slik at flest mulig nybygde boliger i Norge får en nøktern standard. Det betyr noe vesentlig for et annet område som vi bør være opptatt av, nemlig energipolitikken, fordi vi vet at økningen i energiforbruket til husholdningssektoren stort sett skjer fordi boligene har blitt vesentlig mye større. Får vi mange av disse inn i Husbanken, slår vi to fluer i en smekk. Vi trenger å bygge opp en allmennyttig boligsektor som sørger for et sted å bo til dem som har dårlig råd. BYGGFORSK viser nettopp at Husbanken har gitt lån til mange som vanlige banker ikke har ansett som kredittverdige, og likevel har altså Husbanken hatt svært små tap. Dette er derfor en samfunnsøkonomisk god måte å ordne det på, og vi får håpe at Bankforeningen mislykkes i sitt forsøk overfor ESA på å ødelegge denne ordningen.

Bevilgningene til boligformål har jeg vært litt inne på før. De har vært sterkt redusert. Og det som nesten ingen har snakket om her, er at Norge faktisk er et annerledesland på boligmarkedet, og det er et annerledesland når det gjelder de tingene som er dårlige. I Norge er det

4 pst. sosiale boliger, i EU er det 18 pst., i Sverige er det 22 pst., og i Danmark er det også 18 pst. I tillegg til det har vi altså elendig satsing på studentboliger. Nivået på bostøtten er lavere, tilskudd til boliger er lavere, skattefradrag for renter er lavere, mens boligskatten også er svært lav. Det betyr at vi har et svært skeivt boligmarked i Norge.

SV er enig i at bostøtten også bør økes for noen grupper, men vi mener altså at de direkte tilskuddene som vil gi oss det elementet i boligsektoren som vi mangler, er det viktigste.

P e r O v e W i d t h hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torbjørn Andersen (Frp): Ja, SV har tro på de offentlige løsninger, på subsidier. Representanten Karin Andersen nevnte at hun ville gjenreise den sosiale boligpolitikken. Men det vil jo koste noe. Det er slik at når det gjelder å subsidiere, må en eller annen betale det, det er aldri gratis. Og da er det store spørsmålet, siden skattebetalerne da må inn – jeg går ut fra at det er snakk om å subsidiere først og fremst de unge og kanskje andre med spesielle behov når det gjelder bolig, og da må, som nevnt, noen finansiere dette: Er det slik at SV ønsker å finansiere dette gjennom økt boligbeskatning? Er det den veien partiet vil gå, slik at de som eier boliger i dag, med SVs politikk kan forvente en radikal økning i de ulike typer boligsjatt som vi tross alt har?

Karin Andersen (SV): Nei. Det kunne nok være grunn til å se på boligbeskatningen slik den er, for den er veldig skeiv. Hvis du har en meget verdifull bolig – bare den er gammel nok og stor nok – slipper du mye billigere unna enn hvis du har en alminnelig bolig. Så det er grunn til å se på det. Men det er også andre skatteobjekter det er grunn til å se på, bl.a. aksjeutbytte. Hvis du får aksjeutbytte i Norge, får du hele utbyttet ditt uten å betale en eneste krone i skatt. Det er skatt i selskapet, men den som tar ut beløpet, kan ha milliarder i utbytte uten å betale fem flate øre i skatt. Det er en kjempeurettferdighet, når en setter det opp mot dem som overhodet ikke har penger.

Det kunne være fristende å stille et motspørsmål, sjøl om jeg vet at det ikke er mulig å få svar på det. Det som Fremskrittspartiet vil gjøre, å minske kapitalbeskatningen og formuesbeskatningen, vil jo være å øke presset på boligbeskatningen, for det er det eneste faste som står igjen. Det vil snart være det eneste vi har igjen å beskatte her i landet, hvis man da ikke skal tørre å gå på områder hvor pengene er – på formue, aksjeutbytte og store inntekter. Den utfordringen sender jeg direkte tilbake igjen. Hvis Fremskrittspartiet ikke ønsker at boligsjatten skal øke, så må de også være med på å tørre å se på andre objekter som kan skattlegges.

Får Fremskrittspartiet gjennomslag for sin politikk, kommer boligsjattene til å øke vesentlig. Det går nemlig ikke an å flytte med seg et hus, men penger går det jo

som kjent an å ta med seg over landegrensene, og slippe unna beskatning.

Marit Nybakk (A): La meg først få slå fast at Arbeiderpartiet og SV står sammen om veldig mye i de innstillingene som Stortinget behandler i dag, og vel også er enige om at boligpolitikk – det å sikre alle en anstendig bolig – er en viktig del av fordelingspolitikken. Men jeg har noen helt konkrete spørsmål til Karin Andersen.

Karin Andersen har de siste dagene uttalt seg til Oslopressen, først og fremst til Aftenpostens aftennummer, og understreket at det er viktig at Husbanken også skal få innvirkning på Oslo, og kan brukes i Oslo. Det er Karin Andersen og jeg helt enige om. Det jeg tviler på, er om det å gi 1 milliard til Husbanken, øremerket Oslo – som hun faktisk har sagt til Oslopressen – har noen hensikt. Er det ikke strukturelle problemer vi står overfor? Er det ikke slik at kostnadsnivået og boligstrukturen i Oslo er helt annerledes enn i de fleste andre deler av landet, og at det dermed er reglene i Husbanken det må gjøres noe med?

Jeg har nok et spørsmål, fordi jeg oppfattet at det var litt andre detaljer og nyanser i det Karin Andersen nå sa. Nå var det slik at det skulle brukes 1 milliard kr i revidert nasjonalbudsjett, og det var ikke spesifikt nevnt Oslo, tror jeg. Mener da Karin Andersen at hun skal kunne bygge – var det 3 000 boligenheter siste halvår i 1999 – for 1 milliard? Skal disse pengene gå til Husbanken, skal de øremerkes Oslo, eller hvordan er dette tenkt?

Karin Andersen (SV): 1 milliard bør forvaltes av Husbanken. Men hvis det har stått i Oslopressen at jeg har ment at hele denne milliard skal øremerkes Oslo, er det feil. Det er helt riktig, som representanten Nybakk sier, at det er et stort boligproblem i Oslo, men det er også et strukturelt problem. Arbeiderpartiet og SV er jo enige om at reglene i Husbanken må ses over. Det er et faktum at slik de er nå, er det ingen mulighet til å bruke Husbankens virkemidler effektivt i Oslo.

Så til spørsmålet om det faktisk er mulig å bruke denne milliard på et halvår. Jeg hører at det er noen som mener at det ikke er mulig. Denne milliard kan man bruke til å bygge allmenntilgjenge boliger, og man kan sette i gang studentboligprosjekter. Jeg tror ikke at det er umulig å få i gang prosjekter av denne størrelsesorden i forbindelse med revidert. Jeg oppfatter at problemet til Arbeiderpartiet vel heller er at de ikke ønsker å gi løfter på dette området som faktisk kan bety noe. Poenget her er at man er nødt til å få til et boligforlik som signaliserer en helt annen satsing på dette området over tid. Da synes jeg det blir veldig defensivt hvis man på forhånd skal si at ja kanskje får man brukt 920 eller 800 av disse millionene det halvåret.

Jeg tror problemet med eventuelt å få overført disse pengene til neste år er det minste problemet vi bør bekymre oss over. Vi bør bekymre oss vesentlig mye mer for dem som ikke har noe sted å bo, for dem som ikke klarer boutgiftene sine, for dem som ikke kommer inn på boligmarkedet.

Olaf Gjedrem (KrF): Får eg fyrst slå fast at eg støttar Regjeringa og departementet sin offensiv som ein formålstenleg måte å møte dei meir marginale problemstillingane på som me har i Noreg når det gjeld bustadsektoren. Eg støttar òg, til liks med representanten Karin Andersen, Husbanken som ein naudsynt reiskap i framtidens bustadpolitikk i Noreg, og håpar at han kan bestå som ei sterk eining, og helst verte styrkt.

Eg stussa lite grann då det i innlegget kom fram ei noko negativ haldning til dei konklusjonane som komiteen sitt fleirtal går inn for, det at det er naudsynt å ha planar i botnen for ei vidare satsing. Me må ikkje ta frå lokalpolitikarane deira ansvar for å gje tak over hovudet til dei som treng det, og deira ansvar for å leggja til rette med gjennomtenkte tomtetilbod og ved å nytta tomme bygningar.

Lokalpolitikarane har altså eit ansvar. Me skal ikkje vera så raske med å springa i vegen for dei, me må heller oppfordra dei til å laga langsiktige, seriøse planar. Eg stussa òg litt då det nærmast blei sagt i innlegget at det hos Regjeringa ikkje er noka satsing eller at ein ikkje har vilje til å auka overføringane. Ein burde vera meir korrekt i sin omtale. Eg stussa òg over det som blei sagt om å grunnlovfesta retten til bustad. Eg er litt redd for at SV her held på å hamna i ein symbolpolitikk, og eg vil oppfordra partiet til å stilla seg meir positiv til ein planmessig og resultatorientert måte å møte dei vanskelegstilte sin situasjon på for å løysa dette på ein konstruktiv måte, og ikkje gjennom symbol.

Karin Andersen (SV): Jeg tror at SVs viktigste rolle i denne debatten, som i de fleste andre debatter, faktisk er å utfordre bl.a. Regjeringen til å gjøre noe. Dette er ikke en situasjon som har oppstått i år eller i fjor eller året før der igjen. Dette har vært tøft lenge. Når det gjelder de de-reguleringene man har gjort f.eks. med hensyn til studielånsrenta, som nå er markedsstyrt, og lånerenta i Husbanken, som nå er markedsstyrt, visste vi hva det ville føre til. Vi har hele tiden visst at vi ikke har hatt en allmennnyttig boligsektor, så vi kan ikke si at det bare er planer og kunnskap om dette som mangler.

Det som først og fremst mangler, er penger. Ordningene som vi trenger, kan vi faktisk sette i verk, for det tar ikke all verdens tid. Det jeg først og fremst savner hos regjeringspartiene, og det har jeg sagt i en replikk her før i dag, er at de brenner litt for saken. Jeg blir ganske fortvilet her, for representanter for Kristelig Folkeparti har, så vidt jeg husker, vært med på de samme befaringsene som jeg var med på hos Frelsesarmeen, jeg har også vært hos Kirkens Bymisjon, og jeg lurar på om de ikke hører hva disse organisasjonene sier. I Oslo er det jo til og med sånn at flertallet i denne byen på en måte ikke får gjort noen ting for disse folkene. Vi er på nippet til å ønske at vi kunne bevilge pengene rett til Frelsesarmeen og Kirkens Bymisjon, slik at noe blir gjort. Det er dramatisk, og jeg savner faktisk litt mer hjerteklapp og litt mer muskler fra de partiene som påstår at de skal ta vare på dem som er svakest blant oss.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Thorbjørn Merkesdal (V): Unge som i dag etablerer seg for første gang, kommer ofte direkte fra skole. Ofte er det par eller enslige som har lite eller ingen egenkapital. De er også nyansatte og har dermed ikke fått opparbeidet seg høy lønn ennå. Samtidig sliter veldig mange av disse med store gjeldsbyrder fra studielån. Dette er mennesker som etablerer seg på det samme markedet som voksegenerasjonen ofte bruker for å investere sine sparepenger. Det er ikke så lett å finne et hjem til sin lille familie når de andre kjøperne som en konkurrerer med, har stor egenkapital, høy lønn og ofte barn som har flyttet ut. Dette er dagens situasjon for veldig mange unge, og for meg selv og min kone i fjor.

Det er etter Venstres mening statens plikt å legge til rette for å lette inngangen til boligmarkedet. Innstillingen fra komiteen peker på veldig mange viktige tiltak som vil bedre boligsituasjonen. Jeg vil spesielt legge vekt på den mulighet også kommunene har for å lage egne planer for boligbygging. Ved en aktiv lokalpolitikk kan mye gjøres for å skaffe nye arealer til boligbygging. Spesielt er det viktig at en satser på fortetting av eksisterende boligområder for å slippe å ta i bruk nye arealer. Det er også viktig at det nye arealet brukes til boliger og ikke til næringsvirksomhet. Dette er en konflikt som er aktuell i flere områder.

Samtidig bør det, som komiteen sier, satses på bygging av studentboliger. Dette må gjøres på en slik måte at det etableres et reelt tilbud av rimelige boliger for studentene. Boligene må derfor også legges i nærheten av studiestedene. En slik satsing på studentboliger vil også lette presset i boligmarkedet og derfor komme andre grupper til gode.

For Venstre har det lenge vært en prioritert sak å gjøre Husbanken til en førstehjemsbank. Unge uten egenkapital har problemer med å finansiere sin første bolig – spesielt om høye studielån, som sagt, fører til at det totale beløpet for gjeld og avdrag blir for høyt. Finansiering til unge i etableringsfasen bør derfor prioriteres foran å gi nye lån til dem som allerede er inne på boligmarkedet. Husbanken bør også kunne gi lån til førstegangsetablere som kjøper brukt bolig.

Det offentliges oppgave må være å sikre mulighetene på boligmarkedet for de svakest stilte. Dette gjøres best gjennom det etablerte systemet som Husbanken er. Dette vil også gjenopprette Husbankens sosiale profil.

Sylvia Brustad (A) (komiteens leder): Det er på tide med et boligpolitisk løft, slik flere har vært inne på, og det er på tide å gjenreise den sosiale boligbyggingen. Det er ingen tvil om at utfordringene på boligmarkedet står i kø. På 1990-tallet har det blitt flere hjemløse. Vi ser at økningen er størst blant de unge, og det er bekymringsfullt. Vi ser at det bygges for få boliger i forhold til etterspørselen. Vi ser at boligprisene har steget formidabelt, spesielt i pressområder, og vi ser at mange unge dermed har store problemer med å skaffe seg en bolig, hvis de ikke er så heldig å ha foreldre med god økonomi eller har arvet noe. Vi vet også at boligrenten har økt sterkt siden i fjor sommer – selv om det de par siste dagene har vært en

del positive signaler – men det er ingen tvil om at situasjonen i dag for mange unge og vanskeligstilte er særdeles vanskelig. Derfor er det behov for et boligpolitisk løft. Derfor er det behov for en nasjonal dugnad, spesielt for å hjelpe dem som har det aller vanskeligst.

Vi hadde store forventninger til den meldinga som ble lagt fram av Regjeringa, og derfor ble vi noe skuffet over det som faktisk lå der. Jeg tror at vi på en del punkter kan være enige, i hvert fall om deler av beskrivelsen, men det er ingen tvil om at vi fra Arbeiderpartiets side er svært skuffet over det vi mener er manglende tiltak i forhold til hva som må gjøres. Det gjelder spesielt gruppen vanskeligstilte. Jeg er enig med dem som har sagt at vår største utfordring er det faktum at over 6 000 mennesker i Norge ikke har et sted å bo – komiteen har pratet med en del av dem. Dette er ikke vår velferdsstat verdig. I tillegg vet vi at mørketallene her sannsynligvis er store, fordi de 6 000 vi her prater om, er de som er i kontakt med hjelpeapparatet. Men det er flere enn det.

Vi hadde forventet at Regjeringa hadde foreslått konkrete tiltak for denne gruppen da de valgte å legge fram ei melding som dreide seg om unge og vanskeligstilte – ellers burde de ha lagt fram ei melding om de unge.

Vi er nødt til å ta et skikkelig løft for denne gruppen. De vanskeligstilte er en sammensatt gruppe. Det er folk med psykososiale problemer, det er ungdommer som er eller har vært innunder barnevernet og som, i hvert fall noen steder, får noen penger i lomma og senere havner på hospits, det er folk med rusproblemer, og det kan være en del av gruppen flyktninger og innvandrere. Mange av de vanskeligstilte vi her prater om, bor i dag på hospits og kommer altså i tillegg til dem som ikke har et sted å bo. Hospits er en dårlig og dyr løsning. Vi bør gjøre det vi kan for å komme vekk fra denne løsningen og heller finne fram til andre alternativer. Det er det vi i komiteen har forsøkt å komme fram til forslag om.

Vi har besøkt flere bydeler i Oslo, og for å gi et eksempel: I en av bydelene vi besøkte, og som kanskje har de største utfordringene også på dette området, var det over 600 mennesker som hadde psykiske problemer, men som ikke fikk annen hjelp enn et besøk på sosialkontoret for å hente penger når det var nødvendig. Det er velferdsstaten vår uverdige. Dette henger selvfølgelig også sammen med manglende botilbud, med manglende oppfølging – og det er vi nødt til å gjøre noe med. Derfor er vi nødt til å bygge spesielle boliger. Vi har foreslått spesielle bokollektiv, med oppfølging for dem som har behov for det. Det er vår største og viktigste oppgave.

I tillegg har Aud Gaundal på vegne av vårt parti gått gjennom det vi mener må gjøres for øvrig overfor gruppen unge, men jeg skulle gjerne ha fått en avklaring fra regjeringspartiernes side her: Mener de det de har vært med på av merknader i innstillinga når de ikke er med på forslaget fra Arbeiderpartiet og SV om et nasjonalt program for allmenntilgjengelige utleieboliger? En må i hvert fall spørre seg hva regjeringspartiene egentlig mener, hva de forplikter seg til, og hva de faktisk har tenkt å gjøre når vi kommer til budsjettforhandlingene.

Jeg vil for Arbeiderpartiets vedkommende si at vi har tenkt å følge opp det vi har sagt i innstillinga. Vi beklager at sentrumspartiene ikke ser ut til å ville støtte forslaget fra Arbeiderpartiet og SV om et forpliktende program for å få bygd det som er nødvendig – så mange vi greier – av nasjonale utleieboliger.

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: Jeg har lest kommunalkomiteens innstillinger både til St.meld. nr. 49 og St.meld. nr. 14 med stor interesse. Regjeringen får god støtte for de analyser og forslag vi har lagt fram i meldingene. Det gjelder det boligpolitiske hovedgrepet, med en «bred» husbank som statlig gjennomføringsorgan både når det gjelder lån, tilskudd og bostøtte, det gjelder forslaget om at kommunene gjennom lokale handlingsplaner vil kunne dokumentere behovet for boliger til vanskeligstilte og dermed gi grunnlag for tilskudd til konkrete prosjekter, og det gjelder viktigheten av å trekke bolig-samvirket med som en helt vesentlig privat aktør i arbeidet med boligetablering for unge og vanskeligstilte. Det er gledelig at et klart flertall støtter Regjeringens politikk på dette området.

Jeg vil selvsagt legge flertallsmerknadene til grunn for Regjeringens videre boligpolitiske arbeid, herunder ønsket om en bred offentlig utredning om boligpolitikk med derpå følgende boligmelding til Stortinget. Jeg ser det som nyttig med en bred gjennomgang av langsiktige utviklingstrekk, og at disse ses i sammenheng med den eksisterende virkemiddelbruken. Jeg er enig med komiteen i at utvalget bør få et par år på dette arbeidet, slik at det blir mulig å gjennomføre nødvendige utvalgsundersøkelser og annet dokumentasjonsarbeid. Jeg vil gi arbeidet med utredningen og den senere boligmeldingen høy prioritet, og jeg kommer til å følge det arbeidet nøye.

Det er – og har vært – svært viktig for Regjeringen at egen bolig skal være oppnåelig for alle, ikke minst for dem som har lave inntekter og utsikter til svak økonomi også på sikt. Alle som ønsker det, må kunne få bo både selvstendig og anstendig. Det betyr at boligsøkende som bor dårlig og som selv ikke makter å gjøre noe med det, bør kunne få hjelp av det offentlige til boligetablering. Det betyr ikke at Regjeringen ser på det å ha selvstendig bolig som en rettighet der samfunnet forpliktes til å ha et tilstrekkelig boligtilbud tilpasset de behov den enkelte til enhver tid måtte ha. Slike modeller er utprøvd i andre land, eksempelvis i Øst-Europa, uten at erfaringene derfra kan sies å være særlig positive.

Regjeringen ser det som helt sentralt å ha en boligpolitikk med klare og godt begrunnede prioriteringer: Husholdninger med barn foran husholdninger uten barn, funksjonshemmede foran ikke-funksjonshemmede, de med lave inntekter foran dem med høyere inntekter, ressursvake foran ressurssterke, unge arbeidsledige foran unge i arbeid. Dette var Regjeringens og mitt utgangspunkt for utarbeidelsen av meldingen om boligetablering for unge og vanskeligstilte. Jeg er derfor glad for at kommunalkomiteen gir sin tilslutning til at de boligpolitiske virkemidlene må utformes slik at de boligsosiale virkningene blir så gode som mulig. Samtidig må vi til enhver

tid prioritere innenfor realistiske budsjetttrammer. For eksempel synes ikke jeg at vi bør prioritere betydelige statlige subsidier til bygging av dyre sentrumsbeliggende utleieboliger i Oslo for unge aleneboende i fullt arbeid foran subsidier til unge vanskeligstilte uten arbeid som står i kommunal kø for å få tildelt kommunal utleiebolig.

Vi må også erkjenne at det er kommunene som bedre enn staten kjenner hvilke problemer som gjelder for den enkelte kommunes boligsøkere. I innstillingen understreker flertallet betydningen av god kommunal boligplanlegging. Særlig gjelder dette for boligtiltak overfor vanskeligstilte boligsøkere. Jeg er glad for den enighet som kommer fram i innstillingen når det gjelder rollefordelingen mellom stat og kommune.

Jeg er helt enig med kommunalkomiteen i at samfunnet må gjøre mer for bostedsløse og spesielt utsatte grupper som f.eks. rusmiddelmissbrukere, ikke minst gjennom å etablere flere bokollektiv i stedet for dårlige løsninger som hospits. Slike bokollektiv blir i dag finansiert gjennom Husbankens ordning med boligtilskudd, enten det gjelder nybygg, kjøp eller utbedring. La meg gjøre det helt klart at slike tiltak for de aller mest vanskeligstilte allerede er høyt prioritert innenfor boligtilskuddsordningen.

Så lenge jeg har vært kommunalminister har jeg ikke kjent til at det i noen kommuner har blitt gitt avslag på søknad om boligtilskudd til bokollektiv for særlig vanskeligstilte. Problemet er ikke selve byggingen, men, som komiteen selv er inne på, nemlig det nødvendige sosiale tjenestetilbudet som må følge med boligtilbudet. Tiltak overfor de mest vanskeligstilte på boligmarkedet må koordineres med sosialtjenestetiltak. Det er her skoen trykker mest. Jeg samarbeider derfor tett med sosialministeren om tiltak overfor bostedsløse i den kommende stortingsmeldingen om levekårsforskjeller.

De fleste kommunene gjør i dag en god innsats med boligtiltak for unge og vanskeligstilte, UNGBO-tilbudet er et godt eksempel her. Godt dokumenterte handlingsplaner vil gi det beste grunnlaget for framtidig budsjettmessig prioritering av boligtilskudd, f.eks. til bygging eller kjøp av utleieboliger.

Når det gjelder bostøtte, vil den gjennomgangen av kommunale bostøtteordninger som er presentert i St.meld. nr. 14, og vurderinger av sosialhjelpens rolle i den kommende stortingsmeldingen om levekårsforskjeller, gi et godt utgangspunkt for det offentlige utvalget som skal se på boligpolitikken, som komiteen ber om. Det kan gi en samlet vurdering og tilråding om framtidig statlig bostøtte.

Regjeringens mål er å øke antall studentboliger, noe et samlet Storting også tidligere har vært opptatt av. En samordning av ressursene, både den kompetanse som ligger i Rådgivende organ for studentboligbygging, ROS, og i Husbanken, ville etter min mening gi en bedre utnyttelse av ressursene og dermed også flere boliger. Med dagens ordning har vi ikke greid det godt nok, men jeg tar til etterretning at flertallet ikke ser behovet for å organisere arbeidet på en ny måte for å få en bedre effekt av dette.

Jeg har registrert og merket meg III og IV i innstillingen, hvor det bes om at det må lages en opptrappingsplan for studentboliger, og at ansvaret for studentboliger fortsatt blir liggende under Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet. Jeg skal selvfølgelig gjøre min kollega i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet oppmerksom på at han må sette i gang dette arbeidet.

Til slutt: Jeg er glad for at komiteen uttrykker tilfredshet med meldingen om Den Norske Stats Husbank 1996-97. Komiteen viser til at meldingen beskriver virksomheten på en god og oversiktlig måte. Den sier videre:

«Meldingen er omfattende, men bygget opp på en slik måte at den store boligvirksomhet og aktivitet i Husbanken for årene 1996 og 1997 kommer godt frem.»

Jeg er enig i den beskrivelsen, og vil benytte anledningen også fra denne talerstolen til å berømme Husbanken for et godt og effektivt utført arbeid. Jeg er overbevist om at Husbankens rolle vil være avgjørende også i framtida for å ha en god og bred boligpolitikk.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Aud Gaundal (A): Både innstillinga og dagens debatt viser at sentrumsregjeringa har Arbeiderpartiet med seg i mange av sine ønsker, og vi står sammen om mye. En av de tingene som vi sannsynligvis også står sammen om, er ønsket om at renta skal gå ned, for for den gruppen boligsøkere som vi snakker om i dag, er renteøkninga som har skjedd – jeg vil ikke si tragisk, men nesten det. Nå viser det seg at den er på veg ned, så vi får håpe at det utvikler seg i riktig retning.

Som representanten Lund tidligere har vært inne på, er det i innstillingen en litt spesiell merknad fra Senterpartiet. De mener at

«det kan være nødvendig og ønskelig, for en periode, å gripe inn i den markedsbaserte renten og fastsette Husbankrenten politisk dersom en slik situasjon inntrer».

Vi har forstått at husbankrenta øker fra 1. april. Mange av kundene i Husbanken har bundet renta, og de vil jo ikke bli rammet av det. Men for den øvrige gruppen vil en renteøkning bety ganske mye. Jeg har forstått det slik at finansminister Restad fra Senterpartiet ikke er av den oppfatning at det er nødvendig å gå inn og politisk styre rentesatsene, enten det nå er på det vanlige markedet eller i Husbanken. Og da er mitt spørsmål: Er det representanten Morten Lund, eller er det finansminister Restad som er statsrådets veiviser i spørsmålet om renta?

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: Jeg er enig med representanten Gaundal i at den renteøkningen vi har hatt siden vi la fram meldingen, er noe av det som har vært hovedutfordringen. Det var også det som var hovedårsaken til at det var nødvendig for Regjeringen å legge fram et så stramt statsbudsjett for inneværende år som det vi gjorde. Jobb nr. 1 har vært å få ned renten, og det fordi ingenting slår så sosialt galt ut og rammer så sosialt urettferdig som den renteøkningen vi har sett. Nå ser det heldigvis ut til at vi klarer å få senket renten. Den går nå

ned i tur og orden, og vi håper at dette er en utvikling som skal fortsette.

Det er riktig at husbankrenten har gått opp – det er blitt påpekt av flere som har hatt ordet her i dag – og det er selvfølgelig ikke noe som er ønskelig. Men det er også slik at da Husbanken kom med tilbudet om fastrente, valgte faktisk veldig mange av Husbankens kunder den ordningen, og de har, som representanten Gaundal pekte på, kommet noe bedre ut.

Vi har ikke fra Regjeringens side planer om å foreta andre endringer i forhold til Husbankens rente enn det vi allerede har gjort, så på det direkte spørsmålet fra representanten Gaundal om jeg skulle være en slags oppmann mellom finansministeren og Senterpartiets representant i komiteen, kan jeg bare svare at det er ikke min rolle.

Torbjørn Andersen (Frp): Fremskrittspartiet har i sine merknader vist til at Husbanken har monopol på å forvalte og fordele statlig støtte i forbindelse med låneopptak til boligformål. Vi mener at disse støttetiltakene også må kunne formidles via det ordinære forretnings- og sparebanksystemet. Det er også slik at Bankforeningen har en sak gående – de har vel anket en avgjørelse – som går på dette. Da vil jeg gjerne spørre: Ville det ikke være en fordel om de statlige støttemidler, som er en del av den sosiale boligpolitikken, kunne kanaliseres gjennom det ordinære banksystemet? Jeg vil gjerne at statsråden sier noen ord om det.

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: Det er min oppriktige mening at den ordningen vi har i Norge i dag, hvor vi kanalisere den statlige støtten gjennom en statlig husbank, er den beste og mest treffsikre måten vi kan kanalisere statlig støtte på. Med det har jeg vel svart på spørsmålet.

Det som skjedde i går i forbindelse med denne dommen, var at saken ble sendt tilbake fordi ESA ikke hadde gjort leksen sin godt nok – for å si det slik. Denne saken har pågått lenge, og det er blitt brukt mye penger på å føre disse prosessene. Mye penger har Bankforeningen brukt, men mye av skattebetalernes penger har vi også måttet bruke for å føre disse sakene – for å bruke et uttrykk som Fremskrittspartiet ofte bruker når vi bruker statlige midler. Det har forundret meg at Bankforeningen bruker så mye penger og legger så mye prestisje i denne saken, når de vet at det er bred politisk enighet i Norge om at Husbanken skal ha den rollen og de oppgaver den har i dag. At de velger å kjøre slike saker for ESA når de ikke når fram i det politiske systemet i Norge, tar jeg til etterretning. Men jeg må si at jeg er ganske forundret over den oppgaven de har tatt på seg der.

Sverre J. Hoddevik (H): Når vi held oss til innstillinga, verkar det som om låg alder skal vere eit sjølvstendig kriterium i forhold til allmenntytte og det å vere vanskelig stilt. Men etter å ha lytta til statsråden sitt innlegg, synest eg å høyre ein gledeleg bodskap om at det skal tilleggsriterium til for å nyte godt av offentleg prioritering. I tilfelle det er rett, vil eg gjerne ha det stadfesta, for det vil vi sjå på som svært positivt.

Så er det også slik at ikkje uventa vil replikken min ta sikte på å budsjettanalysere velvillig retorikk knytta til innstillinga og debatten, og vi har lese ein fleirtalsmerknad her som signaliserer at bostøtte i framtida skal bli tilført unge einslege.

Spørsmål mitt til statsråden er om dette skaper refleksjonar i departementet, og om ein har eit bilete av kva slags økonomisk perspektiv som reiser seg i etterkant av slike signal.

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: Jeg prøvde i mitt innlegg det samme som jeg prøvde da vi skrev meldingen, å få fram at de aller fleste i Norge har en bra boligsituasjon.

Vi har boligmangel i noen få kommuner i Norge. Det er særlig i de fire største byene det er boligmangel. Det er noen som ikke selv klarer å skaffe seg den boligen de trenger, og det er disse det er nødvendig for samfunnet å prioritere. Jeg mener altså at jeg prøvde å gjøre det klart i innlegget mitt at vi må foreta prioriteringer og vi må forholde oss til realistiske budsjetter, uten at jeg skal foregripe noen budsjettbehandling nå. Alt må ses i sammenheng. Og da vil jeg henvise til den første replikken jeg fikk, nemlig påpekingen av renteutviklingen. Det viser igjen at vi må ha en helhetlig politikk for å sikre at vi får en utvikling som vi kan forsvare. Da er det riktig at det ikke bare er de direkte statlige bevilgningene og subsidiene som teller i dette, men det er også mange andre faktorer som avgjør hvem som får problemer på boligmarkedet, og hvem som ikke får det. La meg bare få lov å minne om at noen av de problemene som de største byene har med mangel på boliger, er et resultat av at vi har hatt en veldig sterk sentralisering i løpet av 1990-årene, slik at her er det omkostninger i begge ender av den sentraliseringsutviklingen vi har hatt de siste årene. Det gjør også at Regjeringen har satset aktivt på en distriktpolitikk for å prøve å demme opp mot denne sentraliseringen.

Karin Andersen (SV): Først vil jeg si at jeg er veldig enig i de prioriteringene som statsråden nevnte om hvem som skulle gå foran hvem i køen. Jeg tror ikke det er noen som har ment at man skal subsidiere dyre boliger i sentrum for ungdom i arbeid, men det er et stort behov for studentboliger. Mange av dem bør faktisk ligge ganske sentrumsnært, og der er et spørsmål om kommunal og statlig tomtepolitikk veldig vesentlig, slik at dette nødvendigvis ikke behøver å bli så dyrt.

Noe av det som har forundret oss i denne meldingen, er statsrådets og Regjeringas beskrivelse av situasjonen på boligmarkedet, at den på en måte skal være nesten god. Så sier man at det var litt verre for noen år siden. Det er faktisk slik at det er svinedyrt, spesielt for dem som skal leie, men også for dem som skal kjøpe. Veldig mange bruker nå vesentlig mye mer av pengene sine på bolig. Er det faktisk slik at statsråden syns at dette er en ønsket situasjon? Er det ikke heller slik at vi faktisk har forsømt oss ganske kraftig i den sosiale boligpolitikken? Det er også en bit av situasjonen.

(Karin Andersen)

Så sa statsråden at hun ville legge flertallsmerknaden til grunn for arbeidet sitt. Én flertallsmerknad sier jo bl.a. at det skal bygges 2 000 – 5 000 allmenntilgjengelige utleieboliger pr år. Betyr det at det er det Regjeringa jobber etter?

Så til slutt: Statsråden viste til at hun skulle samarbeide med sosialministeren i mange av disse spørsmålene, og det er nødvendig. Vil det da også være aktuelt å se på en problemstilling som går på at kommunene nå faktisk kan bruke ganske mange tusen kroner i måneden på plassering i hospits? Det er en forferdelig dyr og en aldeles elendig og forferdelig måte å bo på. Burde man ikke heller se på regelverket, se hva kommunen faktisk kan støtte av boutgifter og andre utgifter som enkeltpersoner kan ha, slik at de kan få lov til fortsatt å bli boende i en alminnelig leilighet eller kunne skaffe seg en alminnelig leilighet? Det blir i mange tilfeller billigere.

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: Først til det som representanten Karin Andersen sier, at beskrivelsen i stortingsmeldingen om den boligpolitiske situasjonen ikke er riktig. Det er jeg litt overrasket over, for alt vi har av undersøkelser og forskning rundt dette, viser faktisk at beskrivelsen i meldingen er korrekt. Det at de fleste i Norge har en akseptabel boligstandard, forhindrer jo ikke at vi må sette inn tiltak overfor de grupper som har det vanskeligst. Det er det som er bakgrunnen for at vi har lagt fram denne meldingen. Årsaken til at vi har kommet i en slik situasjon, er først og fremst at bygging av studentboliger ikke har holdt tritt med opprettelsen av nye studieplasser i løpet av særlig de siste ti årene. Hadde det vært en bedre balanse mellom opprettelse av studieplasser og bygging av studentboliger i denne perioden, så ville antakelig mye av det problemet vi har nå, ikke vært der.

Men vi må prøve å få gjort noe med den forsømmelsen som har vært, så i tillegg til å satse på studentboliger, er det også andre grupper som trenger vår oppmerksomhet. Jeg er enig med representanten Karin Andersen i at hospits er en dårlig og dyr løsning. Mange kommuner har tydd til den løsningen, og jeg regner med at når kommunene – dette gjelder særlig i de store byene, vi får konsentrere oss om der det faktisk er aktuelt – nå har fått på plass sosiale boligprogrammer, innser de selv at det er mer fornuftig å bruke midlene på en bedre måte.

Sylvia Brustad (A): Jeg har lyst til å ta utgangspunkt i en valgkamp som vi hadde for ikke så lenge siden, der jeg husker at bl.a. Senterpartiet var veldig opptatt av det de kalte Forskjells-Norge, at det var behov for å gjøre mye med det, og at det derfor var viktig å få Senterpartiet inn i Regjeringa, ifølge dem. Nå er Senterpartiet der, og vi har fått en melding om boliger for unge og vanskeligstilte. Jeg gjentar at vi etterlyser og hadde forventet å få med noe der av konkrete ting i forhold til dem som har det aller dårligst på boligmarkedet. Vi er overrasket over at så ikke skjedde.

Vi er enig med statsråden i at vi må prioritere de svakeste, men da blir spørsmålet desto mer betimelig å stille:

Hvorfor er ikke de aller svakeste med i denne meldinga og i forhold til konkrete forslag?

Jeg syns også regjeringspartiene gir litt forskjellige signaler når det gjelder utleieboliger. Det står bl.a. i St.meld. nr. 49 for 1997-98 på side 12:

«Regjeringen ønsker imidlertid ikke spesielt å fremme noen bred utbygging av utleieboliger i egne enheter i offentlig eie.»

I innstillinga er regjeringspartiene sammen med Arbeiderpartiet og SV med på en merknad, som er sitert her tidligere, om at en i første omgang skal bygge 1 000 flere nøkterne rimelige utleieboliger i år 2000, og at en i hvert fall må opp mot 4 000 – 5 000 flere boliger. Så har Arbeiderpartiet og SV et konkret forslag der vi tar til orde for et nasjonalt program for allmenntilgjengelige utleieboliger, en dugnad der både staten, kommunene og boligsamvirket skal delta. Vi har selvfølgelig til hensikt å følge opp dette konkret, og mitt spørsmål til statsråden blir: Hva mener egentlig Regjeringa, og hva mener egentlig regjeringspartiene? Hvilke av disse signalene er det vi bør stole på, og hvorfor er ikke regjeringspartiene – og i særdeleshet Senterpartiet – med på at vi skal ha en nasjonal dugnad for å hjelpe noen av dem som har det vanskeligst på boligmarkedet?

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: Jeg har lyst til innledningsvis å si at jeg er faktisk veldig glad for at Arbeiderpartiet nå engasjerer seg så mye i disse spørsmålene. Jeg skulle selvfølgelig ha ønsket at de hadde engasjert seg litt også da de selv satt i regjeringskontorene, for hadde de det gjort, ville i alle fall de problemene vi har, vært noe mindre, for å si det forsiktig. Men det er fint at Arbeiderpartiet kommer nå. Jeg har lest innstillingen fra komiteen slik at det er et bredt boligpolitisk kompromiss som ligger til grunn, og jeg kommer til å følge det opp i tur og orden.

Når det gjelder Forskjells-Norge og de aller svakeste, mente jeg at jeg i innlegget mitt klargjorde at det ikke er bygging av den typen boliger som er problemet. Det er ikke blitt gitt avslag på noen søknad om den type lån eller tilskudd, men det er den oppfølgingen som er nødvendig for å få slike bokollektiv til å fungere, som er flaskehalsen og som er nødt til å ses i en sammenheng. Og det er det vi arbeider med nå i forbindelse med at vi skal legge fram forskjellsmeldingen, som vi kaller den, eller meldingen om levekårsforskjeller, for å være helt korrekt.

Det er en oppfølging av det vi sa i valgkampen. Det er en oppfølging av det som ligger i regjeringserklæringen, at vi vil se på hva vi kan gjøre for å få redusert forskjellene i Norge. Det kommer i den meldingen, men vi må altså se ting i sammenheng, og her er det ikke bare snakk om å bygge flere boliger, her er det snakk om hvordan vi kan klare å følge opp med det sosiale tjenestetilbudet.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Signe Øye (A): St.meld. nr. 49 for 1997-98, Om boligetablering for unge og vanskeligstilte, er ganske tann-

løs. Den preges av mange ord og fromme ønsker, men inneholder ingen forslag om konkrete tiltak. Det eneste konkrete tiltaket Regjeringen legger opp til, er at kommunene skal utarbeide lokale handlingsplaner. Regjeringen overlater med andre ord hele ansvaret for boligetableringen for unge og vanskeligstilte til kommunene. At kommunene trenger handlingsplaner, er vel ingen uenig i, men når økonomien ute i kommunene er så dårlig som den er nå, er det liten grunn til å tro at det blir bygd flere boliger for unge og vanskeligstilte dersom det ikke følger penger med fra statens side.

Svaret fra regjeringspartiene er at det ikke skal følge penger med en melding. Men vi har gode eksempler på at vi har hatt meldinger der det følger penger med, bl.a. om eldreplanen, der det også fulgte 30 milliarder kr med, og dette har fungert bra.

Arbeiderpartiet har i innstillingen kommet med forslag om en rekke konkrete tiltak. Noen har vi fått flertall for, og det er bra, men for flere av våre forslag om tiltak har vi ikke oppnådd flertall, og det er meget beklagelig for de gruppene dette gjelder, spesielt når vi vet at bolig og bomiljø har så avgjørende betydning for folks levekår og livskvalitet. Da nytter det ikke å være så passive som Regjeringen er og bare si at alt er i skjønneste orden, for det er det ikke.

Jeg tillater meg å sitere fra meldingen:

«... det er gode muligheter for å etablere seg i dag, og mulighetene er tross prisstigning bedre enn for en del år siden. Årsakene er først og fremst et lavt rentenivå og et godt arbeidsmarked.»

Dette stemmer lite med dagens virkelighet for de unge og vanskeligstilte som skal inn på boligmarkedet. Jeg skal ta ett eksempel fra Oslo, som kanskje har de største problemene på dette området: Prisen for en hybel på 11 m² er på nesten 6 000 kr pr. måned. I tillegg kreves det 17 500 kr i depositum. Dette eksemplet fikk komiteen under et besøk hos Frelsesarmeen, og det var det alternativet en bostedsløs person måtte akseptere for å få et krypinn. Det sier noe om behovet i Oslo!

Bostedsløse er en gruppe som Regjeringen nesten ikke har nevnt i meldingen, enda dette er et stort problem, spesielt i Oslo. Det verserer mange tall, men det er vel ikke å ta i for mye om jeg sier at det dreier seg om minst 6 000 personer. Det er grunn til å anta at dette tallet er større. Da er det ganske utrolig at meldingen ikke levner en så stor gruppe, med så mange problemer, en eneste liten setning om hvordan problemet skal angripes og løses.

Meldingen sier heller ikke ett ord om hvor mange utleieboliger som trengs i Norge, eller hva staten vil gjøre for at det skal bygges flere.

Arbeiderpartiet mener at vi nå trenger et nasjonalt program for allmenntilgjengelige utleieboliger med tilhørende finansieringsordning. Vi må øke satsingen på nøkterne utleieboliger for unge og familier. En slik satsing kan også friggi mindre og rimeligere boliger for de unge og vanskeligstilte. Et slikt nasjonalt utleieprogram må være en dugnad mellom staten, kommunene og boligsamvirket. Det får vi ikke flertall for.

Enkelte grupper vil uansett ha problemer med å etablere seg uten spesielt tilrettelagte støtteordninger. Dette gjelder særlig unge med lav inntekt, arbeidsledige, enslige forsørgere, uføre, flykninger og innvandrere. Tilskuddsordninger, bostøtte og rimelige etableringslån er i stor grad rettet inn mot disse gruppene og skal gjøre situasjonen lettere for dem som har problemer.

Arbeiderpartiet mener det er viktig at boligpolitiske virkemidler blir benyttet aktivt i kommunene for å hjelpe dem som har problemer på boligmarkedet. Å bo på gaten, på hospits eller å måtte være avhengig av at det er noen som gir en tak over hodet fra dag til dag, er en helt uholdbar situasjon som vi her i landet ikke burde hatt problemer med å løse. Derfor haster det med å få til en løsning. Arbeiderpartiet foreslår å be Regjeringen etablere straksbortsettninger for bostedsløse og mennesker med liten boevne, bl.a. ved å etablere offentlige bokollektiv med støttetiltak. Dette tiltaket får vi heller ikke flertall for – det er nesten flaut – et tiltak som ville gitt mange av dem som i dag må ty til hospits, en mye bedre hverdag.

Einar Olav Skogholt (A): Det er en viktig melding Regjeringen har framlagt, og jeg er glad for komiteens fokusering på at hovedmålet må være å prioritere de vanskeligstilte på boligmarkedet. Jeg synes komiteen har fremmet en god innstilling. Det er ikke akseptabelt at det i Norge er flere tusen bostedsløse – 6 200 i henhold til tall fra Byggeforskningsinstituttet.

Sosialkomiteen skal i nær framtid diskutere hva som bør gjøres for å ta hånd om f.eks. tunge rusmisbrukere. Ved siden av å vektlegge det forebyggende arbeidet må vi kunne ta hånd om de mest vanskeligstilte gruppene. De trenger et helsetilbud, men også et husvære. Hospitsalternativet er ikke tilfredsstillende. Behovet er særlig stort i Oslo og andre større byer. Derfor må det være riktig, slik kommunalkomiteen foreslår, å gi Husbanken anledning til i en periode å prioritere Oslo og andre byer sterkere. Det er viktig med varierte botilbud også for denne gruppen.

Husbanken har en viktig oppgave med å finansiere utleieboliger til bl.a. unge i etableringsfasen. Dette tilbudet er det også behov for i mindre kommuner. Via Husbanken er det lagt opp til en rekke ordninger som bl.a. skal gi unge i etableringsfasen mulighet til å bygge sin egen bolig.

For 20-25 år siden ble ordningen med fullfinansieringslån innført. Ordningen med etableringslån har vel erstattet den tidligere ordningen. Dette er et meget godt tilbud til en meget gunstig rente og nedbetalingsordning. Men mange kommuner er svært forsiktige med å ta opp lån i Husbanken for så å videreformidle dem til søkere som fyller kriteriene for slike lån. Mange kommuner med knappe økonomiske ressurser er betenkte over at utlåne kan ende opp som tapsengasjement. Jeg synes dette er beklagelig, da det er viktige og gode ordninger som for mange er helt nødvendige for å kunne realisere sitt boprosjekt. Jeg hadde gjerne sett at man vurderte om ikke en større del av tapene burde belastes staten.

Husbanken har i sin vel 50-årige historie spilt en helt avgjørende rolle i boligreisningen i dette landet. For mange var Husbankens eksistens helt avgjørende for at den vanlige mann og kvinne kunne føre opp sin enkle leilighet, som de hadde drømt om, men ikke helt trodde lot seg realisere. I ettertid kunne boligene utvides og utbedres. Det vil også i fremtiden være riktig å slå ring om Husbanken.

Ved mange andre statlige låneordninger, f. eks. i tidligere Distriktenes Utbyggingsfond, ble de statlige lånene gitt som 2. prioritets pantelån. Personlig hadde jeg gjerne sett at f.eks. en spare- eller forretningsbank hadde innvilget 1. prioritets pantelån til husbyggeren, og at Husbanken hadde ytt 2. prioritets pantelån til de gruppene i vårt samfunn som var avhengige av en slik finansieringsordning, og som fylte Husbankens nåværende krav for å bli innvilget husbanklån. Staten kunne gjerne stilt krav om et rentetak på 1. prioritetslånene og selv gitt 2. prioritetslån til en rimelig rente og med en gunstig nedbetaingsplan.

Marit Nybakk (A): Det har vært et politisk hovedmål i boligpolitikken at alle skal ha mulighet til å disponere en god bolig i et trivelig bomiljø. Dette har ført til at Norge trolig har verdens høyeste boligstandard.

Jeg vil da ile til med å legge til at unntaket er dagens Oslo. Uakseptabelt høye boligpriser, et dramatisk fall i boligproduksjonen de senere år og økt tilflytting skaper stor ubalanse mellom tilbud og etterspørsel. Særlig vanskelig er det å komme seg inn på boligmarkedet første gang. For en familie i etableringsfasen kan det bety utgifter rundt 1 mill. kr for en gjennomsnittlig stor leilighet i en gammel bygård i indre by, med dertil høye låne- og renteutgifter. Generasjonen rundt 30 år betaler i dag trolig prisen for at deres foreldre tjente store pengesummer på dereguleringen av boligmarkedet i Oslo 20 år tilbake.

Med boligstrukturen og prisnivået i Oslo har Husbanken ikke kunnet være til hjelp for unge i etableringsfasen. Husbanken kan ikke brukes ved kjøp av en gammel sameieleilighet, prisnivået på tomter i Oslo er for høyt for Husbankens regelverk, og husleienivået for husbankfinansierte utleieboliger i Oslo ligger for høyt. Med de enorme behovene for boliger vi i dag har i hovedstaden, er det faktisk høyst beklagelig at Husbankens finansiering av nye boliger i de større byene er blitt mindre de siste åra. Ifølge St.meld. nr. 14 for 1998-99 gav Husbanken i 1997 bare tilsagn om 78 boliger i Oslo, fordelt på mindre prosjekter.

Jeg synes det er positivt at komiteen peker på at problemene på boligmarkedet i Oslo må gis langt større oppmerksomhet i Husbanken, og at det er behov for større ressurser i storbyene for å oppnå en standard som er litt nærmere andre kommuner. Jeg tror ikke at boligstandarden i storbyen uansett kan nå opp til boligstandarden der det er vanlig med eneboliger, men at den i hvert fall kan komme et skritt nærmere. Men jeg tror altså ikke dette løses ved å øremerke penger til Oslo over Husbanken, slik SVs Karin Andersen har antydnet i pressen. Husban-

ken må rett og slett ta hensyn til at behovene og kostnadsnivået er helt annerledes enn andre steder. Dette er et strukturelt problem som må løses ved regelendringer som bl.a. sikrer finansieringsordninger i Husbanken som tar hensyn til kostnadsnivået i Oslo, slik også programutkastet fra Oslo Arbeiderparti uttrykker det, men Oslo kommune kan jo ikke, enten det er det ene eller andre partiet, endre Husbankens regler.

Uansett vil mange i etableringsfasen ikke kunne kjøpe sin egen bolig med dagens priser i Oslo, enten fordi de ikke får nok lån eller fordi egenkapitalkravet er for høyt. For disse er utleieboliger og lavinnskuddsboliger et alternativ – vel å merke hvis det er et alternativ som finnes. Utbygging av utleieboliger blir derfor et svært viktig og nødvendig boligtiltak i Oslo framover som må gis høy prioritet fra både statlige og kommunale myndigheter. Jeg synes det er prisverdig at komiteflertallet mener det er nødvendig å gjennomgå hvilke rammebetingelser som bør endres for at kommuner, boligbyggelag og andre på ikke-kommersiell grunnlag skal skape flere utleietilbud med egnet prisnivå og standard.

Oslo har også et desperat behov for studentboliger. Oslo har i dag, med Universitetet og de høyskolene som finnes, offentlige og private, ca. 45 000 studenter. Her er det nødvendig å se på samspillet mellom Studentsamskipnaden og vertskommunen, og sørge for at dette fungerer. Jeg etterlyser i den forbindelse det utredningsarbeidet om samarbeid mellom lærested og vertskommune som Stortinget bad om i desember 1996.

Oslo som storby trekker til seg innbyggere med ulike sosiale problemer. Her kan de gjemme seg bort, på godt og vondt. Dagens bruk av hospits er en særdeles dårlig løsning. Egnede botilbud må kombineres med ettervernstilbud for folk med rusproblemer, og det er på tide at dette nå tas på alvor. Det må etableres ulike typer lavterskeltilbud. Ofte er små kollektiv med felles kjøkken og daglig ettervernstilsyn gode løsninger for dem med dårlig boevne, slik også komiteen har understreket.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Synnøve Konglevoll (A): Det er et viktig signal når en enstemmig komite mener det bør bygges flere studentboliger og at komiteen står samlet om et forslag der man ber Regjeringa lage en opptrappingsplan for bygging av flere studentboliger. Det samme bad et flertall i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet, men da bare som en merknad. Nå burde signalet være klart nok.

På samme måte som i dagens innstilling pekte også kirke-, utdannings- og forskningskomiteen og flertallet der på at en opptrapping ikke bare skal skje ved hjelp av økte bevilgninger, men at vi også må se på andre forhold som begrenser samskipnadenes muligheter til å bygge gode og rimelige studentboliger. Tomte- og garasjeregler er nevnt i dagens innstilling, kirke-, utdannings- og forskningskomiteen har nevnt noen flere i tillegg.

Som det har vært nevnt tidligere i debatten, så foreslo Regjeringa å overføre ansvaret for bevilgninger til studentboliger til Kommunal- og regionaldepartementets budsjetter. Etter Arbeiderpartiets syn ville det vært uheldig, ikke fordi at vi har større tiltro til utdanningsminister Jon Lilletun enn til kommunalministeren på dette området, men fordi vi ikke på noen måte kan se at det vil lette situasjonen for studentsamskipnadene, som står for byggingen av studentboliger. For oss i Arbeiderpartiet virker det tvert i mot som om ordninga Regjeringa har lagt opp til, ville bli mer byråkratisk og tungvint. Forslaget om å legge ned Rådgivende organ for studentboligbygging – ROS – var en naturlig konsekvens av forslaget om å overføre ansvaret til Kommunal- og regionaldepartementet. En like naturlig konsekvens ville det vært dersom flertallet, som sa nei til overflytting, også ville opprettholde ROS. Derfor fremstår det unektelig litt underlig at regjeringspartiene i Stortinget fremdeles står på å overføre ansvaret fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet til Kommunal- og regionaldepartementet, men vil likevel opprettholde ROS. Det man har gått inn for her, er ikke helt logisk.

Det er likevel en parentes. Det viktige nå er at det er gitt klare signaler om økt satsing på studentboliger, og jeg ser med spenning fram til at Stortinget får opptrappingsplanen til behandling.

Karin Andersen (SV): Grunnen til at jeg tar ordet, er at representanten Marit Nybakk velger å gå opp og gjenta en påstand som jeg avkreftet i replikkordskiftet i stad, nemlig at SV har foreslått å øremerke noen av husbankmidlene spesielt til Oslo. Det jeg har sagt, er at det er sannsynlig at svært mye av økte husbankmidler vil havne i Oslo. Det er realiteten, det har jeg sagt en gang før, og det er tydelig at det må gjentas flere ganger.

En ting som har vært lite nevnt i denne saken, men som kommer opp seinere i dag, er at det vi her gjør, skjer parallelt med en deregulering når det gjelder de boligene spesielt i Oslo og Trondheim som nå har regulerte husleier, altså de ganske mange leiligheter – 12 000 – som har lav leie. Det er klart at de har en viktig funksjon i boligmarkedet. Og når vi deregulerer det markedet, samtidig som vi nå skal se på byggingen av allmennyttige utleieboliger, kan det bli ganske mye verre hvis man deregulerer og ikke klarer å få satt i gang en skikkelig utbyggingsoffensiv på de andre områdene. Når det gjelder studentboliger, har mange vært oppe og snakket om dem, og jeg oppfatter det slik at det må bli et løft på det området hvis det skal bety noen vesentlig forskjell. Da kan det ikke bli noe pusleri på hundre eller to hundre boliger i økning, det må bli en satsing på flere tusen.

Så til slutt: Jeg spurte statsråden i en replikk i stad om det var slik at man kunne tenke seg at kommunene skulle få andre muligheter til å se utgiftene i helhet. Men jeg skjønnte at statsråden hadde misforstått spørsmålet mitt litt; hun sa at hun ønsket at kommunene sjøl skulle gjøre dette valget. Spørsmålet mitt gikk faktisk på om det ikke her er behov for noen regelendringer som vil gjøre at kommunene kan ta de valgene, f.eks. velge å dekke noen

av de utgifter folk kan ha, over sosialbudsjettet. De utgiftene kan være langt mindre enn de utgiftene kommunen får ved hospitsplassering f.eks. Her er det ikke bare snakk om at kommunen skal ivareta dette ansvaret, men det er behov for å se på et regelverk som er til hinder for at kommunen kan ta fornuftige beslutninger som både er til beste for dem som er bostedsløse eller i en vanskelig situasjon, og som vil spare penger for fellesskapet. Så det er en noe bredere innfallsvinkel til det spørsmålet enn det statsråden så ut til å ha oppfattet.

Rune E. Kristiansen (A): Jeg synes det er gledelig at det er såpass bred enighet i forhold til den dagsordenen som er til behandling. Med tanke på hvor raskt ting skjer, og at det kanskje også må handles raskere fra både storting og ikke minst kommunen, vil jeg vise til det Aftenposten skrev i går i aftennummeret sitt:

«Boligprisene eksploderer i byens fattigste områder.»

Og videre:

«Fordobling av boligprisene på tre år. Slik er nå situasjonen i Gamle Oslo.»

Det er ganske betydelige ting som skjer i bydelen – 15 pst. av befolkningen over 16 år lever av sosialhjelp, og arbeidsledigheten er 9 pst. Samtidig ser man at mye av det som har skjedd på Grünerløkka, er at pengesterke folk presser de fattigste ut.

Jeg har registrert at statsråden sterkt la vekt på kommunenes ansvar, kommunenes rolle, i et samarbeid med staten. Og det er jeg helt enig i, det er ikke mulig for verken kommunen eller staten å finne løsninger hvis man ikke har konstruktive samarbeidsformer. Jeg tillater meg å spørre statsråden om hvordan det politiske samarbeidet er mellom politisk ledelse i Oslo, som har så store utfordringer, og departementet. Jeg har en følelse av at den politiske ledelse i Oslo fortsatt står ved at det er markedet som skal regulere de problemene byen har. Og jeg har en utfordring i forhold til dette, for jeg har registrert at statsråden absolutt har vist vilje til samarbeid. Spørsmålet er kort og greit hvordan statsråden opplever Oslo kommunes politiske ledelse nettopp når det gjelder de tingene som har vært oppe i debatten her i dag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 1 og 2.

(Votering, se side 2266)

S a k n r . 3

Interpellasjon fra representanten Karita Bekkemellem Orheim til helseministeren:

«Sosial- og helsedepartementet har åpnet opp for at de mest ytterliggående antiabortorganisasjonene her i landet får statsstøtte til prosjekter. Tall viser at dagens abortlov fungerer etter hensikten, og at det forebyggende arbeidet i sammenheng med selvbestemmelse fører til at aborttallene går nedover. Etter behandlinga av abortmeldingene står retten til selvbestemmelse fast, det forebyggende arbeidet ble styrket, og kvinner ble ikke tvunget til obli-

gatorisk rådgivning. Flertallet i komiteen hadde heller ikke ønske om å endre abortloven, verken med hensyn til selvbestemt abort eller ved å stramme inn enkelte paragrafer.

Hvordan vil statsråden sikre at dagens abortlov blir forvaltet etter intensjonen, og at den informasjonen som blir gitt, er objektiv og sannferdig?»

Karita Bekkemellem Orheim (A): I fjor feiret kvinner i Norge at vi har hatt lov om selvbestemt abort i 20 år – en lov som har gitt kvinner rett til å bestemme over sin egen kropp og selv ta valget om å få barn. Den har ikke bare gitt kvinner «selvråderett», men også – minst like viktig – sikret kvinners helse ved svangerskapsavbrudd.

Mens vi feirer loven som en seier for kvinner og kvinnefrigjøring, er det et faktum at vi har en regjering som er motstandere av abortloven, og som støtter ulike organisasjoners mer eller mindre vulgære kamp mot selvbestemt abort. Arbeiderpartiet er ikke villig til å fire på retten til selvbestemt abort før 12. uke. Vi vil ikke være med på å skru tiden tilbake og påføre kvinner de lidelsene tidligere tiders ulovlige abortingrep medførte. På verdensbasis foretas det anslagsvis 15 millioner illegale aborter årlig. 150 000 kvinner dør som følge av abortkomplikasjoner. Tallenes tale er klar, de sier oss at vi må kjempe for å beholde abortloven slik den er i dag. Behovet for abort vil i større eller mindre grad alltid være til stede. Da finnes det ingen annen god løsning enn en abortlov som sikrer kvinners rettigheter og helse.

Det betyr imidlertid ikke at vi som er tilhengere av selvbestemt abort, ikke vil verne om det ufødte liv, og at vi ikke ønsker at aborttallene skal gå ytterligere ned. Men det viktigste må alltid være å verne om det fødte liv – vi må alltid verne om alle de kvinnene som har havnet i den forferdelig vanskelige situasjonen det er å ta valget om abort. De må fortsatt få lov til å bestemme selv. Vi må dessuten verne dem mot ekstremister som Børre Knudsen og Ludvig Nessa, mot Pro Vita og andre som med grusomme virkemidler og trusler med påstand om barndrap legger ytterligere sten til den allerede tunge byrden som de kvinnene som er blitt uønsket gravide, har. Vi må verne dem mot disse som – jeg beklager å måtte si det – Regjeringen ikke er villig til å ta avstand fra, men som de tvert imot inviterer inn i varmen ved å gi økonomisk støtte.

I USA har vi sett hvor galt det kan gå når abortfanatikere med uakseptable metoder ikke har blitt stoppet i tide av ansvarlige politikere. Som ansvarlig politiker vil jeg ta sterk avstand fra de ekstreme virkemidlene vi også har sett tegn til i vårt eget land, og jeg må bare beklage at andre partier legitimerer en slik virksomhet gjennom offentlig støtte.

Aborttallene har gått ned, og det er svært gledelig. Vi må styrke innsatsen for å få tallene enda lavere. Det er vi alle enige om. Det råder imidlertid stor uenighet om virkemidlene. Vi vet at Kristelig Folkepartis oppskrift er å sørge for at færre svangerskap blir avbrutt, bl.a. gjennom å avskaffe abortloven slik den er i dag. Vår oppskrift er at færre svangerskap blir påbegynt. Vi er nødt til å drive

svangerskapsforebygging, ikke antiabortkampanjer. Midlet for å oppnå målet om lavere aborttall må ikke være en frykteliggjøring av abort. Skremselspropaganda mot abort aksepterer vi ikke! Abort er heller ikke umoralsk, det er en helt legal handling i henhold til norsk lov.

Spørsmålet er om ikke prevensjon er litt for vanskelig tilgjengelig. For å få p-piller må en gå til lege og gjennomføre en underlivsundersøkelse. Dette kan for mange unge jenter virke så skremmende at de lar det være. Resultatet er at de ikke selv har kontrollen over prevensjonen. Vi vet at kondomer vanligvis er guttenes ansvar. Noen har for seg at de ikke vil bruke det, men enda viktigere er det at de er dyre. Det eksisterer terskler både når det gjelder tilgjengelighet og pris, som jeg tror bidrar til at aborttallene blant unge er unødvendig høye. Er det f.eks. nødvendig at det bare er leger som kan forskrive p-piller? I Trondheim gjennomfører en et toårig prosjekt der jenter mellom 16 og 25 år uten legeundersøkelse kan få gratis p-piller på helsestasjonen av jordmor eller helse-søster. Hovedmålet med prosjektet er å få ned aborttallene. Det deles ut gratis kondomer, og ungdommene får veiledning og gratis undersøkelse med henblikk på eventuelle kjønnssykdommer. Køen er lang de ettermiddagene helsestasjonen er åpen. Mange av dem som oppsøker helsestasjonen for ungdom, opplever at det gir en større grad av anonymitet, og de forteller at de synes det er vanskelig å gå til sin faste lege, som gjerne er den samme legen som foreldrene går til. Dette er et svært spennende prosjekt, som jeg håper at helseministeren også vil følge nøye opp. Er erfaringene fra Trondheim gode, bør vi vurdere å gjøre det til en landsomfattende ordning.

Det bør også settes i gang en informasjonskampanje om prevensjon. Mitt inntrykk er at en så langt har informert om kondom primært som beskyttelse mot hiv og andre seksuelt overførbare sykdommer. Vel så viktig er det å fokusere på at kondombruk kan hindre uønskede svangerskap. En slik kampanje kan bidra til en større bevissthet rundt dette spørsmålet, men må følges opp med at tilgjengeligheten for prevensjon blir bedre. En må ikke være redd for å bruke de nødvendige virkemidlene. Skal budskapet nå fram til ungdom, må en henvende seg til dem direkte. Og hvis noen er redd for at slike kampanjer bidrar til at ungdom har mer sex, er de i beste fall naive. Det er en kjensgjerning at ungdom har sex, og det behøver det ikke å være noe galt med, så lenge de beskytter seg mot uønsket graviditet og seksuelt overførbare sykdommer.

Åpenhet om sex og samliv i dagens samfunn tror jeg har en positiv effekt i forhold til dette med prevensjon. Selv om mange unge jenter synes det er vanskelig å gå til lege for å få prevensjon, vet de aller fleste i dag en hel del både om prevensjon og sex. Men det er ikke alle som setter pris på åpenhet rundt disse spørsmålene, og jeg har mistanke om at f.eks. Kristelig Folkeparti mener at større åpenhet fører til en lavere seksualmoral blant unge. Det kan virke som om de ønsker å motarbeide informasjon om prevensjon, bl.a. gjennom ikke å godkjenne en opplysningsvideo og en CD-ROM som Statens helsetilsyn produserte i høst. Å la ungdom se et samleie på skjerm ble for sterk kost.

Det er også et stort paradoks at de politiske miljøene som er motstandere av selvbestemt abort, ofte også er motstandere av en relevant seksualopplysning og lettere tilgjengelig prevensjon for ungdom.

Erfaringer viser at når kunnskapsnivået om prevensjon og sex øker, får man færre uønskede svangerskap og lavere aborttall. I Stovner bydel i Oslo gjennomførte man for noen år tilbake et prosjekt der målet var å få ned de svært høye aborttallene man hadde blant bydelens unge jenter. Seksualundervisning ble en integrert del av de fleste fag i ungdomsskolen. Det ble fokusert på fakta om prevensjon, seksuelt overførbare sykdommer osv., men også betydningen av å ta egne valg og å sette egne grenser. Resultatet var ikke bare at aborttallene gikk ned, men også at debutalderen for samleie ble høyere, og at kunnskap om kjønnsykdommer og prevensjon økte betydelig.

Aborttallene er imidlertid også relativt høye blant kvinner over 30 år. Ikke alle er tilfreds med eksisterende prevensjon når de vet at de ikke skal ha flere barn. Kvinner tar både det meste av belastningen ved bruk av prevensjon og den største belastningen ved en abort. Jeg mener at menn i langt større grad må ta ansvar for forebygging av uønskede svangerskap. I Nederland har man svært lave aborttall sammenlignet med andre land i Europa, noe som bl.a. forklares med at sterilisering av menn er en prioritert oppgave i helsevesenet. I Norge er kun 10 pst. av partnerne til kvinner over 40 år sterilisert, til tross for at dette hos menn er et svært enkelt inngrep sammenlignet med sterilisering av kvinner. Jeg er helt klar over at dette tar kapasitet i et allerede presset helsevesen. Men det gjør også legekonsultasjon i forbindelse med p-pille- og spiralbruk, og ikke minst abortinngrep.

På vegne av Arbeiderpartiet legger jeg i dag fram et forslag der vi ber Regjeringen om å forsere arbeidet med en ny handlingsplan for forebygging av uønskede svangerskap og abort. Utviklingen den senere tid viser nødvendigheten av at det er det offentlige som på abortlovens grunn er drivkraft i det forebyggende arbeidet.

U r s u l a E v j e hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Interpellanten har tatt opp det forslag hun refererte til.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg skal konsentrere mitt første innlegg om å svare på hovedspørsmålet i interpellasjonen, om forvaltningen av abortloven og hvordan en kan sikre objektiv og sannferdig informasjon.

St.meld. nr. 16 for 1995-96, Om erfaringer med lov om svangerskapsavbrudd mv, var som kjent en gjennomgang av erfaringene med abortloven.

Statens helsetilsyn og fylkeslegene fører tilsyn med lov om svangerskapsavbrudd og at praksis er i samsvar med loven. Etter Stortingets behandling av ovennevnte melding i juni 1996, er det i oppfølgingen lagt vekt på å kvalitetssikre og føre tilsyn med de ulike delene av helse-

tjenesten som har kontakt med kvinner som ber om svangerskapsavbrudd.

I 1996 gjennomførte fylkeslegene felles tilsyn med alle sykehus som utfører svangerskapsavbrudd. Tilsynet er gjennomført som systemrevisjoner, og fylkeslegene har undersøkt om sykehusene etterlever de kravene i lov og forskrift som angår helsepersonellens reservasjonsrett, informasjon og veiledning til kvinner som begjærer abort, og meldings- og registreringsordninger. I konklusjonen fra fylkeslegenes felles tilsyn heter det bl.a.:

«Det generelle bildet som fremkommer ved gjennomgang av alle rapportene tyder på at innen de reviderte områdene arbeider virksomhetene i all hovedsak i tråd med regelverket».

Som ledd i oppfølgingen fikk Statens helsetilsyn også i oppdrag å arrangere jevnlig landskonferanser for medlemmene av abortnemnder og representanter for andre relevante institusjoner der ulike spørsmål knyttet til praktisering av lov om svangerskapsavbrudd blir diskutert på bred basis. Det har vært arrangert to nasjonale konferanser i perioden 1996 til 1998, og en tredje er under planlegging i år. Hovedtemaet for konferansen i 1998 var «Kvalitet og helhetlig praksis». Hovedtema for årets konferanse er praksis når det gjelder abort sent i svangerskapet.

Det ble i abortmeldingen foreslått endringer i melding og registreringsordningene for alle avsluttede svangerskap etter utgangen av tolvte uke. For å kunne ivareta sin oppgave med overvåking av medfødte misdannelser ble det foreslått at Medisinsk Fødselsregister skal ha melding om alle avsluttede svangerskap etter tolvte uke. Under Stortingets behandling sluttet flertallet seg til dette forslag i meldingen.

Departementet har på denne bakgrunn utarbeidet utkast til forskrift som har vært ute på høring. Både Justisdepartementet og Datatilsynet mente at hjemmelsgrunnlaget var tynt. En slik hjemmel er imidlertid foreslått i ny lov om helsepersonell, som ligger til behandling her i huset. Videre er det foreslått inntatt en hjemmel for denne type meldinger i utkast til ny helseregisterlov, som er ute på høring. Datatilsynet har imidlertid gitt konsesjon til Medisinsk Fødselsregister til å motta meldinger om alle avsluttede svangerskap etter tolvte uke, under forutsetning av at meldingene kun oppbevares en måned før de slettes.

På bakgrunn av den medisinsk-teknologiske utviklingen ble det i abortmeldingen foreslått at forskrift og veiledning til abortloven skal oppdateres i samsvar med det som framgår av meldingen. Dette er nå under arbeid i departementet.

Så noen ord om informasjon og veiledning. Ved behandlingen av abortmeldingen bad Stortinget Regjeringen om å foreta en grundig evaluering av tilbudet om informasjon og rådgivning til kvinner både før og etter et svangerskapsavbrudd. Dette gjaldt både informasjons- og rådgivningsvirksomhet i regi av offentlig helsevesen og i regi av private organisasjoner. Denne evalueringen er gjennomført av Senter for samfunnsforskning ved Universitetet i Bergen, SEFOS, etter oppdrag fra Sosial- og helsedepartementet.

Evalueringen viser at både offentlige og private institusjoner legger vekt på objektivitet i sitt rådgivnings- og informasjonsarbeid. Videre viser evalueringen av sykehusenes informasjonsvirksomhet og tilbud om veiledning ved abortinngrep at det gis informasjon ved alle sykehus, men at det er store forskjeller mellom sykehuse- ne når det gjelder rutiner for og organisering av informasjonsvirksomheten. Det blir framhevet at sykehusene som institusjoner og personellet der er lojale overfor lovens forutsetninger og intensjoner om at det ikke skal stilles spørsmål ved kvinnens valg. Samtidig blir det pekt på at det er mangelfulle rutiner ved sykehusene med hensyn til å gi et tilbud om veiledning til de kvinnene som ønsker råd for å kunne treffe det endelige valget. Et fel- lestrekk ved virksomheten i sykehusene er videre at det mangler kollektiv faglig oppmerksomhet rundt abortpro- blematikken.

Stortinget vedtok også at Regjeringen skulle iverkset- te en ordning der alle abortsøkende kvinner får et stan- dardisert informasjonsskriv som omhandler den bistand samfunnet kan gi kvinnen, og informasjon om hvor hun kan få ytterligere informasjon om etiske aspekter ved svangerskapsavbrudd. Sosial- og helsedepartementet har i denne sammenheng utarbeidet tre informasjonsskriv i samarbeid med Statens helsetilsyn: en brosjyre med in- formasjon om hvor kvinnen kan henvende seg for å få opplysninger, veiledning og rådgivning, en brosjyre som inneholder informasjon om abortloven, og en brosjyre som omhandler rutineene ved svangerskapsavbrudd. Dis- se standardiserte skrivenes er distribuert til alle landets sykehus, helsestasjoner og leger.

Departementet vil arbeide videre med denne type standardiserte informasjonsskriv for å følge opp SEFOS' evaluering. Det vil i denne sammenheng særlig bli lagt vekt å utarbeide informasjon til gravide om ulike typer fosterdiagnostikk. Når det gjelder primærlegenes virk- somhet, har Statens helsetilsyn i samarbeid med Den norske lægeforening publisert en håndbok i prevensjon- sveiledning og abortrådgivning for allmennleger. Boka inneholder bl.a. generelle retningslinjer for rådgivning til abortsøkende og en oversikt over støtteordninger i sam- menheng med svangerskap, fødsel og småbarn. Hensik- ten med boka er å sikre at kvinner får god rådgivning når de oppsøker lege for å begjære abort. Håndboka er dis- tribuert til primærleger i hele landet.

SEFOS-evalueringen omfatter også stiftelsen Alterna- tiv til abort i Norge – AAN. AAN driver en utstrakt råd- givningsvirksomhet til gravide og andre gjennom 19 råd- givningskontor over hele landet. Det konkluderes med at organisasjonen fremstår modernisert og reflektert i sin virksomhet. Samtidig blir det i rapporten pekt på den spenningen som ligger i organisasjonens todelte mål: AAN har et overordnet mål om å verne om det ufødte liv og redusere antall aborter, samtidig som målet for den enkelte rådgivningssamtale er å gi et bredest mulig be- slutningsgrunnlag for det valget som kvinnen eller paret må ta.

Styrking av informasjons- og veiledningstiltakene i sammenheng med graviditet, prevensjon og svanger-

skapsavbrudd vil også bli fulgt opp i den nye handlings- planen som avløser handlingsplanen for forebygging av uønskede svangerskap og abort for 1995-98, som inter- pellanten fremmet et forslag om forsering av. Jeg kan opplyse at den nye handlingsplanen vil foreligge om kort tid, og at det forslaget som ble fremmet, i så måte vil være å sprengte åpne dører.

Mål og innsatsområder for den nye handlingsplanen bygger på informasjon om utviklingen i aborttallene, er- faringer fra det forebyggende arbeidet på 1990-tallet og resultater fra nyere forskning. Hovedinnsatsen er rettet mot å forebygge uønskede svangerskap, fordi det er her potensialet for forebygging er størst, men det blir også lagt vekt på å forebygge abort gjennom å sikre gode ruti- ner for informasjon, og ved å sikre at det finnes et godt tilbud om veiledning til dem som ønsker det.

Ungdom og unge voksne og grupper med særlig risiko for uønskede svangerskap og abort er hovedmålgruppene for arbeidet med å forebygge uønskede svangerskap. Det styrende prinsippet skal være at målgruppene skal ha best mulig utgangspunkt for å velge ønskede svanger- skap. Når det gjelder forebygging av abort, er målgrup- pen alle gravide, særlig kvinner og par som vurderer abort.

Bakgrunnen for å velge ungdom og unge voksne som hovedmålgrupper henger bl.a. sammen med at det er blant tenåringer – 15-19 år – og i aldersgruppene 20-24 år og 25-29 år at abortraten er høyest og potensialet for forebygging dermed størst. Aldersgruppen 20-24 år har hatt den høyeste forekomsten av abort i alle år etter at re- gistreringene startet i 1979. Mens tenåringer hadde høy- ere forekomster av abort enn kvinner i aldersgruppen 25- 29 år på begynnelsen av 1980-tallet, er forholdet om- vendt på 1990-tallet.

Forebygging av uønskede svangerskap og abort er en integrert del av arbeidet i kommunehelsetjenesten, og opplæring om samliv og seksualitet er en obligatorisk del av undervisningen i skolen etter det nye læreplanverket fra 1997. Tiltakene i handlingsplanen vil derfor bare ut- gjøre en liten del av den totale innsatsen for å forebygge uønskede svangerskap og abort, men de skal være med på å stimulere til økt aktivitet bl.a. innenfor de ordinære tjenestene. Det er viktig at skole- og helsesektoren sam- arbeider både lokalt og sentralt på dette området.

Jeg er av den oppfatning at dagens lov om svanger- skapsavbrudd blir forvaltet etter intensjonen. Med bak- grunn i SEFOS-undersøkelsen er det imidlertid grunn til å tro at sykehusene har et forbedringspotensial når det gjelder rutiner for å gi et tilbud om veiledning til kvinner som ønsker dette. Kvinnens og parets behov for infor- masjon og veiledning i sammenheng med abort må vekt- legges av helsetjenesten. Det er en selvfølge at informa- sjonen er objektiv og sannferdig.

Interpellanten og jeg er uenige om mange sider ved selve abortloven, men vi er enige om at den informasjon som gis, må være objektiv og sannferdig. Jeg går ut fra at vi også er enige om at kvinner som vurderer abort, skal få informasjon om mulighet for råd og veiledning. Vide- re går jeg ut fra at vi er enige om at det er en målsetting å

forebygge flest mulig uønskede svangerskap og aborter. Begge disse forholdene har vært vektlagt av regjering og storting siden abortloven ble vedtatt i 1978.

Jeg tror det er viktig at en tar utgangspunkt i de spørsmålene hvor det faktisk er enighet. Jeg er derfor lei meg for at interpellanten i så stor grad brukte sitt innlegg til å sette ekstremiststempel på dem som har en annen oppfatning om selve loven, til å så mistanke om at Kristelig Folkeparti ikke er for åpenhet om seksualitet og samliv, en mistanke som er helt ubegrunnet, og til å invitere til en ny runde om tilskudd til frivillige organisasjoner, som jeg tror jeg svarte på i tolv runder i spørretimen for en måned siden, og som jeg håpet vi nå var ferdig med, slik at denne debatten kunne bli en konstruktiv debatt om hvordan en kan forebygge både svangerskap og abort, som dette storting har vært enig om til nå.

Karita Bekkemellem Orheim (A): Først vil jeg takke statsråden for hans grundige svar. Som statsråden også sier, er vi enige om sentrale deler av dagens abortlov. Men jeg syns også det er viktig at informasjonen som gis om dette følsomme temaet, er objektiv og sannferdig, og da kunne jeg ikke dy meg for å komme inn på den runden vi hadde her for noen få uker siden nettopp om støtten til organisasjonen Pro Vita, for det er en kjensgjerning at statsråden selv grep inn og gav støtte til en organisasjon som blant de fleste politiske partier blir oppfattet som ekstrem. Det er ikke tvil om at denne organisasjonen benyttet seg av virkemidler som representerer klare overgrep mot norske kvinner. Propagandafilmen – jeg vil kalle den det – «Eclipse of Reason» er et eksempel på et slikt overtramp. Da TV2 avslørte hva slags ekstreme metoder som benyttes av antiabortorganisasjoner i vårt eget land, svarte de med å anke TV2 inn for Pressens Faglige Utvalg.

Jeg syns det er viktig som politiker å slå ned på den form for informasjon som disse organisasjonene står for. Derfor syns jeg også det er riktig i en debatt om dagens abortlov å fokusere på disse problemstillingene. Så må vi kunne tåle at vi er politisk uenige om hvorvidt det skal gis en sånn støtte eller ikke.

Vi vet at på verdensbasis gjennomføres det 100-120 millioner illegale aborter årlig, hvorav av 150 000 har dødelig utgang. Til tross for dette dramatiske helseproblemet var det slik at den nevnte organisasjonen i januar 1998 skrev et brev til hovedstyret i WHO og advarte mot å velge nettopp aborttilhengeren Gro Harlem Brundtland som leder av Verdens Helseorganisasjon.

Til Aftenposten den 23. august 1998 uttalte helseministeren:

«Å tilby ungdommer gratis prevensjon er et av virkemidlene vi må bruke for å få bukt med de altfor høye aborttallene blant unge mennesker. I denne saken er faktisk de helsemessige hensyn viktigere enn de moralske.»

Jeg slutter meg helt og holdent til helseministerens vurdering. Men jeg tillater meg å spørre om hvordan helseministeren har fulgt opp uttalelsene fra august 1998 i praksis.

Jeg vil avslutningsvis minne om hva forsker Finn Egil Skjeldestad ved SINTEF i Trondheim har sagt om utviklingen av antall aborter i Norge. Aborttallene har fra 1979 og fram til i dag ligget stabilt på mellom 14 000 og 15 000 årlig. Skjeldestad har påpekt at nedgangen likevel er dramatisk når vi tar hensyn til at antall kvinner i fruktbar alder i samme periode har økt med rundt 100 000. Og fordi det er 20 pst. flere ugifte kvinner i dag enn for 20 år siden, mener Skjeldestad at den reelle nedgangen i aborttallene er på hele 33 pst. Jeg tror dette er et perspektiv som er viktig å ha med seg i debatten.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg konstaterer at Bekkemellem Orheim finner det formålstjenlig å gjenta beskyldninger som jeg i Stortingets spørretime i begynnelsen av forrige måned avviste veldig konkret og direkte. Det er ikke gitt noe organisasjonsstøtte til Pro Vita, det er heller ikke slik at den filmen som interpellanten viste til, har fått min støtte. Vi er enige om at den er et overtramp, og jeg trodde det var unødvendig å si det for 13. eller 14. gang fra denne talerstol.

La meg så kommentere de spørsmål som interpellanten reiste mer konkret. Jeg står ved at det å øke tilgjengeligheten av prevensjon er en viktig del av det svangerskapsforebyggende arbeid. Jeg er av den oppfatning at å verne om liv og hindre en økning i antall aborter faktisk er viktigere enn den skepsis som måtte finnes mot å tilby gratis prevensjon. Jeg synes derfor det er helt i tråd med dette når jeg faktisk har fulgt opp med å sette i gang et forsøk i Trondheim kommune med utdeling av gratis prevensjon til ungdom. Så svaret på spørsmålet om hvordan dette er fulgt opp, er: Det er fulgt opp gjennom det forsøket som Stortinget bad om at man skulle gjøre, og jeg avventer med interesse evalueringen og resultatene fra dette Trondheimsforsøket.

La meg avslutningsvis si at jeg ser på disse spørsmålene som viktige etiske spørsmål. Det er ikke slik at spørsmålet om seksualitet og samliv kan reduseres til rent tekniske spørsmål om tilgjengelighet av tekniske prevensjonsmidler av ulik karakter. Derfor legger jeg også stor vekt på at den veiledning og den undervisning som bør ledsage informasjon og hjelp til ungdom i denne viktige alderen, er informasjon som også kan settes inn i en etisk referanseramme. Det bør vi også kunne være enige om.

Marit Nybakk (A): Jeg har lyttet med interesse til interpellanten og statsråden, og vil først understreke at jeg synes det er aller viktigst å forebygge uønskede svangerskap og sikre at vi har informasjon både i skoleverket og i helsevesenet som er objektiv og riktig, eller «sannferdig», som jeg tror representanten Karita Bekkemellem Orheim har sagt i sin interpellasjon.

Siden denne filmen ble nevnt, vil jeg gjerne fortelle om noe som skjedde for ti år siden. Da ble jeg sendt fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe for å representere partiet i en paneldebatt etter visningen av en amerikansk anti-abortfilm i Misjonsaulaen i Oslo. Det var en tidligere leder av en privat, kommersiell abortklinik i USA som nå var blitt abortmotstander, som presenterte filmen.

Filmen pretenderte å vise abort av et 19 uker gammelt foster. Vi fikk se både redskapene som ble brukt, tegningen av hvordan dette skulle foregå, og de blodige restene på bordet etterpå. Vi fikk et intervju med to jenter som hadde fått henholdsvis psykiske og fysiske skader etter abort, og vi fikk innimellom disse scenene se bilder fra Holocaust, sultkatastrofer, Vietnamkrigen osv. Ti år senere vises nøyaktig de samme scenene i en film som Pro Vita nå reiser rundt i dette landet med.

Jeg nevner dette fordi det er altså scener som er gamle. Nå skal visstnok fosteret være 23 uker gammelt. Denne filmen brukes som propaganda mot vår abortlov, som er en lov om selvbestemt abort innenfor en ramme på tolv uker, og som er en viktig del av vårt helselovverk og vårt helsevesen og har sikret kvinners rett til å bestemme over egen kropp og sikret oss at barn er ønsket, bl.a. Ifølge helsepersonell er også denne filmen faglig ukorrekt. Jeg nevner dette fordi vi skal vite hva det er skoleungdom blir utsatt for.

Jeg har også fått brosjyremateriell opp igjennom årene fra skoleelever som har mottatt materiell i ulike sammenhenger, også i den norske skolen, fra antiabortorganisasjoner. Og i en brosjyre som jeg har foran meg står det bl.a.:

«Har du tatt abort, skal du vite at det er tilgivelse for deg. Det er galt å ta abort. Du skal ikke slå i hjel ... Det hjelper ikke å fortrenge eller glemme.»

Jeg mistror ikke statsråden på noen som helst slags måte i det statsråden sier, men jeg vil gjerne at det skal være et felles ansvar, både for oss som er her, og for den utøvende del av våre myndigheter, å sikre at det materialet som finnes, både er sannferdig og korrekt.

John I. Alvheim (Frp): Jeg beklager at jeg ikke har kunnet følge debatten av ulike årsaker, men jeg har fått anledning til å lese statsrådets svar.

Min første reaksjon er spørsmålet om hvorfor man fører denne debatten i Stortinget i dag. Jeg har oppfattet det slik at den føres på bakgrunn av et ganske sterkt hardkjør mot helseministeren i en tidligere spørretime, som igjen hadde bakgrunn i Pro Vitas såkalte abortfilm, som vi alle har tatt avstand fra, inklusive helseministeren, det vet vi. Jeg har det skriftlig fra helseministeren, og det har vel de andre partiene også. Hvorfor man da skal forfølge denne debatten, må jeg si at jeg ikke riktig forstår.

Går vi inn på noe av det siste som helseministeren her har foredratt fra talerstolen, sier han bl.a. følgende:

«Jeg er av den oppfatning at dagens lov om svangerskapsavbrudd blir forvaltet etter intensjonen.»

Det tror jeg på. Det finnes ikke noe holdepunkt noe sted i noen dokumenter eller i noen uttalelser som skulle tilsi at helseministeren og Regjeringen ikke gjør det.

Det er framlagt to forslag, og tre minutter går fort. Jeg vil da bare redegjøre for disse forslagene og hvordan vi stiller oss til dem.

Det første jeg vil si, er at jeg henstiller til Arbeiderpartiet å omgjøre disse forslagene til oversendelsesforslag. Det er den rette måten å gjøre det på, etter at vi nå har

hørt helseministerens innlegg. Hvis ikke det blir gjort, vil jeg anbefale min gruppe å stemme mot begge forslagene.

Jeg vil gi en kort sluttbemerkning til forslag nr. 2:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at det gis ensartet informasjon...»

Skulle det ha stått «ensrettet»? Er det det som er meningen?

Vi har her en beskrivelse fra en offentlig evaluering av AAN-kontorenes virksomhet som er meget positiv. Der er det heller ikke noe angrepspunkt fra den andre siden i denne debatten.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Når jeg hører Arbeiderpartiets innlegg her – jeg beklager å måtte si det – minner det om barn i trassalderen. Og barn i trassalderen stiller samme spørsmål gjentatte ganger. De får svar, men spørsmålene kommer igjen og igjen. Og det virker som at det ikke har noen hensikt å gi dem svar på talerstolen, for de hører ikke etter. De kommer med samme spørsmål og samme påstand igjen og igjen. I en runde i spørretimen for ca. 3 uker siden gav helseministeren et grundig svar på dette med Pro Vita og ekstremister. Han har gjort det her i dag, men allikevel velger de å bruke store deler av sitt innlegg på akkurat det. Jeg kunne ha repetert svarene, at det ikke er noen overprøving i Helsetilsynet, at det var mer midler igjen osv., men det har ikke noen hensikt å gjenta svaret, for de hører ikke etter.

RadiOrakel har også fått støtte fra departementet. Er det ekstremister den andre veien kanskje? Det er det ingen som har stilt spørsmålsteget ved. Det er mange som får støtte til abortforebyggende tiltak. Og jeg tror at hvis vi i enda sterkere grad hadde satset på informasjon og rådgivning – ikke av ekstremister, det har vi alle tatt avstand ifra – ville aborttallene vært langt lavere. Derfor synes vi i Kristelig Folkeparti at det er underlig å registrere Arbeiderpartiets kamp i budsjettbehandlingene for å redusere støtten til f.eks. AAN-kontorene, Alternativ til Abort i Norge. AAN uttaler seg ikke for eller imot abortloven, men oppfylder dens intensjon om å gi de kvinnene som trenger det, et tilbud om informasjon og rådgivning. Organisasjonen er religiøst og politisk uavhengig. En evaluering av AAN viser at 90 pst. av brukerne mener at AAN er et meget bra tilbud som må beholdes i tillegg til det offentlige. Men Arbeiderpartiet har gjentatte ganger foreslått å redusere bevilgningene til disse, istedenfor – hvis de virkelig vil få ned aborttallene – å se på mangfoldet, hvem som gjør noe også av de private, og virkelig gjør noe positivt. Det hadde vært gledelig om vi kunne stå sammen i kampen om det.

Når det gjelder seksualopplysning, ønsker selvfølgelig Kristelig Folkeparti at den skal være god. Filmen som Statens helsetilsyn har laget, er veldig bra, men det mangler en del ting. Og vi har sagt at det bør komme noe i tillegg. Selvfølgelig er det viktig med informasjon, det er vi svært opptatt av. Hvis vi skal sikre at dagens abortlov blir forvaltet etter intensjonen, er det viktig at målsettingene blir nådd ved rådgivning. Både abortsøkende kvinner og helsepersonell har vært opptatt av at denne delen av loven har blitt fulgt for dårlig opp. Jeg viser til «Evalue-

ring av rådgivningsvirksomhet i forbindelse med svangerskapsavbrudd» i SEFOS' rapport fra 1998. Fordi kvinnen er i en vanskelig situasjon, ønsker Kristelig Folkeparti også obligatorisk rådgivning. Mange viser seg å takle situasjonen de er oppe i, bedre, uansett hvilket valg de har tatt, hvis de har fått rådgivning.

– Tiden min er ute, så jeg rekker dessverre ikke mer.

Annelise Høegh (H): Lov om selvbestemt abort står sterkt i dagens Norge. Erfaringene med loven er gode. Antallet aborter har ikke økt vesentlig, de har av og til gått ned, etter at loven ble vedtatt, til tross for at motstanderne av loven den gangen jo fryktet og kanskje også skremte med at tilstandene ville bli uholdbare dersom vi fikk en lov om selvbestemt abort før 12. svangerskapsuke. Men flertallet av norske kvinner, unge som gamle, bruker ikke abort som prevensjonsmiddel, og det store flertallet tar heller ikke lett på spørsmålet om senaborter. Mot denne bakgrunn er jeg, i likhet med de to foregående talere, litt overrasket over den interpellasjonen vi har fått i dag. Jeg er i grunnen enig med helseministeren, som følte at dette var «å sprengte åpne dører».

Interpellanten åpnet med å si at «Arbeiderpartiet ikke er villig til å fire på retten til selvbestemt abort før 12. uke». Nei, selvsagt ikke. Noe annet ville vært overraskende både fra Arbeiderpartiet, fra Høyre og fra mange andre partier, tror jeg. Så hva er det man er redd for? Jeg har inntrykk av, som jeg sa, at abortloven står sterkt, og det er ingen sterke krefter, hverken i de politiske partier her i salen eller utenfor eller hos grupper av personer som ikke er politisk engasjerte, for å endre loven. Selvfølgelig har vi fremdeles motstandere både i og utenfor dette hus. Ja, det fins kanskje dessverre også noen med ekstreme holdninger, noen ekstremister, og kanskje noen av dem stemmer Kristelig Folkeparti for alt jeg vet, men jeg føler ikke at slike krefter er representert her i huset, hverken blant representantene eller blant Regjeringens medlemmer.

Vi skal være glad for at disse kreftene har marginal tilslutning og at de virkemidlene de benytter seg av, møtes med allmenn avstandtaken. Derfor synes jeg det er uheldig at Arbeiderpartiet – slik virker det på meg – prøver å oppkonstruere en stor usikkerhet om abortsituasjonen. Det er det ikke grunn til, og jeg håper, i likhet med flere andre, at interpellanten vil gjøre om sitt *eneste* forslag til et oversendelsesforslag, fordi jeg synes helseministeren har svart på en utmerket måte at den handlingsplanen som er etterlyst, er i god gjenge og forhåpentligvis vil komme om meget kort tid.

Ola D. Gløtvold (Sp): Ved Stortingets behandling av St. meld. nr. 16 for 1995-96 Om erfaringer med lov om svangerskapsavbrudd mv ble det lagt stor vekt på å kvalitetssikre og føre tilsyn med de ulike delene av helsetjenesten som er relevante i forhold til begjæring om svangerskapsavbrudd og eventuell utføring av abort.

Det er Statens helsetilsyn og fylkeslegene som har og skal føre dette tilsynet. Som helseministeren her har bekreftet, gjennomførte man en slik tilsynsordning i 1996

ved alle sykehus som utfører svangerskapsavbrudd. Blant annet ble det undersøkt om disse institusjonene fulgte opp og praktiserte kravene i forhold til informasjon og veiledning til kvinner som begjærer abort, og også om meldings- og registreringsordningene blir praktisert på en riktig måte. Konklusjonen fra fylkeslegenes kontroll og tilsyn er noe generell slik den er referert her, men sier at i all hovedsak er arbeidet i tråd med regelverket. Dette gjør at man nok må arbeide videre med kvalitetssikring og utvikling av faglig dyktighet og likepraktisering innenfor helsevesenet.

Jeg synes helseministeren her i dag på en klar måte har bekreftet at det skal skje, og at det skjer, og at det blir fulgt opp i den nye handlingsplanen som skal avløse nåværende handlingsplan for forebygging av uønskede svangerskap og abort.

Når det gjelder Stortingets ønske om å foreta en grundig evaluering av informasjons- og rådgivningsvirksomheten overfor kvinner før og etter svangerskapsavbrudd, både i regi av offentlig helsevesen og fra private organisasjoner, er en slik evaluering foretatt på oppdrag fra Sosial- og helsedepartementet av Senter for samfunnsforskning ved Universitet i Bergen. Denne undersøkelsen viser at praktisering og rutiner er for ulike ved våre sykehus, og dette har også departementet tatt tak i ved å øke den faglige dyktigheten innen helsesektoren og gjøre praktiseringen mer lik og å kvalitetssikre gjennom sterkere standardisering.

Dette burde alle være fornøyd med, også Arbeiderpartiet. Jeg skal ikke si mer om disse oppspillene som er kommet her, men jeg synes vi får holde oss til sak og fakta.

Tiden tillater ikke at jeg går inn på flere sider ved dagens praktisering, men i politisk sammenheng må det være grunn til å oppsummere og understreke at det tross alt er stor enighet. Da burde man også praktisere objektiv og sannferdig informasjon og rådgivning. Hovedmålet for oss alle må være å drive forebygging, slik at man får færrest mulig svangerskapsavbrudd.

Olav Gunnar Ballo (SV): Det man kan slå fast som et absolutt, er at lov om selvbestemt abort ligger fast. Det er ingen som har fremmet noe forslag om at den skal endres, og jeg er helt enig i vurderingen til Annelise Høegh om at det heller ikke er noen signaler ute i samfunnet om at det er sterke krefter i sving for å få lov om selvbestemt abort endret.

Samtidig ser man i ulike partier at man tar til orde for virkemidler for å redusere antall aborter. Det syns jeg er viktig, og det er et perspektiv som er viktig å ha med seg. Det er gledelig at Arbeiderpartiet gjennom denne interpellasjonen understreker det, og det er naturligvis heller ingen grunn til å betvile at man i Kristelig Folkeparti skulle være opptatt av å finne virkemidler for å redusere antall aborter.

Det har vært nevnt her Pro Vita og den filmen. I et samfunn der ulike aktører vil kunne gi uttrykk for ulike syn, vil man også få overslag. Det vil ikke være til å unngå så lenge man har ytringsfrihet, så lenge man har et de-

mokrati. Så kan man si – det er vel alle her enige om – at den typen overslag er sterkt beklagelig. Men jeg tror at jo mer oppmerksomhet man retter mot en sånn organisasjon, jo mer oppnår den med det. På mange måter kan man si at hensikten med den typen innslag nettopp er å fokusere på organisasjonen og på det en sånn film viser. Kanskje hadde det beste vært å tie det i hjel. Jeg syns i hvert fall det blir helt meningsløst her, når statsråden så klart har gitt uttrykk for at han tar avstand fra den typen «informasjonsmateriell», å skulle prøve å lage en kobling mellom statsråden og Pro Vita, selv om man i andre sammenhenger skulle kunne ha gitt midler til ulike organisasjoner.

Også Sosialistisk Venstreparti har tidligere, når det gjelder abortspørsmålet, ta opp bruk av abortpillen som ledd i medisinsk abort. Etter mitt syn fikk man da et tilfredsstillende svar fra statsråden, summen av de inntrykk man får av Regjeringen, er at den er lojal i forhold til et flertall i Stortinget knyttet til abortloven.

Men det man aldri kan ta fra noen, er at man, nettopp fordi det her er spørsmål om etikk, kan ha andre syn på det spørsmålet. Vi må ikke komme i en sånn situasjon i Stortinget at vi søker å ydmyke andre fordi man har et engasjement, et syn, som går i en annen retning enn det man har selv, så lenge man er lojal i forhold til det flertallet i Stortinget har bestemt. At den lojaliteten skulle mangle her fra Regjeringens side, kan altså jeg personlig ikke med min beste vilje se. Hadde den gjort det, hadde man fått signaler fra Regjeringen om at man ønsket en endring av abortloven, ville naturligvis SV, som Arbeiderpartiet og andre partier som har vært sterkt for abortloven, slått ned på det og argumentert sterkt imot. Men det finner vi ikke grunnlag for å gjøre nå, siden vi ikke ser den typen signaler.

Berit Kvæven (V): Helseministeren sier i sitt innlegg at han og interpellanten har ulikt syn på sentrale deler av abortloven. Det samme gjelder også helseministeren og Venstre. Vi har likevel full tiltro til at han ser til at nåværende lovgivning blir gjennomført på best mulig måte. Dette står fast i Voksenåsdokumentet.

Dagens interpellasjon bærer preg av suppekoking på en liten, gammel spiker. Den innleder med en setning som så blir hengende i luften. Man kan lese at helseministeren skal svare på om abortloven blir forvaltet etter intensjonene, fordi en ytterliggående antiabortorganisasjon har fått støtte «til prosjekter» – i flertall. Helseministeren svarte på representanten Brustads spørretimespørsmål om dette den 3. februar, der det ble sagt at ett – ikke noe flertall, men *ett* – av Pro Vitas prosjekt hadde fått støtte, på linje med flere andre ytterliggående organisasjoner. Han understreket at det er enkeltprosjekter som er støttet, ikke organisasjonenes drift.

Vi er overbevist om at helseministeren gjorde dette uten at han – og her siterer jeg representanten Brustad – «lar sin egen moralistiske og religiøse overbevisning styre mer enn hensynet til de jentene vi her prater om».

Det må være lov å ha forskjellig abortsyn, like fullt som det er lov å ha ulikt syn på det meste. Like klart må

det være at det er loven som gjelder. Slik sett burde vi være flinkere til å undersøke oftere om lovene fungerer etter hensikten.

I Venstre mener vi at dagens abortlovgivning er noenlunde fornuftig. Men den teknologiske utviklingen i medisinen går fort. Aborter som kommer sent i svangerskapet, er f.eks. problematiske. Vi er derfor svært tilfreds med at Helsetilsynets konferanse i år skal sette søkelyset på dette temaet.

Synnøve Konglevoll (A): Det er et viktig tema interpellanten tar opp i dag. Statsråden svarte bl.a. med å peke på betydninga av samarbeidet mellom skole og helsevesen. I den sammenheng er det faktisk et poeng å peke på det urimelige i at Regjeringa først stoppa og deretter innførte en aldersgrense på 16 år på en informasjonsfilm om samliv og seksualitet og en CD-rom som hadde som målsetting å gi økt kunnskap om samliv og seksualitet for ungdom. Dette var informasjonsmateriell utarbeidet med tanke på ungdom i 12-13-14-årsalderen, og så setter man altså en 16-års aldersgrense. Som alle her sikkert er godt kjent med, så viser forskinga at informasjon må gis på et tidlig tidspunkt, og når en gjør det, virker det forebyggende.

Mange debuterer før de er 16 år. Det kan ikke noen politikere forhindre, enten vi vil det eller ikke. Da er det altså for seint å gi informasjon til 16-åringer.

Så snakker en om skolens betydning og betydninga av forebygging. Det er vel og bra. Men man må i tillegg til det faktisk erkjenne hvordan det er der ute, utenfor veggene til både Helsedepartementet og Stortinget.

Flere har i debatten i dag satt spørsmålsteget ved at interpellanten har tatt seg den store frihet å fremme denne interpellasjonen. For enkelte kan det kanskje være ubehagelig å stå for sine meninger, men for Arbeiderpartiet er det ikke det. Med ei regjering der det største partiet er motstander av dagens abortlov, må det være lov for det største opposisjonspartiet å øve et visst forsiktig press. Det hjelper jo også – nå som statsråden faktisk har satt i gang et prosjekt med gratis prevensjon i Trondheim.

Nå jobber Helsedepartementet med en ny handlingsplan mot uønskede svangerskap og abort. I den sammenheng vil jeg utfordre statsråden på ett område: I dag kan man få kjøpt den såkalte angrepillen dersom man frykter for at man har blitt uønsket gravid. Angrepillen må imidlertid tas innen det har gått 48 timer etter samleie, og i dag må man til lege for å få pillen. Det er ikke alltid så enkelt å få gjort. Jeg mener at det burde vært lettere å få tilgang til denne angrepillen, og lurer på om statsråden vil ta initiativ til å utvikle forsøksordninger slik at man skal kunne få ta i bruk angrepillen uten nødvendigvis å gå til lege innen det er gått 48 timer.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF): Debatten i dag viser at dagens abortlov har bred støtte i Stortinget. Kristelig Folkeparti er det eneste partiet som er motstander av prinsippene om selvbestemmelsesrett i dagens lov. På dette punktet er jeg altså grunnleggende uenig med representanten Bekkemellem Orheim.

Selvbestemmelsesretten skal vi ikke diskutere i dag. Jeg vil ha fokusert på det vi er enige om: Vi må, for å sitere fra loven:

«sørge for at alle får etisk veiledning, seksualopplysning, kunnskaper om samlivsspørsmål og tilbud om familieplanlegging, for derved å skape en ansvarsbevisst holdning til disse spørsmål slik at antallet svangerskapsavbrudd blir lavest mulig.»

Vi vet at kvinner som vurderer abort, er i en svært vanskelig og sårbar situasjon. Kristelig Folkeparti er for obligatorisk rådgivning for kvinner som er i denne vanskelige situasjonen. Etter hvert vet vi også noe mer om etterreaksjoner etter abortinngrep. Foreløpig er det forsket lite på dette området i Norge. Aker sykehus gjennomførte imidlertid en undersøkelse i 1996 som het «Sosiale og emosjonelle faktorer hos kvinner som ønsker svangerskapsavbrudd. Reaksjoner før og etter inngrepet.» Rapporten viser til at flere studier fremhever den betydning et støttende nettverk har for å redusere konflikter i avgjørelsesprosessen og negative reaksjoner etter abortinngrepet. En vel gjennomarbeidet abortbeslutning der alle følelser har fått komme til uttrykk, minsker risikoen for psykiske senfølger.

Mange instanser kan bidra på dette området. AAN er et viktig tilbud som er nevnt. Årsrapporten fra AAN i Agder-fylkene viser at konsultasjonene har økt med 25 pst. siste år. Den vesentligste årsaken er etterabortsamtaler. Helsestasjoner for ungdom er et annet viktig tilbud i arbeidet for å forebygge abort.

De tre informasjonsskrivene fra departementet synes jeg er bra. De bidrar til lik og standardisert informasjon over hele landet.

Dagens abortlov skisserer rådgivning som et viktig virkemiddel for å få ned aborttallene. Årsaken til at mange vegrer seg mot rådgivning, tror jeg er at det lyttes ofte for lite og argumenteres desto mer.

Intensjonen må være dialog og refleksjon som gir rom for ettertanke. Ut fra SEFOs undersøkelser ser jeg at fagmiljøene har en del å strekke seg etter for å nå en slik verdibevisst abortrådgivning.

Reidun Gravdahl (A): Erfaringer med lov om svangerskapsavbrudd ble behandlet i Stortinget den 12. juni 1996. Den behandlingen viste at etter nesten 20 år stod prinsippene i loven fast, med graderingen og sjølbestemmelsesprinsippet til og med tolvte uke. Vi er glad for at vi har en slik lov, som gjør at det ikke er fare for liv og helse hos kvinnene ved at det utføres illegale aborter.

Ved behandlingen av budsjettet for 1999 i desember i fjor la Regjeringen fram en resultatrapport for foregående år. Denne viste at antallet svangerskapsavbrudd hadde gått ned med 300 fra 1996 til 1997. Man fikk da det nestlaveste tallet siden 1983 – totalt snau 14 000.

For å oppnå målsettingen om færre uønskede svangerskap og aborter er det viktig å jobbe for god informasjon om samliv, seksuelliv og prevensjon. God informasjon på ungdommens premisser i ungdomsskolen er viktig. Undersøkelser viser at de sikreste prevensjonsmidlene ikke er tilstrekkelig kjent blant ungdom. Dessuten synes

ungdom at prevensjon er dyrt. Alle ting kan gjøres bedre. Informasjonen for ungdom bør stadig utvikles, være tilpasset den tid vi lever i, og være på ungdommens premisser. Informasjonsfilmene og CD-ROM-spillet Helse-tilsynet utarbeidet i fjor høst, synes å være noe som kan fenge blant ungdommen. Forebyggende arbeid er viktigst. Det bør stå først på dagsordenen, ikke senaborter og påtvungen informasjon for den abortsøkende kvinnen.

Den informasjonen som gis til abortsøkende kvinner, bør være ensartet og i tråd med lovens bestemmelser over hele landet. Jeg kan ikke skjønne at Arbeiderpartiet og SV ble alene om det forslaget i budsjettbehandlingen før jul, mens komiteen var samlet om det samme i en merknad. Undersøkelser viser at det gis informasjon ved alle sykehus, men at det er store forskjeller når det gjelder rutiner og organisering av informasjonsvirksomheten.

Handlingsplan for forebygging av uønskede svangerskap og abort er omtalt i St.prp. nr. 1 for 1998-99, side 174. Målet er å senke antallet uønskede svangerskap – midlet er god nok informasjon til å forhindre uønskede svangerskap.

Prøveprosjekt med informasjon og utdeling av gratis prevensjon og utskrivning av p-piller er igangsatt i utvalgte bydeler i Trondheim, noe som er en oppfølging av budsjettmerknadene fra forrige år.

Jeg har lest årsrapporten fra helsestasjonen for ungdom i Trondheim. Den vektlegger i sitt grunnsyn fordomsfrihet og livssynsøytralitet i sin informasjon, og ingen tema er tabubelagt. Det viser seg at også nabokommunen har unge som besøker denne helsestasjonen, som har fått spesiell konsesjon på å dele ut gratis p-piller til jenter mellom 16 og 25 år. Disse følges opp med tre og seks måneders intervaller. Jeg tror dette er et veldig bra tiltak, og at tilsvarende bør komme flere steder. Jeg håper at slike gode tiltak kommer i den nye handlingsplanen.

Karita Bekkemellem Orheim (A): Abort er fortsatt et følsomt tema i vårt samfunn. At det er politisk uenighet i denne saken, er det vel heller ingen tvil om. Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet liker ikke at man får en diskusjon som går på noe langt mer enn en abortfilm. Jeg må si til representanten Alvheim at hadde han hørt skikkelig etter da jeg holdt mitt innlegg, ville han hørt at jeg vektla sterkt nettopp det forebyggende og de gode tiltakene rettet inn mot ungdommen. Det å få en slik debatt også i denne salen burde det ikke være noen frykt for. «Å sprengre åpne dører,» sier representanten Høegh. Kjensgjerningen er jo at aborttallene i dag er høye – altfor høye. Det å få en debatt i stortingsalen om konkrete tiltak, og det at vi får fokusert på en bred handlingsplan mot abort, ja det trodde jeg ærlig talt at også Høyre kunne støtte opp om på en konstruktiv måte.

Det var ingenting i mitt innlegg som tydet på at jeg mener at det nå er en veldig stor og ny politisk uenighet om abortloven i Norge. Men det er en kjensgjerning og et faktum at det jobbes inn mot skolen og ungdomsmiljøene, mot abortloven. Jeg har sett en del av det informa-

sjonsmateriellet som blir presentert, og det tar jeg sterk avstand fra. Jeg hadde håpet at samtlige partier her i huset kunne våge å ta en debatt om konkrete tiltak rettet mot ungdomsgrupper. Jeg kan ikke dy meg for å si til representanten Ballo at det var ingenting i mitt innlegg som sa at jeg mistenkeliggjorde eller anklaget helseministeren for å ikke gjøre jobben sin ved at loven om svangerskapsavbrudd ikke ble forvaltet etter intensjonen.

Et viktig anliggende for meg har vært hvordan skole- og helsesektoren samarbeider i disse viktige spørsmålene. Jeg må si at jeg er veldig overrasket over tonen i enkelte av de innleggene vi har hørt her i dag. Dette initiativet fra Arbeiderpartiets side var noe langt mer enn om en er for eller imot dagens abortlov, eller om en ekstrem abortfilm. Men det kan jo mange ganger kanskje være det mest behagelige å la være å ta en del debatter som er følsomme og vanskelige, og heller mistenkeliggjøre de motiver som ligger til grunn.

Når det gjelder forslaget mitt, har jeg hørt på det helseministeren har sagt i sitt innlegg. Jeg føler at det er godt nok at dette forslaget sendes over til Regjeringen.

Presidenten: Karita Bekkemellem Orheim har dermed gjort sitt forslag om til et oversendelsesforslag.

Statsråd Dagfinn Høybråten: Jeg har lyttet til debatten og til interpellantens innlegg, nå sist også, og velger å ta interpellanten på ordet når hun sier at utgangspunktet her er at aborttallene er altfor høye. Det er jeg helt enig i. Andre talere har gjort rede for Kristelig Folkepartis program når det gjelder abortloven.

Dette utgangspunktet gir meg en sterk forpliktelse til å arbeide for svangerskapsforebyggende og abortforebyggende tiltak. Nettopp derfor har vi satt inn støtet når det gjelder å utarbeide en ny handlingsplan for svangerskapsforebygging og abortforebygging. Den er rundt hjørnet. Derfor har vi også satt inn større ressurser på abortforebygging. Det har faktisk ikke vært større ressurser satt inn på dette feltet i tidligere budsjetter enn det som er tilfellet for 1999.

Jeg er også enig med interpellanten i at vi må tåle den objektive og sanne fremstilling rundt disse spørsmålene, og at vi må tilstrebe det i den informasjonen som skal gis. Derfor vil jeg også si at vi må tåle en demokratisk debatt om disse spørsmålene, men det påhviler alle et ansvar som deltar i denne debatten, å bruke slike virkemidler og uttrykk at de ikke trækker på andre mennesker.

Det er gjort grundige evalueringer av hva slags informasjon og veiledning som gis til kvinner som søker abort. Den forskningsmessige evalueringen viser at AAN, det private tilbudet, faktisk får veldig god karakter. Det synes jeg er verdt å merke seg. Kritikken er sterkest mot de offentlige sykehusene. Det er et ansvar som jeg påtar meg å gjøre noe med i det arbeidet som vi nå setter i gang.

La meg avslutningsvis si at det er ingen som har stoppet Helsetilsynets informasjonsmaterieell. Det ble oversendt til utdanningsmyndighetene. De gjorde en faglig-pedagogisk vurdering, og den vurderingen gikk på egnethet

og behov for veiledningsmaterieell pedagogisk sett i skolen. Det arbeider helsemyndighetene og utdanningsmyndighetene nå med.

Jeg tror at den teknologiske utviklingen vil gjøre at vi fortsatt må føre denne typen debatter, at vi må fokusere på informasjon, både om hjelpetiltak og om seksualitet og samliv i tiden framover. Jeg vil gjøre mitt til at det skal være en debatt som bygger på et sannferdig grunnlag, slik som intensjonen har vært med utspillet her i dag.

Presidenten: Sak nr. 3 er dermed ferdigdebattert.
(Votering, se side 2268)

S a k n r . 4

Forslag fra stortingsrepresentant Vidar Bjørnstad på vegne av Arbeiderpartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. februar 1999: (Jf. Innst. O. nr. 30)

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som gir den som er gitt innsyn etter innsynsloven mulighet til å kreve makulering/sletting av uriktige eller ulovlig innhentede opplysninger.»

Ågot Valle (SV): Jeg vil bare uttrykke et ønske om at vi når vi kommer til votering, får lov til å stemme på vårt forslag først, som er sak nr. 5, og deretter subsidiært på Arbeiderpartiets forslag, sak nr. 4.

Presidenten: Det er i orden.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.
(Votering, se side 2268)

S a k n r . 5

Forslag fra stortingsrepresentant Ågot Valle på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 18. februar 1999: (Jf. Innst. O. nr. 30)

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som gir den som er gitt innsyn etter innsynsloven rett til å kreve makulering/sletting av uriktige eller ulovlig innhentede opplysninger. Den som er gitt innsyn, der det er innhentet uriktige eller ulovlige opplysninger, kan på visse vilkår gi tillatelse til at materiale blir arkivert av historiske årsaker.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2268)

S a k n r . 6

Forslag fra stortingsrepresentant Jørn L. Stang på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. februar 1999: (Jf. Innst. O. nr. 36)

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endringer i forvaltningslovens regler om avvisning av klage, slik at avvisningsgrunnene presiseres og klargjøres for å unngå at klager avvises på mangelfullt grunnlag.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2268)

S a k n r . 7

Forslag fra stortingsrepresentant Terje Knudsen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 23. februar 1999: (Jf. Innst. O. nr. 38)

«Stortinget ber Regjeringen utrede konsekvensene av å fjerne aktivitetskravet (§ 6) i deltagerloven. Stortinget ber Regjeringen legge fram en slik konsekvensvurdering for Stortinget på en egnet måte.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2269)

S a k n r . 8

Forslag fra stortingsrepresentant Terje Knudsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 23. februar 1999: (Jf. Innst. O. nr. 38)

«Stortinget ber Regjeringen legge fram en egen sak for Stortinget med sikte på å avvike deltagerloven.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2269)

S a k n r . 9

Interpellasjon fra representanten Ansgar Gabrielsen til landbruksministeren:

«I Aftenposten 11. februar 1999 går det frem at Regjeringen ikke vil fremme forslag til endringer av konsesjonsgrensen som i dag er 5 dekar. Det kan ifølge oppslaget ta flere år før Regjeringen vil ta konkrete initiativ. Regjeringen vil heller ikke endre konsesjonslovens bestemmelser om statens rett til å tilsidesette frivillige private avtaler om kjøp og salg av landbrukseieendommer, og vil dermed beholde statens forkjøpsrett. Det har i den senere tid kommet helt konkrete innspill fra partier som utgjør et flertall i Stortinget som støtter Høyres forslag om å heve konsesjonsgrensen. Det kan også synes som om det i regjeringspartiene er en endret holdning til statens forkjøpsrett for landbrukseieendommer.

Vil Regjeringen inntil en endring av loven finner sted, praktisere en mer liberal tolking og som er mer i tråd med hva flertallet nå mener?»

Ansgar Gabrielsen (H): Stortinget vedtok våren 1974 en ny lov om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom. Loven regulerer og kontrollerer omsetning av all fast eiendom og er vel det sterkeste inngrep i privat eiendoms- og råderett som staten noensinne har iverksatt. Jeg vil kalle det hele for en anelse stalinistisk.

Ved behandling av konsesjonssøknaden kan myndighetene fatte vedtak om bruk av statlig forkjøpsrett. Det betyr at privat inngåtte avtaler om kjøp av en eiendom suverent kan tilsidesettes av et offentlig organ. Selvfølgelig er det store protester mot denne statlige inngripen rundt om på norske bygder. Jeg føler at disse protestene er i ferd med å nå fram. Det er faktisk slik at 40 pst. av

de inngåtte avtalene om kjøp og salg blir omgjort av de involverte, fordi det offentlige blander seg inn i saken med dette forkjøpspøkelset. Tidligere var det faktisk ikke en gang slik at man kunne trekke tilbake et salg hvis man angret, og man måtte ofte sitte og se på at ens egen eiendom ble partert opp av det offentlige og delt ut til naboer som tilleggsjord. Avskaffelsen av den såkalte bordet fanger-paragrafen innebar at et av de mest ekstreme utslag av konsesjonsloven ble fjernet.

Høyre har ved flere anledninger foreslått endringer av forskjellige bestemmelser i konsesjonsloven, senest i Dokument nr. 8:113 for 1997-98, som ble fremmet i juni 1998. Dette forslaget gikk i korthet ut på at man ønsket å presisere og utvide formålsparagrafen, man ønsket å avskaffe statens forkjøpsrett, man ville avskaffe statens rett til å fastsette pris, og man ville heve konsesjonsgrensen til 50 daa.

Da saken ble behandlet her i Stortinget, fikk den en behandling som ikke er helt uvanlig når en regjering har varslet en melding på saksområdet, den ble oversendt regjeringen for å skulle ses i en større sammenheng. Jeg vil inderlig håpe at den bebudede landbruksmeldingen kommer etter den planen som statsråd og regjering har antydnet.

Det som er min begrunnelse for å ta opp denne interpellasjonen, er ikke det forhold at saksområdet vil bli utredet i forbindelse med landbruksmeldingen. Årsaken til denne interpellasjonen er det faktum at det vil ta vinter og vår før det vil kunne bli noen lovendringer. Det sørger dessverre stortingsflertallet for. Jeg har imidlertid registrert at det er bevegelse i standpunktene i flere partier på dette saksområdet, og det lover godt.

Nå har så vidt jeg vet faktisk Senterpartiets landbrukspolitiske utvalg konkludert med at statens forkjøpsrett skal avskaffes. Det har sågar blitt hevdet at Senterpartiets påtroppende leder skal være en del av dette flertallet. Det gir jo interessante perspektiver. Det kan iallfall bety at det etter hvert blir regjeringsmedlemmer som deler Høyres syn på dette. En må i det minste kunne kalle dette nye signaler fra den kanten.

I Arbeiderpartiet har det, så langt jeg har kunnet registrere, vært en betydelig utvikling i holdningen til disse sakene. Jeg har merket meg at det til og med har vært en sak på Arbeiderpartiets landsmøte. Fra Arbeiderpartiets landsstyre ble det sagt at man burde mangedoble konsesjonsgrensene, og også landsmøtet sluttet opp om ideen om å heve denne grensen, som i dag altså er 5 daa. Jeg har også merket meg at representanter i mer fri dressur har gått enda lenger. Dette lover bra for et saksområde hvor det offentlige bruker altfor mye ressurser, og hvor det gjøres helt unødvendige inngrep i den private eiendomsrett.

Når det er slik at stadig flere begynner å dele Høyres skepsis til konsesjonsbestemmelser og offentlig dirigeringspolitikk – ikke bare blant folk på bygdene, men også blant politikerne, skulle man tro at ting ville kunne begynne å skje – og det kanskje litt raskere. Det er dessverre ikke tilfellet. Tvert imot har bl.a. statsråden signalisert at dette vil ta tid, ja svært lang tid. Jeg hadde ønsket at

statsråden hadde gjort endringene litt raskere, men jeg ser at det ikke går. Det er begrunnelsen for denne interpellasjonen.

Det beste hadde altså vært en lovendring. Når det ikke går, ønsker jeg det nest beste, nemlig en langt mer liberal praktisering av de lovbestemmelsene vi har.

Konsesjonslovgivningen kan sammenliknes med en strikk – man kan strekke den i alle retninger og allikevel hevde at det skjønn man har utøvd, er innenfor loven. Vi ser i sak etter sak at landbruksadministrasjon og politiske myndigheter lokalt, på fylkesplan og sentralt er innbyrdes uenige om både konsesjon og statlig forkjøpsrett. For de ulike standpunktene pleier man å ha samme hjemmel, men forskjellige konklusjoner.

Vi vet alle at det er få politikkområder som er mer utsatt for påvirkning av beslutningstakerne enn nettopp dette saksområdet. Etter 15 år i lokalforvaltningen vet jeg det meste om det. Årsaken til dette er selvfølgelig den store grad av skjønn man kan og skal bruke. Jeg har sagt det før, og jeg gjentar det gjerne: Rettssikkerheten til den enkelte kjøper og selger kommer ofte helt i bakgrunnen i denne type saker.

Det er hevet over tvil at Regjeringen har et stort slingsmonn i denne type saker, hvis viljen er til stede. Det som er spørsmålet i dag, er om Regjeringen er villig til å ta signalene i tiden om en mer liberal holdning, til i større grad å innvilge konsesjonssøknader og unngå statlig forkjøps saker mot partenes vilje. Det er ikke et spørsmål om lovens bokstav – den kjenner vi – men om statsråden vil gi signaler om endret praktisering.

Jeg vil minne om at regjeringen Willoch da den overtok, ikke bare endret praksis, den gjorde sågar om vedtak som allerede var iverksatt om statlig forkjøp, med det resultat at det måtte betales erstatning. Så vidt jeg har skjönt, var det verdt prisen. Statistikk fra den tiden tror jeg kan være en pekepinn på at det er holdningen til saksområdet som er viktig, ikke hva som er lovens bokstav.

Jeg håper statsråden i denne interpellasjonsdebatten i dag kan gi en kommentar som går i retning av at man er villig til å se på dette. Dermed har statsråden en ypperlig anledning til å redusere den misstemningen som ofte oppstår på bygdene når disse sakene er til behandling.

Vi har sett mange enkeltsaker. Vi har også sett enkeltsaker som har endt opp i denne salen. Derfor er mitt enkle spørsmål til statsråden i dag: Vil Regjeringen inntil en endring av loven finner sted, praktisere en mer liberal tolking, mer i tråd med hva et flertall nå faktisk kan synes å mene? Det er ikke bare det at folks oppfatning av hva som er rett og galt i disse sakene, har endret seg, for det er helt åpenbart, men jeg har som sagt registrert at flere partier – sågar regjeringspartier – er i ferd med å innta en endret holdning. Da synes jeg det ville være rart om vi skulle fortsette med praksis som om det ikke hadde skjedd noen som helst endringer i holdningen til denne typen saker.

Statsråd Kåre Gjønnes: Næringskomiteens flertall har ved Innst. S. nr. 24 for 1998-99 bedt om at konsesjonsloven og andre berørte lover vurderes av Regjerin-

gen i forbindelse med landbruksmeldingen. For erverv av landbrukseiendom vil det være naturlig å ta spørsmål om arealgrensen i konsesjonsloven og drøfting av bruk av statens forkjøpsrett opp i forbindelse med denne meldingen. Jeg har tidligere, bl.a. den 22. april 1998, i svar på interpellasjon fremmet av Ansgar Gabrielsen, lagt til grunn at forkjøpsrettsinstituttet vil bli vurdert nærmere i landbruksmeldingen. Spørsmål om å heve arealgrensene og spørsmålet om en ønsker å beholde statens forkjøpsrett vil Regjeringen derfor komme tilbake til, men da i en helhetlig og bredere sammenheng. Et av de forholdene en vil se nærmere på, er forkjøpsrettsinstituttets betydning når det gjelder å påvirke eiendomsstrukturen.

Jeg for min del er åpen for å vurdere endringer i jord- og konsesjonslovgivningen. Det er imidlertid etter min vurdering ikke forsvarlig å foreta en isolert vurdering verken av konsesjonsgrenser eller av bruk av forkjøpsrettsinstituttet. Ufordringen er å vurdere endring i en helhetlig sammenheng for å bidra til en tjenlig utvikling av arealbruk og eiendomsforhold. Det er her viktig å vurdere jordleiespørsmålene og eventuell regulering av disse som en del av helheten. Videre bør vi vurdere samordning med bestemmelsene for utbetaling av produksjonstillegg. Muligheten ligger i å se på en samlet pakke av virkemidler på en ny måte. Det er en krevende gjennomgang som jeg tar sikte på å komme tilbake til i forbindelse med meldingen.

Jeg vil likevel knytte noen ord til spørsmålet om heving av arealgrensene for konsesjonsplikten og spørsmålet om bruk av statens forkjøpsrett. Etter det jeg forstår, er det også den praksis landbruksmyndighetene vil føre fram til landbruksmeldingen fremlegges, som interpellanten mener det er grunn til å ha innvendinger mot.

Det er lagt til grunn i konsesjonsloven at erverv av all fast eiendom utløser konsesjonsplikt. Gjeldende lov inneholder imidlertid regler om unntak fra plikten. Disse reglene medfører at langt de færreste eiendomsoverdragelser utløser konsesjonsplikt. Det omsettes i overkant av 130 000 faste eiendommer årlig. Statistikk fra de senere årene viser at ca. 3,5 pst. av disse overdragelsene konsesjonsbehandles. I grove trekk utløses konsesjonsplikten i dag for landbrukseiendom, for større bebygde eiendommer for øvrig, for uregulerte tomter og tomtearealer til bolig-, nærings- eller fritidsformål og for andre ubebygde arealer. Hvor erververen er i nær slekt med selger, utløses ikke konsesjonsplikten.

Behovet for å styre arealbruk eller eierforhold stiller seg ulikt alt etter hvilke areal ervervet gjelder. Næringslovutvalget foreslo i 1995 bl.a. at arealgrensen burde økes for erverv av nærings- og boligeiendom hvor arealet var regulert til slikt formål i plan etter plan- og bygningsloven, og hvor erververen skulle bruke arealet i samsvar med reguleringsformålet. Utvalget foreslo imidlertid ingen endring av arealgrensen for landbrukseiendom. Årsaken var at en gjennom konsesjonsbehandlingen kunne hindre at arealer erverves av personer som ikke skal bruke arealene til landbruksproduksjon. Det vistest videre til at konsesjonslovens regler for landbrukseiendom for øvrig må ses i sammenheng med de øvrige deler av regel-

verket som regulerer bruken av arealer. Dette gjaldt særlig sammenhengen med reglene i jordloven.

Jeg er enig med utvalget i at en økning av arealgrensen for jordbruksareal vil kunne få betydning for jordvernet. Betydningen vil være størst i tettstedsnære områder hvor det kan være store interessekonflikter knyttet til arealbruken. Hvilke andre følger en slik endring kan få – enten følgene er positive eller negative – kommer jeg, som Stortinget har forutsatt, tilbake til i landbruksmeldingen. Jeg mener det er lite ønskelig å foregripe disse helhetlige vurderingene ved å innføre midlertidige endringer når det gjelder konsesjonsplikts omfang. Regler av midlertidig karakter på dette området vil både kunne svekke jordvernet og forutberegneligheten for dem som omsetter landbrukseiendom, samtidig som de ville føre med seg betydelige omstillingskostnader.

Rammene for bruk av statens forkjøpsrett ved omsetning av landbrukseiendom er i første rekke gitt gjennom de jordpolitiske mål nedfelt i jordlovens formål. Gjeldende jordlov ble vedtatt i Stortinget senest i 1995, og bygger bl.a. på de landbrukspolitiske mål som Stortinget vedtok ved behandlingen av St.prp. nr. 8 for 1992-93, Landbruk i utvikling. Det skal etter gjeldende lov fattes avgjørelser der en, basert på et langsiktig perspektiv, legger hovedvekt på bosetting, sysselsetting og driftsmessige gode løsninger.

Landbruksdepartementets siste stortingsmelding om praktiseringen av jord- og konsesjonslovgivningen ble fremmet våren 1996. I kap. IV i meldingen gjorde en kort rede for viktige hensyn og prioriteringer som forvaltningen ville stå overfor i sine skjønnsmessige avveininger. Som uttrykt vedlegg til denne meldingen fulgte også et rundskriv om jordlovens formål, der det bl.a. ble redegjort for disse sentrale vurderingsmomentene. Ved behandlingen i Stortinget kom det ikke fram kritiske merknader til det som ble sagt i kap. IV, eller det som ble omtalt i vedlegget.

Det foreligger foreløpig ikke statistikk for året 1998 som viser bruken av statens forkjøpsrett til rasjonaliseringsformål. Det foreligger derfor ikke noen tall for praksis i min tid som statsråd.

Etter mitt syn byr avgjørelse av spørsmål om bruk av statens forkjøpsrett på vanskelige avveininger. Mange av sakene byr også på atskillig tvil. Jeg har imidlertid, som tidligere statsråder, lagt til grunn et skjønn basert på at forkjøp bare kan nyttes dersom det ikke er tvil om dette blir en bedre løsning ut fra jordlovens og konsesjonslovens regler.

I Ot.prp. nr. 23 for 1998-99, som vil bli behandlet av Odelstinget senere i dag, har jeg for øvrig fremmet forslag til endringer i konsesjonsloven, slik at kommunen som et prøveprosjekt gis myndighet til å ta avgjørelse i saker som gjelder bruk av statens forkjøpsrett, med unntak av forkjøp for å tilgodese allmenne naturvern- og friluftsinnteresser. Ordningen er i første omgang planlagt iverksatt som et prøveprosjekt i tre fylker – Nordland, Sogn og Fjordane og Oppland – for å høste erfaring med slik delegasjon. I disse sakene vil fylkeslandbruksstyrene fungere som klageinstans.

Etter min vurdering er delegasjon av avgjørelsene i seg selv ingen garanti for bedre og sikrere beslutninger. Den vil imidlertid kunne føre til en ansvarliggjøring av kommunene, noe som igjen kan føre til at lokale myndigheters vurdering av hva som vil gi best løsning ut fra jordlovens og konsesjonslovens formål, får større betydning enn gjennom gjeldende oppgavefordeling. En slik delegasjon vil også føre til en raskere saksgang.

Jeg finner det ikke riktig å praktisere en mer liberal tolkning av lovverket på bakgrunn av uttalelser som måtte være kommet fra enkeltpersoner fra forskjellige partier på Stortinget. Den typen endringer må skje ut fra behandling og vedtak i Stortinget. For meg som statsråd vil det måtte være utgangspunktet for den behandling og forvaltning jeg skal utøve som statsråd.

Ansgar Gabrielsen (H): Jeg takker statsråden for tilsvaret.

Det gir i hvert fall ikke de helt store perspektivene med hensyn til en radikal endring, men Gjønnnes er heller ingen radikal mann. Jeg hadde i hvert fall trodd at utsagn fra regjeringspartiene og medlemmer av partiene som utgjør et flertall, kunne ha påvirket holdningen til statsråden, for jeg kan ikke fri meg for at jeg synes at statsråden skyver Stortinget litt foran seg når han sier at han bare vil foreta endringer ut fra det Stortinget måtte vedta. Det er helt åpenbart at holdningen til statsråden vil være helt avgjørende for statistikken for 1998, som han sa ennå ikke foreligger.

Det er klart at statsrådets holdning her er helt avgjørende for hva som skjer, ikke bare for departementet. Hvis departementet hadde signalisert noe ut til fylkene og kommunene, kunne dette fått gjennomslag, og det kunne ha åpnet for en endring av praktiseringen inntil vi eventuelt fikk en endring av konsesjonsloven, som jeg forventer at vi får på bakgrunn av de signalene som andre har gitt.

Det er vanskelig å si at konsesjonsloven totalt sett har vært en ubetinget suksess. Og når det gjelder dette med prisregulering, ser vi at det i enkelte fylker er opptil 15 – 20 pst. av all jord som nå eies av dødsbo. Dette er et signal om at man ikke ønsker å foreta disse avhendelsene, fordi prisen er altfor lav.

Jeg kunne tenke meg å spørre statsråden om i hvilken grad han synes denne konsesjonsloven har vært fortreffelig, og hva som eventuelt har vært så vellykket med den, og om ikke en endret holdning her kanskje kunne vitalisere bygdene i større grad enn det som synes å være tilfellet nå, med disse forkjøpssakene.

Han nevnte dette prøveprosjektet. Det tror jeg kan være en fornuftig vei å gå, og det er det nok også allmenn oppslutning om her i Stortinget. Men det er viktig i et slikt prøveprosjekt å følge med på hvilken utvikling vi får når det gjelder dette med statens forkjøpsrett. For det er ikke nødvendigvis alltid slik at når kjennskap og vennskap er størst, så får vi de mest objektive avgjørelsene.

Jeg kunne tenke meg å spørre statsråden om hans generelle syn med hensyn til hvordan denne konsesjonsloven har vært et positivt element for utviklingen i bygdene.

Statsråd Kåre Gjønnes: Representanten Gabrielsen og statsråden har sannsynligvis hatt to forskjellige utgangspunkt for debatten, i og med at Høyre alltid har vært imot denne loven og mener at loven i dag er en tilnærmet «stalinistisk» lov.

Fra statsrådets synspunkt har nettopp konsesjonsloven, slik som jeg oppfatter det og ser det, bidratt til at det fremdeles er et eierforhold i forhold til drift og eier som jeg ønsker at vi skal opprettholde. Samtidig har vi sett en utvikling der mange av dem som eier, ikke driver. En kan lure på hva dette vil føre til til slutt, når det gjelder på hvilken måte vi skal rekruttere til Bygde-Norge.

Hvis vi ser for oss at vi skal fjerne konsesjonsloven – noe som statsråden ikke ser for seg, det kan jeg godt gi uttrykk for her og nå – bør det eventuelt være reguleringer helt i bunnen, uten at jeg ser for meg de helt dramatiske tall der heller. Dette vil jeg vurdere. Hvis vi skal slippe dette fritt, uten prisregulering, vil jeg, i hvert fall i utgangspunktet, gjøre meg noen refleksjoner om hvilken rekruttering vi da vil ha til Bygde-Norge, og så ut fra den generelle landbrukspolitikken som et flertall i Stortinget har fastsatt, om hvordan inntjeningsevnen i næringen skal være, og om hva prisen i markedet skal være for de eiendommene som skal være grunnlaget for å drive landbruk.

Det må være riktig, slik som jeg har forsøkt å gi uttrykk for i mitt innlegg, å se dette i sammenheng og ikke plukke ut bitvis. Det tror jeg ville være særdeles uheldig. Det at mange i dag har eiendomsrett gjennom dødsbo, er uheldig. Det er også noe en må se på; på hvilken måte vi gjennom lovregulering kan hindre at en får den type utvikling. Det kan også styres, hvis vi ønsker det, i framtiden.

Så til dette om at statsråden ikke er påvirkelig når det gjelder synspunkt som kommer fra Stortinget. Jo, statsråden lytter til det som kommer fra Stortinget. Men jeg tror at hvis Stortinget oppdager at en statsråd har en forvaltning som beveger seg bort fra det som er intensjonen med den lovgivning som er nedfelt gjennom vedtak i Stortinget, vil han ligge særdeles tynt an. Er det noe jeg har erfart, er det nettopp det at det er den type forvaltning, også utøvd av en statsråd, Stortinget er særdeles på vakt mot.

H a n s J . R ø s j o r d e hadde her overtatt presidentplassen.

Bjarne Håkon Hanssen (A): Jeg kan i og for seg bekrefte, ut fra det som er utgangspunktet for interpellasjonen fra representanten Gabrielsen, at også Arbeiderpartiet vurderer konsesjonsgrensen, og Arbeiderpartiets landsmøte har vedtatt at konsesjonsgrensen bør heves. Men det er en debatt i partiet om hvor den nye grensen skal gå, og jeg tror det er viktig å understreke at den debatten må handle om noe mer enn bare å tenke på et tall. Det er viktig å sette den debatten inn i en sammenheng, for når det gjelder konsesjonsgrensen, må man foreta en vurdering, der man på en måte tar stilling til hvor stor en eiendom skal være for å kunne gi næringsinntekt av be-

tydning. Og det igjen vil være avhengig av mange vurderinger, f.eks. hvilken type produksjon man skal drive på eiendommen. Det må her også foretas mange vurderinger knyttet til geografi.

Spørsmålet som interpellanten tar opp, er et spørsmål som så absolutt krever en bred vurdering, der det er mange forhold som må ses i sammenheng. Derfor er Arbeiderpartiet enig i at det er riktig å konkludere i forbindelse med den bebudede stortingsmeldingen om landbrukspolitikken som Regjeringen har sagt at den skal komme med. Men det er også veldig viktig at den kommer så snart som mulig, og jeg håper at den kommer til høsten. Hva som blir Arbeiderpartiets konklusjon, skal ikke jeg gå inn på, men det er klart at grensen vil bli høyere enn fem mål, som er grensen i dag. Men jeg tror ganske sikkert at grensen vil bli betydelig lavere enn 50 mål, som Høyre og Fremskrittspartiet har gått inn for. Uansett vil vi få en ny grense, det tror jeg interpellanten har rett i, men vi vil fortsatt ha eiendommer over denne grensen der man skal ha konsesjonsbehandling, der man skal ha markedsregulering, og der man skal kunne bruke f.eks. produksjonsstøtte. Når det gjelder disse eiendommene, er jeg ganske sikker på at Arbeiderpartiet vil gå inn for at man fortsatt skal ha en ordning med forkjøpsrett. Men her vil konklusjonene komme om en tid. Derfor tror jeg det er helt rett å fastslå at inntil det skjer, må vi forholde oss til dagens lov og dagens praksis, og fra min side finner jeg ingen grunn til å gjøre noe annet enn å gi statsråden full støtte i den konklusjonen han har trukket i dag.

Øystein Hedstrøm (Frp): Det politiske flertall i Norge har et uttrykt ønske om å høyne grensen for konsesjonsplikt ved omsetning av gårdsbruk. Det kom senest til uttrykk i foregående innlegg, da Arbeiderpartiets landbrukspolitiske talsmann nevnte dette. Men Regjeringen har hele tiden vært en bremsekloss, det må vi kunne konstatere, og den bruker, slik jeg ser det, samme taktikk i spørsmålet om å heve konsesjonsgrensene som i mange andre landbrukspolitiske spørsmål, nemlig å vise til at det arbeides med stortingsmeldingen om landbrukspolitikken, som varsles sent på høsten. Det betyr i realiteten at det kanskje tar to-tre år å få fram en odelstingsproposisjon om konsesjonsgrenser.

Fremskrittspartiet er veldig utålmodig i denne saken, og det er mange med oss som ønsker å starte en liberaliseringsprosess tidligere. Men det er det altså ikke et politisk flertall for, fordi Arbeiderpartiet ikke ønsker å forsere dette. De sier tydelig nå at fremleggelsen av landbruksmeldingen er et egnet tidspunkt til å debattere og diskutere og legge føringer framover, men Fremskrittspartiet kommer til å jobbe aktivt for en forsering, fordi vi ikke ønsker rolig å se på at hundrevis av småbruk omkring i landet skal stå tomme og råtne på rot på grunn av alle ufornuftige reguleringer.

Fremskrittspartiet har kontinuerlig og gjennom mange år fremmet forslag om å fjerne de fleste restriksjoner lagt på omsetning av jord- og skogbrukseiendommer, inkludert nåværende bestemmelser vedrørende bo- og driveplikt. Den 25 år gamle konsesjonsloven må oppheves,

slik at lav pris og forgubbing i eierskapet kan avløses av høyere priser, mer effektiv ressursbruk og flere bosatte på landet, mener vi. Det burde faktisk være en selvfølge at kjøper og selger selv må få bestemme prisen ved omsetning av landbrukseiendommer, til det trengs intet prisforstanderskap som omstøter individets frie valg. En slik trellbinding av selvstendige enkeltmennesker er ikke bare moralsk forkastelig, men også et brudd med de mange intensjoner et moderne demokrati er tuftet på. Fremskrittspartiet finner ingen fornuft i å videreføre lov om konsesjon og om forkjøpsrett for det offentlige ved erverv av fast eiendom. Over hele landet fins i dag gjennomarbeidede reguleringsplaner som gir samfunnet tilnærmet full kontroll med disponeringen av grunnarealene. Det offentlige har gjennom annet lovverk hjemmel til å gripe inn når sterke samfunnsmessige hensyn tilsier det.

Min taletid er ute, og jeg tar da opp Fremskrittspartiets forslag, som er omdelt på representantenes plasser.

Presidenten: Øystein Hedstrøm har tatt opp det forslaget han refererte til.

Modulf Aukan (KrF): Det er med ei viss undring eg registrerer denne interpellasjonen, for Stortinget har klart sagt at konsesjonsloven skal vurderast i den meldinga som no er under arbeid. Det arbeidet er godt i gang. I slike lovsaker må det vel vera trygt å vita at ein går grundig til verks.

I avisa Nationen den 15. februar hadde representanten Gabrielsen ein kronikk der han syner eit sterkt engasjement i forhold til konsesjonsloven, forkjøpsretten og det byråkratiet som handhevar dette lovverket. I denne artikkelen seier Gabrielsen seg lei for at byråkratiet følgjer loven i slike saker. Han seier m.a. at «nidkjærheten overfor lovens bokstav» er for stor. Etter mitt syn vil ei slik haldning føra gale av stad.

Det vi kan vera einige om, er at saker som gjeld landbrukseigedom, er følsame og utløyser eit sterkt engasjement hos dei det gjeld. Dette er naturleg, og dei fleste som er oppe i ein slik situasjon, vil vera sterkt kjenslemessig involverte.

Når det konkret gjeld 5-dekarregelen, vert det rikeleg høve til å koma tilbake den når landsbruksmeldinga skal handsamast. Eit forhold eg har merka meg, er at når framståande norske politikarar, gjerne tidlegare statsministrar, vert spurde om kva som er viktig i politikken i framtida, er svaret ofte dette: å taka vare på den dyrka jorda. Jordvernet er eit svært viktig tema. Eg er einig i dette. Dersom det å utvida konsesjonsgrensa utover 5 dekar vil føra til eit svekt jordvern, er eg for min del skeptisk. Eg ser ein del praktiske fordelar ved å utvida grensa, men iallfall ikkje til 50 dekar, slik det ligg føre forslag om her i dag.

Alt dette får vi høve til å drøfta i si fulle breidd når landbruksmeldinga kjem til handsaming.

Ivar Kristiansen (H): Det er et viktig tema som tas opp i dagens interpellasjon, og jeg synes ærlig talt at

statsråden har en svært passiv tilnærming til det som er hele problematikken i saken. Samtidig må jeg få lov til å gi uttrykk for en viss tilfredshet med at arbeiderpartitoget denne gang er i positiv bevegelse – og det er bare å håpe at man etter hvert går inn for landing i en konklusjon. Svært mange – ikke minst folk på landsbygda, men også folk i byene som har et blikk ut mot landsbygda – vil være interessert i å se hvor Arbeiderpartiet vil lande.

Jeg registrerer at statsråden ikke bruker et eneste landbrukspolitisk argument, ikke et eneste produksjonspolitisk argument og heller ikke et eneste distriktspolitisk argument. Vi snakker om en næring som, når vi snakker om produksjonsverdi, faktisk ikke utgjør mer enn ca. 25 pst. av de totale kostnader, en næring som har direkte og indirekte statlig støtte i form av overføringer på rundt 20 milliarder kr.

Det man bidrar til, er faktisk å hindre en reell prisfastsetting. Man bidrar til å hindre en positiv tilstrømming av kapital som kunne ha kommet inn i næringen, og man bidrar med åpne øyne til å svekke rekrutteringen til landbruksnæringen.

Høyres tilnærming her er at det er sunt og positivt at flest mulig gis anledning til å eie fast eiendom. Vi har tro på at dette er bedre ressursutnytting, og faktisk også bedre økonomi. Og det er ikke slik som enkelte prøver å si, med brodd mot Høyre, at dette handler mer om jordvern, for der er vi minst like gode som alle andre partier i denne sal.

Jeg tror det er viktig at Regjeringen nå må se at det blir færre og færre folk i Distrikts-Norge, bl.a. på grunn av det landbrukspolitiske regelverk, hvor man velger å gå sakte. Det blir færre å selge melk og brød til, og vi ser også at det blir færre som fyller opp klasserommene rundt omkring.

Høyres bidrag i dette spørsmålet, som interpellanten har vært inne på, er bl.a. å heve konsesjonsgrensene, og så kan man etterpå se på hvor man skal sette taket – det ville faktisk bidra til at nærmest titusener kunne flytte fra byene til landsbygda. Det er det som ville være det positive bidrag – men man behøver dessverre ikke etterspørre mer dokumentasjon for å se at kurvene går den stikk motsatte vei. Med en åpen og konstruktiv holdning i disse spørsmålene – en holdning som ikke er anti-landbrukspolitisk – kan man gjøre et distriktspolitisk løft, som Høyre nå virkelig ønsker å slå et slag for.

Jan M. Vevatne (V): Interpellanten fokuserer på konsesjonsgrensene og vil heve dem. Grensene er ikke, og bør heller ikke være, hovedsaken i denne debatten. Hovedpoenget er konsesjonsloven og eventuelle endringer av den.

Jord er ikke noe en eier, men forvalter – ikke bare i respekt for tidligere generasjoners arbeid og kamp for føda, men også i respekt for kommende generasjoner. Ansvaret for å forvalte jord er et viktig element i vårt felles mål om en bærekraftig utvikling. Det er av overordnet betydning at jorda – bruket – skal drives og holdes i hevd. Derfor må ikke kjøp og salg av landbrukseiendommer bli som enhver annen handel. Man betaler ikke for å eie, men for å forvalte.

Det Venstre og jeg er mer opptatt av, er statens forkjøpsrett, som i for mange tilfeller hindrer gjerne unge mennesker i å få kjøpe et småbruk som de ønsker å bo på og drive ved siden av annet arbeid. Forkjøpsretten kan likevel være nødvendig enkelte ganger, f.eks. når naturlig arrondering bør skje bl.a. for å gjøre nabobruk drivverdige.

Med de endringer vi har hatt i landbruket de senere år, er avfolking, nedleggelse av skoler og andre serviceinstitusjoner en trussel mot landbruksnæringen og bosettingsmønsteret vårt. Derfor bør en forvalte statens forkjøpsrett langt mer liberalt enn i dag, slik at flere kan få etablere seg med familie på småbruk som de vil drive. Det er viktig for landbruket på sikt og for bosettingen i distriktene at en ser mer på hvordan forvaltningen av de konsesjonspliktige brukene skjer, enn på konsesjonsgrensene, som interpellanten er opptatt av. Jordvernet og driveplikten er det viktige, ikke arealstørrelse og pris. Venstre ser fram til behandlingen av den bebudede stortingsmeldingen som kanskje kommer allerede til høsten.

Karin Andersen (SV): I utgangspunktet er jeg enig med Venstres taler i at det å eie og forvalte jord faktisk er noe annet enn å eie en annen form for eiendom. Det må være utgangspunktet. Spesielt hvis en vil endre reglene, må en ha klart for seg hvilken begrunnelse man har for å ville endre dem – og jeg antar at Høyre har en noe annen begrunnelse og litt andre mål enn det SV har.

Hvis høyere priser og flere fritidseiendommer er den måten man ønsker å skaffe kapital inn i landbruket på, er ikke SV enig i at det bør være hovedmålsettingen for endring av reglene. Men det er viktig å se på reglene, slik at en ikke hindrer bosetting. Det finnes faktisk en viss bosettingslyst blant en del ungdom som nå kan bli hindret av bl.a. odelslovens, kanskje mer enn av konsesjonslovens, bestemmelser. Det er et vanskelig tema, fordi odelsloven bl.a. inneholder bestemmelser som går på at også jenter har odelsrett. Og det er de som frykter at hvis man gjør noe med dette, så kan man rokke ved den. Det er jo et viktig hensyn å ta.

Når det gjelder statens forkjøpsrett, mener jeg at hvis noen vil kjøpe, bosette seg og drive, syns jeg staten skal holde fingrene av fatet. Men målsettingen må altså være å beholde sjølstendige enheter, og at man faktisk skal bo og drive.

Hvis man har en konsesjonsgrense ved f.eks. 5 dekar, så vil det bli liggende brakk svært mye matjord som gjennom andre bestemmelser kunne vært forpaktet bort eller brukt som tilleggsjord hos andre brukere som trenger det, så det er en svært dårlig løsning. Det er også viktig at det er rom for lokalt skjønn når det gjelder disse spørsmålene, men det er viktig at man knytter boplikt til det godet det er å eie eller å kjøpe en landbrukseiendom.

Kommunal forkjøpsrett eller i hvert fall en mulighet for kommunene til å bruke forkjøpsretten, som skal diskuteres seinere i dag, er vi veldig positive til. Vi ønsker imidlertid at også en slik forkjøpsrett må ha som hovedmål at man sikrer sjølstendige enheter.

Vi vil i likhet med de andre partiene komme tilbake til dette når stortingsmeldingen skal behandles. Jeg ser at det er noen som er utålmodige i forhold til dette, men vi mener at dette spørsmålet er altfor omfattende til at man med et enkelt forslag i en interpellasjonsdebatt kan gjøre en dramatisk endring.

Presidenten: Den reglementsmessige tiden for formiddagens møte er omme. Presidenten vil foreslå at formiddagens møte forlenges inntil dagens kart er ferdigbehandlet. – Det anses bifalt.

Bjørn Hernæs (H): Det var de to siste innleggene som gjorde at jeg fikk lyst til å gi et par kommentarer.

Når Venstres representant og SVs representant i fellesskap sier at jord ikke er noe en eier, men noe en forvalter, er det nokså oppsiktsvekkende. Hvilke tanker og definisjoner man legger i det å forvalte hvis man ikke ser at det er helt uløselig knyttet til den private eiendomsrett, er nesten umulig for meg å forstå. All erfaring viser jo at forvaltning uten at det er knyttet til eiendomsretten, er en dårlig forvaltning. Det er en forvaltning som fører til uønskede resultater. Det er en forvaltning som man har prøvd i både stor og liten målestokk rundt om i verden. Privat eiendomsrett og forvaltning er uløselig knyttet sammen, og det må ikke forsøkes fremstilt på noen annen måte.

Staten bør holde fingrene av fatet hvis folk vil bosette seg og drive, sa Karin Andersen fra SV, og mante frem spøkelset om brakklagt jord. Brakklegging av jord, altså det å ikke holde jorden i hevd, er et forhold som er regulert av jordloven, og har ingen ting med denne saken å gjøre. Hvis det er noen som lar jorda ligge brakk, så er det etter min oppfatning helt uhørt. Jord som er i hevd, skal brukes, men ikke nødvendigvis gjennom tvang fra andre.

Jeg har ved denne anledning lyst til å minne om det syn som Høyre har når det gjelder jord. Det er uttrykt aller best av Høyres tidligere leder, som sa at dyrket jord er hellig jord. Så stor vekt legger vi i Høyre på å holde jordvernet i hevd. Det er vi nødt til å ta vare på.

Men det som er viktigere, slik vi ser det, er at hvis vi bruker øynene ute på landsbygda i dag, ser vi at det er mange eiendommer hvor bygningsmassen ikke holdes ved like, særlig på små bruk og særlig i utmark. Så hvis man kunne få folk som er villige til å bosette seg på tidligere bruk – som nå er blitt så små at de ikke lenger er drivverdige – til å bruke dem som bolig, folk som er villige til å holde bygningsmassen ved like og ta vare på kulturlandskapet gjennom pleie både av bygningsmasse og av jord, da er vi kommet et langt stykke på vei.

Jeg håper dette blir tatt opp i den nye meldingen som statsråden har meldt, og som vi får ganske snart. Da vil vi få noen perspektiver på dette, ikke bare hindringer og restriksjoner for enkeltmennesker.

Ansgar Gabrielsen (H): En liten avslutningsmerknad: Det som var spørsmålet mitt, var altså om Regjeringen inntil en eventuell lovendring kommer, vil praktisere

loven på en mer liberal måte og mer i tråd med det som et flertall faktisk kan synes å mene. Det har vi fått svar på. Regjeringen ønsker ikke å foreta noen endringer i praktiseringen av statens forkjøpsrett og det som har med hele dette sakskomplekset å gjøre, før man har gått igjennom dette på en såkalt grundig måte i en landbruksmelding som jeg håper kommer til høsten, og som jeg håper statsråden kan bekrefte at ikke blir utsatt.

Jeg må virkelig si at jeg har liten tro på denne «med tvang skal bygda befolkes»-holdningen. Hvis det er noe vi ikke trenger på bygdene, er det etter mitt skjønn nettopp dette.

Når det gjelder konsesjonslovene og alt i den forbindelse, er det en annen side ved dette som kanskje har vært lite berørt, men som jeg håper blir utredet i denne landbruksmeldingen, for det svirrer mange tall i luften om hva dette koster samfunnet lokalt i alle landets kommuner, hva det koster regionalt i alle fylkesmannsembetene, og hva det koster sentralt å ha dette byråkratiet rundt det som har med konsesjonslovene å gjøre.

Representanten Aukan henviste til en kronikk jeg hadde i en avis der jeg påpekte byråkratiets nidkjærhet for lovens bokstav. Han tok ikke med resten av setningen, men der stod det at jeg skulle ønske at byråkrater generelt hadde et tilsvarende engasjement til fordel for borgerne. For her er det virkelig mye sand i maskineriet i forhold til frivillige avtaler. Og som jeg sa i innlegget mitt: I 40 pst. av de inngåtte avtalene om kjøp og salg hvor det blir snakk om offentlig forkjøp, blir faktisk partene enige om å sette en strek over det hele. Men jeg registrerer altså at statsråden ikke er villig til å gjøre endringer. Det skyldes at han ikke er interessert i en annen politikk på dette området – det må jo leses slik – og at han vil bruke det som er lovens ramme på dette området. Jeg hadde virkelig håpet at vi i hvert fall skulle fått en pekepinn om at det var lys i tunnelen for bygdene hva gjelder en større grad av frivillig kjøp og salg av private eiendommer. Men kanskje statsråden i sin avslutningsrunde kunne bekrefte eller avkrefte om landbruksmeldingen virkelig kommer til høsten.

Statsråd Kåre Gjønnes: Jeg registrerer at enkelte representanter i dag har sagt at en ikke bør vente på Stortingets behandling. For meg er det naturlig å kunne håndtere dette på den måten som jeg har gitt uttrykk for i mitt første innlegg.

Jeg må også nesten si at det uttrykket som representanten Hernæs brukte her i dag, er oppsiktsvekkende – at Høyres syn er at «dyrket jord er hellig jord». Jeg har bare lyst til å minne om at da bør praksisen bli deretter i relasjon til et Dokument nr. 8-forslag om bruk av 650 dekar dyrket mark i Stavanger-området til annet formål. Det er litt viktig at en lar prinsippene av og til bli tydelige gjennom de vedtakene som en også gjemmer på i forhold til Stortinget.

Så må jeg få gi uttrykk for at jeg ikke har sagt at jeg ikke vil endre, men jeg har sagt at jeg vil se dette i sammenheng. Og hvis noen tror at f.eks. forkjøpsrettsinstituttet er det som har avfolket bygdene, er det helt feil. Det

var 83 saker i 1997. Av dem var det halvparten som – kan en si – angret seg, så det ble da igjen ca. halvparten av 83. Hvis en tror at det er det som har sørget for avfolkning av Bygde-Norge, så er det feil. Men det som jeg vil spørre om, er om dette er viktig for å oppnå andre biter av det som er landbrukspolitiske mål, bl.a. at en skal ha driftsenheter som gir avkastning, som gir fortjeneste, som jeg også har hatt inntrykk av har vært en del av stortingsflertallets målsetting i landbrukspolitikken, og vurdere de endringer som kommer opp, mot de andre mål som også Stortinget har satt, om dette nå går sammen.

Så vil jeg bare avslutte med å si at jeg har den politiske holdning at det å eie forplikter. Hvis en går til Aust-Agder fylke, som er nokså nær stedet der interpellanten kommer fra, er det klart at det er et problem at det faktisk er slik at omkring halvparten av jorda i dag drives av andre enn dem som eier den. Og hvis en synes at det er dette eiermønsteret som er det fordelaktige også i framtiden, er jeg ikke sikker på at forvaltningslysten er stor i forhold til dem som også har ansvaret ved å eie.

Omkring disse momenter vil jeg også komme til å foreta avveininger når jeg skal fremme denne meldingen i relasjon til – kan jeg si – landbrukspolitiske virkemidler og hva en har mulighet for å få gjennomslag for her i Stortinget også når det gjelder å la landbruket være en levedyktig næring i framtiden.

Presidenten: Dermed er interpellasjonsdebatten omme.

(Votering, se side 2269)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte

presidenten: Da er vi klare for votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten om sak nr. 1 er det satt fram i alt elleve forslag. Det er:

- forslagene nr. 1-4, fra Aud Gaundal på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 5 og 6, fra Torbjørn Andersen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 7-11, fra Karin Andersen på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes først over forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, så over forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre, deretter over forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, og til sist over innstillingen.

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, tas opp til votering.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag om en ordning med lavinnskuddsboliger.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Laveste tilskuddssats i Husbankens tilskuddsordning økes fra 30 pst. til 40 pst.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag om en statlig medgarantiordning for etableringslån.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Posten for lån og tilskudd i statsbudsjettet kap. 581 post 75 deles slik at det framkommer hvor store beløp som bevilges til lån og hvor mye som skal brukes til tilskudd.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at det må bygges minst 3 000 flere allmenntilgjengelige utleieboli-ger pr. år enn det som bygges i dag.

Tilskuddssatsen for ordningen settes til maksimalt 60 pst.»

V o t e r i n g

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble mot 6 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Forslagene nr. 5 og 6, fra Fremskrittspartiet og Høyre tas opp til votering.

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem en vurdering av en forenkling av skatteregler for utleie av del av egen bolig, slik at inntil 50 pst. av arealet kan leies ut skattefritt.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede en omlegging av Husbankens låneordning og etableringslån til førstegangsetablerere etter følgende prinsipp. Lån både til førsteprioritet og etablering gis via det ordinære bankvesen gjennom kontrakter om risiko- og kostnadsfordeling.»

V o t e r i n g

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 69 mot 31 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.20.43)

Presidenten: Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti tas opp til votering.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram en oversikt over statens tomtearealer som kan brukes til eller omreguleres til boligformål og legge fram forslag om bruk av statens grunn til studentboliger og allmenntilgjengelige utleieboli-ger.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen etablere en «straksbo-ordning» for bostedsløse og mennesker med liten bo- evne, bl.a. ved etablering av offentlig støttede bokol- lektiv.

Ett eller flere skal reserveres kvinner. Hovedansvaret bør ligge i kommunene, og staten skal bidra med bl.a.:

- boligpolitiske virkemidler,
- eksisterende statlig bygningsmasse og
- statlig tomtegrunn.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen gjennomgå ordningen med etableringslån for å sikre en mer lik praksis enn tilfellet er i dag.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utarbeide et nasjonalt program for allmenntilgjengelige utleieboli-ger med en til- hørende finansieringsordning. Ordningen skal baseres på et tett samarbeid mellom staten, kommunene og bo- ligsamvirket.»

V o t e r i n g

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstre- parti, ble med 58 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.10)

Komiteen hadde innstillet:

I.

St.meld. nr. 49 (1998-99) om boligetablering for unge og vanskeligstilte – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

II.

Stortinget ber Regjeringen gjennomgå Husbankens ordninger for å sikre at Husbankens virkemidler kan be- nyttes effektivt også i pressområdene.

III.

Stortinget ber Regjeringen lage en opptrappingsplan for bygging av flere studentboliger. Inkludert i denne planen bør det være en gjennomgang av den offentlige tomtepolitikken og kravene til parkeringsarealer i til- knytning til studentboligene.

V o t e r i n g

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

IV.

Stortinget ber Regjeringen sørge for at ansvaret for forvaltningen av tilskuddet til studentboliger fortsatt blir liggende under Kirke-, utdannings- og forsknings- departementet.

Presidenten: Presidenten antar at Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre her vil stemme imot. – Det synes å være enighet om det.

V o t e r i n g

Komiteens innstilling bifaltes med 61 mot 43 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 15.22.11)

Videre var innstillet:

V.

Stortinget ber Regjeringen om å opprettholde Rådgi-
vende organ for studentbygging (ROS).

VI.

Stortinget ber Regjeringen om å nedsette et utvalg som skal se på hele boligpolitikken. Utvalget bør være ferdig med sitt arbeid senest i løpet av to år, og Regjeringen må deretter legge fram en boligmelding for de neste ti år.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 14 (1998-99) – Om verksemda til Den Norske Stats Husbank i 1996 og 1997 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har interpellanten, Karita Bekkemellem Orheim, satt fram et forslag på vegne av Arbeiderpartiet.

Interpellanten har under debatten gjort forslaget om til oversendelsesforslag. Forslaget lyder da i endret form:

«Det henstilles til Regjeringen å forsere arbeidet med å utarbeide en ny handlingsplan for forebygging av uønskede svangerskap og abort, og i den forbindelse legge vekt på saklig og nøytral informasjon i tråd med lovens intensjoner.»

Presidenten foreslår at forslaget oversendes Regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses bifalt.

Etter henstilling fra Sosialistisk Venstreparti vil presidenten foreslå at det votes over sak nr. 5 før sak nr. 4. Begrunnelsen ligger, slik presidenten oppfatter det, i et ønske om subsidiær votering fra SVs side. – Det anses bifalt.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Det votes over forslaget fra representanten Ågot Valle på vegne av Sosialistisk Venstreparti oversendt fra Odelstingets møte 18. februar 1999:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som gir den som er gitt innsyn etter innsynsloven rett til å kreve makulering/sletting av uriktige eller ulovlig innhentede opplysninger. Den som er gitt innsyn, der det er innhentet uriktige eller ulovlig innhentede opplysninger,

kan på visse vilkår gi tillatelse til at materiale blir arkivert av historiske årsaker.»

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble mot 6 stemmer ikke bifalt.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Det blir så votert over forslaget fra representanten Vidar Bjørnstad på vegne av Arbeiderpartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. februar 1999:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som gir den som er gitt innsyn etter innsynsloven mulighet til å kreve makulering/sletting av uriktige eller ulovlig innhentede opplysninger.»

Jan Simonsen – til stemmeforklaring.

Jan Simonsen (Frp): Fremskrittspartiet stemte, sammen med Høyre, mot den nye loven om innsyn i overvåkingspolitets arkiver, men nå er denne loven vedtatt, og da er det naturlig å ta stilling til det foreliggende forslaget. Fremskrittspartiet mener at det av personvernmessige grunner vil være riktig å kunne kreve makulering av uriktige eller ulovlig innhentede opplysninger, spesielt siden dette er opplysninger overvåkingspolitiet ikke lenger har behov for. Alternativet er å sende disse opplysningene over til Riksarkivet. Jeg vil derfor anbefale Fremskrittspartiets medlemmer å stemme for dette forslaget, og jeg antar at det samme vil gjelde for Høyres medlemmer.

Presidenten: Det nikkes fra representanten Hernæs – og det betyr vel at han ikke trenger å gi noen ytterligere forklaring enn den hr. Simonsen har gitt.

Hr. Marthinsen – til stemmeforklaring.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Av hensyn til historien og historieskrivningen i fremtiden ønsket vi at det skulle nedtegnes på dokumentet at innholdet i det var uriktig. Når vi ikke får dette til slik som det er foreslått, vil jeg likevel anmode sentrumspartiens representanter om å stemme mot forslaget.

Presidenten: Dermed skulle behovet for stemmeforklaringer være tilfredsstilt, og vi kan da gå til votering.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet bifaltes med 75 mot 30 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.27.33)

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Det blir votert over forslaget fra representanten Jørn L. Stang på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 18. februar 1999:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endringer i forvaltningslovens regler om avvisning av kla-

ge, slik at avvisningsgrunnene presiseres og klargjøres for å unngå at klager avvises på mangelfullt grunnlag.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 79 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.07)

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Det blir votert over forslaget fra representanten Terje Knudsen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 23. februar 1999:

«Stortinget ber Regjeringen utrede konsekvensene av å fjerne aktivitetskravet (§ 6) i deltagerloven. Stortinget ber Regjeringen legge fram en slik konsekvensvurdering for Stortinget på en egnet måte.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 73 mot 31 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.28.34)

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Det blir votert over forslaget fra representanten Terje Knudsen på vegne av Fremskrittspartiet oversendt fra Odelstingets møte 23. februar 1999:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram en egen sak for Stortinget med sikte på å avvikle deltagerloven.»

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 77 stemmer mot og 25 stemmer for Fremskrittspartiets forslag.

(Voteringsutskrift kl. 15.29.01)

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A) (fra salen): Eg stemte feil.

Presidenten: Da ble forslaget med 78 mot 24 stemmer ikke bifalt.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten har Øystein Hedstrøm satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget er omdelt i salen, og lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag til endringer i konsesjonsloven slik at nedre konsesjonsgrense heves til 50 dekar.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 75 mot 29 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.29.56)

S a k n r . 1 0

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Presidenten vil gjøre oppmerksom på at Odelstingets møte vil bli satt kl. 18.00. Lagtingets møte vil bli satt nå.

Møtet hevet kl. 15.30.
